

Monitor Dyrektora Przedszkola

Czasopismo dostępne w prenumeracie | 4606138 | kwiecień 7/2023 (138) | ISSN 2391-9566

KADRY I FINANSE

**Efektywne sposoby
na pozafinansowe
motywowanie
i nagradzanie
nauczycieli**

DYREKTOR WE WSPÓŁPRACY

**Realizacja pomocy
psychologiczno-
-pedagogicznej
w aktualnej
rzeczywistości
oświatowej**

**ODWOŁANIE OD NIEPRZYJĘCIA DO PRZEDSZKOLA –
ZASADY, TERMINY, PROCEDURY**

Literka.pl

Księgarnia edukacyjno-terapeutyczna

Zapraszamy na Literka.pl

Rozgość się i przebieraj w ofercie naszych książek,
ebooków, minibooków, kart pracy

Te i wiele innych tytułów czekają na Ciebie w księgarni Literka.pl

Sprawdź

www.literka.pl

OD REDAKCJI

Szanowni Czytelnicy!

Jest nam niezmiernie miło przekazać Państwu najnowszy numer „Monitora Dyrektora Przedszkola” w atmosferze trwającej już wiosny. Marzec i kwiecień to okres rekrutacyjny w placówkach przedszkolnych, w związku z tym poruszamy temat odwołania od nieprzyjęcia do przedszkola – szczegółowo omawiamy terminy i procedury związane z postępowaniem odwoławczym. Ku inspiracji dzielimy się z Państwem również pomysłami na efektywną promocję placówki – jak tworzyć spójny wizerunek przedszkola w internecie oraz w bezpośrednim kontakcie z rodzicami?

Zagadnienie pomocy psychologiczno-pedagogicznej zostało uznane przez ministra edukacji i nauki za jedno z najważniejszych w ostatnim czasie. Wiąże się to niewątpliwie zarówno ze skutkami pandemii i wojny w Ukrainie, jak i z niepokojącymi statystykami dotyczącymi zdrowia psychicznego najmłodszych. Co zmieniają najnowsze przepisy dotyczące realizacji zadań dyrektora i nauczyciela w tym obszarze? Pojawienie się w przedszkolu dziecka posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego może wiązać się z koniecznością zatrudnienia tzw. nauczyciela wspomagającego. Omówimy zasady jego zatrudnienia w placówce.

W dziale *Kadry i finanse* przeanalizujemy także pozafinansowe formy doceniania pracowników oświatowych. Z jakich sposobów nagradzania może skorzystać dyrektor przedszkola? Poruszymy również zagadnienie urlopu bezpłatnego – na jakich zasadach przysługuje on nauczycielom?

W wydaniu poruszymy też kwestię wspierania przedszkolaków, w których rodzinie pojawi się nowy członek. Jak nie bagatelizować emocji dziecka, które zmaga się z trudnościami? Jak wykorzystać metodę Self-Reg do ich regulacji? Zachęcamy Państwa do zapoznania się z szeroką ofertą programów edukacji filmowej, dzięki którym przedszkolaki poznają kino i starannie wyselekcjonowane filmy o licznych walorach artystycznych i poznawczych.

Te i inne tematy poruszamy w pierwszym w tym roku wiosennym wydaniu. Zapraszamy do uważnej lektury!

ZASTĘPCA REDAKTORA
NACZELNEGO
wraz z gronem autorskim

SPIS TREŚCI

3 Od redakcji

TEMAT NUMERU

5 Odwołanie od nieprzyjęcia do przedszkola. Zasady, terminy, procedury

KADRY I FINANSE

9 Nauczyciel wspomagający w przedszkolu – zasady zatrudniania

14 Pozafinansowe docenianie nauczycieli jako element polityki kadrowej dyrektora przedszkola. Efektywne sposoby na motywowanie i nagradzanie pracowników

26 Urlop bezpłatny nauczycieli. Zasady udzielania, procedury

DYREKTOR WE WSPÓŁPRACY

31 Jak wspierać przedszkolaka, gdy w jego rodzinie pojawia się młodsze rodzeństwo? Metoda Self-Reg jako skuteczne narzędzie wspierania dzieci w osiągnięciu równowagi emocjonalnej

POSTĘPOWY DYREKTOR

38 Jak zaplanować promocję przedszkola? Poradnik dla dyrektora

42 Najciekawsze programy edukacji filmowej dla przedszkolaków

DYREKTOR WE WSPÓŁPRACY

45 Realizacja pomocy psychologiczno- pedagogicznej w aktualnej rzeczywistości oświatowej

POD PARAGRAFEM

54 Sponsoring bez tajemnic. Poradnik dla dyrektora

58 Kalendarium na maj 2023 r.

Bieżące informacje o czasopiśmie dostępne na stronie: www.monitorprzedszkola.pl

REDAKCJA

ul. Polska 13, 60-595 Poznań
www.monitorprzedszkola.pl

WYDAWCA

Forum Media Polska Sp. z o.o.
Sąd Rejonowy Nowe Miasto i Wilda
w Poznaniu
VIII Wydział Gospodarczy KRS
KRS nr 0000037307
REGON 631046924
NIP 781-15-51-223
Kapitał zakładowy: 300 000 zł

PREZES ZARZĄDU

Magdalena Balanicka

CZŁONEK ZARZĄDU

Paulina Hinz-Żurowska

CZŁONEK ZARZĄDU

Radosław Lewandowski

DYREKTOR WYDAWNICZA I ROZWOJU

Edyta Żmuda

REDAKTOR NACZELNY

Radosław Lewandowski

Z-CA REDAKTORA NACZELNEGO

Jagoda Roszak
jagoda.roszak@forum-media.pl

KOORDYNATOR WYDAWNICZY

Jakub Sawicki

NADZÓR GRAFICZNY

Maria Podemska

KOREKTA

Grażyna Jaworska

REKLAMA

Adrianna Białas
tel. 570 559 716
adrianna.bialas@forum-media.pl

OBSŁUGA KLIENTA I PRENUMERATA

tel. 61 66 55 800
faks: 61 66 55 888
e-mail: bok@forum-media.pl

MARKETING I PROMOCJA

Maria Osesek
maria.osesek@forum-media.pl

SKŁAD/DTP

Yezioro

DRUK

Poligrafia Janusz Nowak

NAKŁAD

7500 egz.

SERWIS ZDJĘCIOWY

Adobe Stock, Shutterstock

ODWOŁANIE OD NIEPRZYJĘCIA DO PRZEDSZKOLA ZASADY, TERMINY, PROCEDURY

Od dnia 18 listopada 2022 r. obowiązują nowe przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie przeprowadzania postępowania rekrutacyjnego oraz postępowania uzupełniającego do publicznych przedszkoli, szkół, placówek i centrów. Szczegółowe zasady mają za zadanie gwarantować przejrzyste postępowanie rekrutacyjne do przedszkoli, uwzględniając, że wychowaniem przedszkolnym jest objęte dziecko od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończy 3 lata, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończy 7 lat, co wynika z przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r., poz. 1082).

Marta Handzlik-Rosul

Absolwentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego. Specjalizuje się w prawie oświatowym i prawie pracy. Praktykujący prawnik z wieloletnim doświadczeniem zawodowym i były pracownik Ministerstwa Edukacji Narodowej. Autorka książki *Finanse w oświacie. Prawo oświatowe w pytaniach i odpowiedziach*, a także licznych artykułów, aktualności i komentarzy.

Od tej zasady jest oczywiście wyjątek, który stanowi, że w szczególnie uzasadnionych przypadkach, na podstawie decyzji dyrektora przedszkola, wychowaniem przedszkolnym może także zostać objęte dziecko, które ukończyło 2,5 roku.

Wobec tego należy przyjąć za pewnik, że dzieci w wieku przedszkolnym powinny mieć zapewniony dostęp do edukacji przedszkolnej na zasadach równości i powszechności.

Od 1 września 2016 r. obowiązkowym rocznym przygotowaniem przedszkolnym są objęte dzieci, które w danym roku szkolnym kończą 6 lat, a dzieci w wieku od 3 lat mają zagwarantowane prawo do wychowania przedszkolnego.

Przebieg rekrutacji

Zgodnie z przepisami postępowanie rekrutacyjne do publicznych przedszkoli przeprowadza się co roku na kolejny rok szkolny na wolne miejsca. Przed ustaleniem liczby wolnych miejsc przedszkole musi zarezerwować miejsca dla dzieci, które już wcześniej uczęszczały do przedszkola, a których rodzice, w terminie 7 dni poprzedzających termin rozpoczęcia postępowania rekrutacyjnego, złożą na kolejny rok szkolny deklarację o kontynuowaniu wychowania przedszkolnego w tym przedszkolu.

Rezerwacja miejsc w danym przedszkolu może również wynikać z jego wskazania rodzicom na ich wniosek przez organ prowadzący, gdy dotychczas dzieci na podstawie poprzedniego wskazania wójta (burmistrza, prezydenta miasta) uczęszczały do niepublicznych placówek wychowania przedszkolnego.

Za przyjęcie dzieci kontynuujących naukę i przeprowadzenie postępowania rekrutacyjnego na wolne miejsca odpowiada dyrektor przedszkola. Wszczyna on postępowanie rekrutacyjne na wniosek rodziców dziecka, prawnych opiekunów dziecka lub osoby (podmiotu) sprawującego pieczę zastępczą nad dzieckiem. Dotyczy to oczywiście dzieci zamieszkałych na terenie danej gminy. Rekrutacji nie przeprowadza się tylko w przy-

padku, gdy liczba dzieci zgłoszonych przez rodziców z obszaru gminy, w której działa przedszkole, nie przekracza liczby wolnych miejsc. Powyższe oznacza, że rodzice dzieci zamieszkających poza obszarem gminy, w której jest prowadzone postępowanie rekrutacyjne, mogą ubiegać się o przyjęcie dziecka do wybranego przedszkola dopiero w postępowaniu uzupełniającym, które będzie prowadzone po zakończeniu postępowania rekrutacyjnego, oczywiście o ile przedszkole będzie dysponowało wolnymi miejscami.

Ważne!

Dzieci niepełnosprawne z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego są przyjmowane bez postępowania rekrutacyjnego do oddziałów specjalnych lub przedszkola specjalnego, oddziału integracyjnego lub przedszkola integracyjnego oraz przedszkoli działających przy placówkach oświatowych. Starosta właściwy ze względu na miejsce zamieszkania dziecka posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, na wniosek rodziców, zapewnia mu odpowiednią formę kształcenia, uwzględniając rodzaj niepełnosprawności.

Wniosek o przyjęcie do publicznego przedszkola

Rodzice/prawni opiekunowie mogą ubiegać się o przyjęcie dziecka do maksymalnie trzech przedszkoli, które prowadzą rekrutację dzieci z określonego rocznika, układając listę wybranych przedszkoli według swoich preferencji w porządku od najbardziej do najmniej preferowanego. Przedszkole umieszczone na liście preferencji jest przedszkolem tzw. pierwszego wyboru. Rodzice wybierający większą liczbę przedszkoli niż trzy powinni się upewnić, czy organ prowadzący podjął stosowną uchwałę pozwalającą na składanie wniosków do większej liczby przedszkoli.

Rodzice adresują wniosek do dyrektora przedszkola pierwszego wyboru. Warto się upewnić, czy przedszkole posiada własny wzór wniosku. Wniosek musi zostać złożony przed upływem obowiązującego terminu składania wniosków.

Wniosek powinien zawierać następujące dane:

- 1) imię, nazwisko, datę urodzenia oraz numer PESEL kandydata, a w przypadku braku numeru PESEL – serię i numer paszportu lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość,
- 2) imiona i nazwiska rodziców kandydata,
- 3) adres miejsca zamieszkania rodziców i kandydata,
- 4) adres poczty elektronicznej i numery telefonów rodziców kandydata, o ile je posiadają,
- 5) wskazanie kolejności wybranych publicznych przedszkoli w porządku od najbardziej do najmniej preferowanego.

Rodzice zobowiązani są także załączyć do wniosku o przyjęcie do przedszkola następujące dokumenty, jeśli w trakcie rekrutacji zamierzają wykazać istnienie kryteriów uwzględniających potrzeby osób objętych szczególną opieką państwa:

- oświadczenie o wielodzietności rodziny kandydata (jeśli w rodzinie wychowuje się łącznie co najmniej trójka dzieci),
- orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność, orzeczenie o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie równoważne,
- prawomocny wyrok sądu rodzinnego orzekający rozwód lub separację lub akt zgonu oraz oświadczenie o samotnym wychowywaniu dziecka (pojęcie to oznacza wychowywanie dziecka przez pannę, kawalera, wdowę, wdowca, osobę pozostającą w separacji orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądu, osobę rozwiedzioną, chyba że osoba taka wychowuje wspólnie co najmniej jedno dziecko z jego rodzicem) oraz niewychowywania żadnego dziecka wspólnie z jego rodzicem,

- dokument poświadczający objęcie dziecka pieczęcią zastępczą,
- oświadczenie o dochodzie na osobę w rodzinie dziecka, jeżeli takie kryterium obowiązuje na drugim etapie rekrutacji określiła rada gminy,
- dokumenty potwierdzające spełnienie tzw. lokalnych kryteriów branych pod uwagę na drugim etapie postępowania rekrutacyjnego, określonych przez organ prowadzący.

Oświadczenia o wielodzietności kandydata, o samotnym wychowywaniu dziecka, o niewychowywaniu żadnego dziecka wspólnie z jego rodzicem oraz o dochodzie na osobę w rodzinie kandydata składane są pod rygorem odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań, w związku z czym powinny zawierać klauzulę następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań.

Pozostałe dokumenty: orzeczenia, wyroki, akty zgonu i poświadczenie objęcia dziecka pieczęcią zastępczą są składane w oryginale, notarialnie poświadczonej kopii albo w postaci urzędowego odpisu lub wyciągu z dokumentu poświadczanego zgodnie z art. 76a ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, albo w postaci kopii poświadczanej za zgodność z oryginałem przez rodzica.

W przypadku większej liczby kandydatów spełniających warunek zamieszkiwania w danej gminie niż liczba wolnych miejsc na pierwszym etapie postępowania rekrutacyjnego są brane pod uwagę łącznie następujące kryteria:

- 1) wielodzietność rodziny kandydata,
- 2) niepełnosprawność kandydata,
- 3) niepełnosprawność jednego z rodziców kandydata,
- 4) niepełnosprawność obojga rodziców kandydata,
- 5) niepełnosprawność rodzeństwa kandydata,
- 6) samotne wychowywanie kandydata w rodzinie,
- 7) objęcie kandydata pieczęcią zastępczą.

Ważne!

Wszystkie wymienione kryteria mają jednakową wartość, co znaczy, że komisja przyznaje taką samą liczbę punktów za spełnienie każdego z nich. W szczególności uprzywilejowani są uczniowie z rodzin wielodzietnych i w których dziecko lub inny członek rodziny jest niepełnosprawny. Jeżeli w pierwszym etapie postępowania rekrutacyjnego dziecko niepełnosprawne uzyskało wyższą liczbę punktów rekrutacyjnych od innych kandydatów, powinno zostać przyjęte do przedszkola nawet w sytuacji, gdy dyrektor posiada wiedzę, że rodzeństwo dziecka uczęszcza do innej placówki.

Ważne!

Przedszkole nie może pominąć kandydatury niepełnosprawnego dziecka, wskazując, że powinno zostać zapisane do innego przedszkola, gdzie uczy się już rodzeństwo.

Dwustopniowa procedura odwoławcza

Procedura odwoławcza w przypadku nieprzyjęcia dziecka do przedszkola jest dwuetapowa. Pierwszy etap rozpoczyna wniesienie odwołania od rozstrzygnięcia komisji rekrutacyjnej. Przed wniesieniem odwołania, w terminie 3 dni od dnia podania do publicznej wiadomości listy kandydatów przyjętych i kandydatów nieprzyjętych, rodzic kandydata może wystąpić do komisji rekrutacyjnej z wnioskiem o sporządzenie uzasadnienia odmowy przyjęcia dziecka do danego publicznego przedszkola. Na sporządzenie takiego uzasadnienia komisja ma 3 dni od dnia wystąpienia przez rodzica kandydata z wnioskiem. W uzasadnieniu należy wskazać przyczyny odmowy przyjęcia, w tym najniższą liczbę punktów, która uprawniała do przyjęcia oraz liczbę punktów, którą kandydat uzyskał w postępowaniu rekrutacyjnym. Po zapoznaniu się z uzasadnieniem rodzic może wnieść do dyrektora publicznego przedszkola odwołanie od rozstrzygnięcia komisji rekrutacyjnej. Ma na to kolejne 3 dni (od dnia otrzymania uzasadnienia). Gdy odwołanie trafi do dyrektora publicznego przedszkola, rozpatruje on je w terminie 3 dni od dnia jego otrzymania, a następnie doręcza swoją decyzję rodzicowi ucznia. Oczywiście dyrektor może po przeanalizowaniu pracy komisji przyjąć dziecko do przedszkola (gdy uzna, że decyzja komisji była nieśłuszna albo wprawdzie słuszna, ale zwoleń się miejsce na skutek rezygnacji rodziców innego przyjętego dziecka) lub podtrzymać decyzję komisji o nieprzyjęciu dziecka.

Nie ma konieczności osobistego dostarczania odwołania sporządzonego na piśmie. Zarówno działania rodzica, komisji rekrutacyjnej, jak i dyrektora mogą być podejmowane za pomocą środków komunikacji

elektronicznej lub za pomocą innych środków łączności. Dodatkowo komisja może podejmować działania także w trybie obiegowym, jeżeli tak zdecyduje organ prowadzący w drodze uchwały. Oczywiście treść podjętej w ten sposób czynności powinna być utrwalona w formie odpowiednio protokołu, notatki, adnotacji lub w inny sposób.

Drugi etap procedury odwoławczej obejmuje skargę do sądu administracyjnego. Rodzic, który nie zgadza się z decyzją dyrektora (podtrzymującą stanowisko komisji rekrutacyjnej), jest uprawniony do wniesienia skargi do wojewódzkiego sądu administracyjnego w terminie 30 dni od doręczenia rozstrzygnięcia, za pośrednictwem dyrektora.

Zgodnie z art. 57 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 259) skarga powinna czynić zadość wymaganiom pisma w postępowaniu sądowym, a więc zawierać:

- 1) oznaczenie sądu, do którego jest skierowane, imię i nazwisko lub nazwę stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników;
- 2) oznaczenie rodzaju pisma;
- 3) osnovę wniosku lub oświadczenia;
- 4) podpis strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika;
- 5) wymienienie załączników;
- 6) gdy jest pierwszym pismem w sprawie:
 - a) oznaczenie miejsca zamieszkania, a w razie jego braku – adresu do doręczeń, lub siedziby i adresów stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników,
 - b) numer PESEL strony wnoszącej pismo będącej osobą fizyczną oraz numer PESEL jej przedstawiciela ustawowego, jeżeli są obowiązani do jego posiadania albo posiadają go, nie mając takiego obowiązku, lub
 - c) numer w Krajowym Rejestrze Sądowym, a w przypadku jego braku – numer identyfikacyjny REGON albo numer w innym właściwym rejestrze lub ewidencji, albo numer identyfikacji podatkowej strony wnoszącej pismo niebędącej osobą fizyczną, która nie ma obowiązku wpisu we właściwym rejestrze lub ewidencji, jeżeli jest ona obowiązana do jego posiadania,
 - d) oznaczenie przedmiotu sprawy;
- 7) w przypadku dalszych pism procesowych – sygnaturę akt.

Ponadto powinna zawierać:

- wskazanie zaskarżonej decyzji, postanowienia, innego aktu lub czynności,
- oznaczenie organu, którego działania, bezczynności lub przewlekłego prowadzenia postępowania skarga dotyczy,
- określenie naruszenia prawa lub interesu prawnego.

NAUCZYCIEL WSPOMAGAJĄCY W PRZEDSZKOLU – ZASADY ZATRUDNIANIA

Pojawienie się w przedszkolu dziecka posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego może wiązać się z koniecznością zatrudnienia tzw. nauczyciela wspomagającego. W zależności od rodzaju przedszkola oraz treści orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego uzyskanie pomocy ze strony nauczyciela wspomagającego może być obowiązkowe lub też będzie zależeć od decyzji dyrektora.

Marcin Majchrzak

Radca prawny, członek Okręgowej Izby Radców Prawnych w Warszawie. Specjalizuje się w tematyce prawa oświatowego oraz prawa pracy.

Przypadki uzasadniające zatrudnienie nauczyciela wspomagającego

Kluczowym aktem prawnym z punktu widzenia zatrudnienia nauczyciela wspomagającego jest rozporządzenie MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1309). Rozporządzenie to określa trzy przypadki wskazujące na obowiązek lub możliwość zatrudnienia nauczyciela wspomagającego w przedszkolu.

1 W przedszkolach ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi i w przedszkolach integracyjnych co do zasady zatrudnia się dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia integracyjnego z uwzględnieniem realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

2 W przedszkolach ogólnodostępnych, w których kształceniem specjalnym są objęci uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na zaburzenia ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawności sprzężone, zatrudnia się dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych (istnieje również możliwość zatrudnienia odpowiednich specjalistów lub pomocy nauczyciela).

3 W przedszkolach ogólnodostępnych, w których kształceniem specjalnym są objęci uczniowie posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na inne niepełnosprawności niż niepełnosprawności sprzężone, istnieje możliwość zatrudnienia dodatkowo (ale za zgodą organu prowadzącego) m.in. nauczycieli posiadających kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia uczniów niepełnosprawnych.

Kluczowa jest treść orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego

Jak zatem widać, możliwość (lub obowiązek) zatrudnienia nauczyciela wspomagającego wiąże się zawsze z pojawieniem się w przedszkolu ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. W obecnym stanie prawnym orzeczenia te wydawane są na podstawie rozporządzenia MEN z dnia 7 września 2017 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez

zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych (Dz. U. z 2017 r., poz. 1743 z późn. zm.). Zgodnie z § 13 ust. 2 pkt 3 tego rozporządzenia w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego działający w poradni zespół określa m.in.: zalecane warunki i formy wsparcia umożliwiające realizację indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dziecka, w tym warunki rozwijania jego potencjalnych możliwości i mocnych stron, wzmacniania aktywności i uczestnictwa dziecka w życiu przedszkola oraz jeżeli zachodzi potrzeba indywidualnego wsparcia dziecka ze strony dodatkowo zatrudnionej kadry, o której mowa w przepisach w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym – zakres tego wsparcia. Oznacza to, że w orzeczeniu może być wprost wskazane, że biorąc pod uwagę potrzeby ucznia, przedszkole powinno zatrudnić dodatkowo nauczyciela wspomagającego (lecz może również zalecać zamiast tego zatrudnienie odpowiedniego nauczyciela specjalisty lub wyłącznie pomocy nauczyciela). Jeżeli zatem w orzeczeniu zaleca się zatrudnienie nauczyciela wspomagającego, to dyrektor nie powinien ograniczać się wyłącznie np. do zatrudnienia dla ucznia pomocy nauczyciela.

Szczegółowe zasady udzielania pomocy powinny zostać określone w IPET

Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego jest punktem wyjścia do zorganizowania pomocy dla ucznia. Szczegółowe kwestie związane z jej realizacją, w tym określenie zintegrowanych działań nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, powinny zostać poczynione przez funkcjonujący w przedszkolu zespół, w skład którego wchodzi nauczyciele i specjaliści prowadzący zajęcia z uczniem (§ 6 ust. 3 rozporządzenia MEN z dnia 9 sierpnia 2017 r.). Rezultatem ich prac powinien być indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny opracowany po dokonaniu wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia i uwzględniający diagnozę i wnioski sformułowane na jej podstawie oraz zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego, we współpracy, w zależności od potrzeb,

z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną. Z kolei dyrektor przedszkola, uwzględniając indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia niepełnosprawnego, powinien wyznaczyć zajęcia edukacyjne oraz zintegrowane działania i zajęcia, określone w IPET, realizowane wspólnie z innymi nauczycielami przez nauczycieli wspomagających lub w których ci nauczyciele uczestniczą (przy założeniu, że zgodnie z art. 42 ust. 3 pkt 12 KN pensum nauczyciela wspomagającego wynosi 20 godzin tygodniowo).

Wymagania kwalifikacyjne stawiane nauczycielom wspomagającym

Zgodnie z przepisami nauczyciel wspomagający powinien legitymować się kwalifikacjami z zakresu pedagogiki specjalnej. W praktyce przyjmuje się, że będzie to osoba, która:

- ukończyła studia wyższe lub zakład kształcenia nauczycieli w zakresie nadającym kwalifikacje do pracy z dziećmi z niepełnosprawnością intelektualną,
- posiada kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela w danym rodzaju placówki, a ponadto ukończyła studia podyplomowe, zakład kształcenia nauczyciela lub kurs kwalifikacyjny w zakresie nadającym kwalifikacje do pracy z dziećmi z niepełnosprawnością intelektualną,
- posiada kwalifikacje wymagane do zajmowania stanowiska nauczyciela w przedszkolu, a ponadto ukończyła studia wyższe, studia podyplomowe, zakład kształcenia nauczycieli lub kurs kwalifikacyjny w zakresie odpowiednim do niepełnosprawności dzieci.

Kwalifikacje takie będzie przykładowo posiadać zatrudniony w przedszkolu nauczyciel, który dodatkowo ma ukończone studia podyplomowe bądź kurs kwalifikacyjny z zakresu wspomagania rozwoju i edukacji uczniów z autyzmem.

Pozostałe wymogi, jakie powinien spełnić nauczyciel wspomagający

Ponieważ nauczyciel wspomagający posiada status nauczyciela i będzie zatrudniany na podstawie przepisów KN, powinien, podobnie jak pozostali nauczyciele:

- posiadać pełną zdolność do czynności prawnych oraz korzystać z praw publicznych,
- nie być oskarżonym w postępowaniu karnym w sprawie o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego ani nie powinno toczyć się wobec niego postępowanie dyscyplinarne,
- nie być skazany prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe,
- nie być prawomocnie ukarany karą dyscyplinarną zwolnienia z pracy z zakazem przyjmowania ukaranego do pracy w zawodzie nauczyciela w okresie 3 lat od ukarania albo karą dyscyplinarną wydalenia z zawodu nauczyciela.

W przypadku gdy nauczyciel wspomagający posiada stopień awansu zawodowego nauczyciela mianowanego lub dyplomowanego, w celu zatrudnienia na podstawie mianowania należy upewnić się dodatkowo, że:

- nauczyciel posiada obywatelstwo określone w art. 10 ust. 5 pkt 1 KN,
- w przedszkolu istnieją warunki do zatrudnienia go w pełnym wymiarze zajęć na czas nieokreślony.

Podobnie jak inne osoby dopuszczone do pracy z dziećmi, również kandydaci na stanowisko nauczyciela wspomagającego powinni zostać zweryfikowani przez dyrektora pod kątem obecności w Rejestrze z dostępem ograniczonym lub w Rejestrze osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze. Podstawą do takiego działania jest art. 21 ust. 1 z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 31).

Przed nawiązaniem stosunku pracy należy skierować kandydata na badania lekarskie

Ponieważ, jak wspomniano, nauczyciel wspomagający będzie zatrudniany na podstawie przepisów KN, powinien on, podobnie jak inni nauczyciele, spełniać określony w art. 9 ust. 1 pkt 3 KN warunek odpowiedniego stanu zdrowia (do wykonywania zawodu nauczyciela). Oprócz tego, zgodnie z ogólnymi przepisami prawa pracy, pracodawca (dyrektor przedszkola) nie może dopuścić do pracy pracownika (nauczyciela wspomagającego) bez aktualnego orzeczenia lekarskiego stwierdzającego brak przeciwwskazań do pracy na określonym stanowisku (art. 229 § 4 k.p.). Z tego względu konieczne będzie wystawienie wyłonięmu przez nas kandydatowi na stanowisko nauczyciela wspomagającego skierowania na badania lekarskie, zgodnie z § 4 rozporządzenia MZiOS z dnia 30 maja 1996 r. w sprawie przeprowadzania badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie pracy (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 2067 z późn. zm.). Po przeprowadzonym badaniu lekarz wystawi orzeczenie lekarskie, natomiast w przypadku stwierdzenia przeciwwskazań zdrowotnych do pracy na stanowisku nauczyciela wspomagającego nie będzie możliwości zatrudnienia danego kandydata (ponieważ nie będzie spełniał warunku stawianego w art. 9 ust. 1 pkt 3 KN). Wówczas warto rozważyć, aby kandydat na stanowisko nauczyciela wspomagającego bądź dyrektor przedszkola złożył odwołanie od orzeczenia lekarskiego. Powinno ono zostać wniesione na piśmie (wraz z uzasadnieniem) w terminie 7 dni od dnia otrzymania orzeczenia lekarskiego. Odwołanie należy wnieść za pośrednictwem lekarza, który wydał pierwotne orzeczenie lekarskie, do właściwego ze względu na siedzibę przedszkola wojewódzkiego ośrodka medycyny pracy. Wydane przez WOMP orzeczenie będzie już ostateczne, więc jeżeli w dalszym ciągu będzie ono niekorzystne dla kandydata na stanowisko nauczyciela wspomagającego, wówczas dyrektor będzie musiał poszukać innej osoby.

Zawarcie umowy z kandydatem

Jeżeli kandydat na stanowisko nauczyciela wspomagającego będzie spełniał wszystkie powyższe wymagania, kolejnym krokiem będzie podpisanie z nim umowy o pracę (bądź – jeżeli istnieją ku temu warunki – zawarcie aktu mianowania). W praktyce może okazać się, że nauczyciel wspomagający powinien zostać zatrudniony w przedszkolu wyłącznie na część etatu. Jeżeli zatrudniany przez nas nauczyciel posiada stopień awansu zawodowego nauczyciela mianowanego lub dyplomowanego, wówczas w oparciu o art. 10 ust. 6 KN będzie istniała możliwość nawiązania stosunku pracy na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony w niepełnym wymiarze. Natomiast zgodnie z art. 10 ust. 7 KN, jeżeli zaistnieje w przedszkolu potrzeba wynikająca z organizacji nauczania lub konieczne będzie zastąpienie nieobecnego nauczyciela (w tym w trakcie roku szkolnego), wówczas stosunek pracy z nauczycielem będzie można nawiązać na podstawie umowy o pracę na czas określony.

Dyrektor powinien również pamiętać, że zgodnie ze zmienionymi od 1 września 2022 r. przepisami stosunek pracy z osobą rozpoczynającą pracę w przedszkolu, która:

- nie posiada stopnia awansu zawodowego oraz
 - posiada wymagane kwalifikacje
- nawiązuje się na podstawie umowy o pracę na czas określony na 2 lata szkolne.

Natomiast stosunek pracy z nauczycielem, który:

- nie posiada stopnia awansu zawodowego,
 - posiada wymagane kwalifikacje,
 - posiada co najmniej 2 lata pracy w przedszkolu, oraz
 - posiada co najmniej dobrą ocenę pracy,
- nawiązuje się na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony.

Poinformowanie nowego nauczyciela o warunkach zatrudnienia

W ciągu 7 dni od dnia zawarcia umowy o pracę nowi pracownicy powinni zostać powiadomieni o obowiązujących ich warunkach zatrudnienia (art. 29 § 3 k.p.). Dotyczy to również zatrudnianych w przedszkolu nauczycieli, w tym nauczycieli wspomagających. Zakres przekazywanych pracownikowi informacji określa przepis art. 29 § 3 k.p., natomiast warto wspomnieć, że wkrótce wejdzie w życie nowelizacja tego przepisu, zgodnie z którym zakres przekazywanych w ten sposób informacji ulegnie rozszerzeniu (ustawa z dnia 8 lutego 2023 r. o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw). Oczywiście informacje te powinny być dostosowane do indywidualnej sytuacji zawodowej i prawnej danego nauczyciela. Infor-

mację należy sporządzić w formie pisemnej w dwóch egzemplarzach: dla nauczyciela i do akt osobowych nauczyciela.

Zakres obowiązków nauczyciela wspomagającego

Dobrym rozwiązaniem organizacyjnym będzie przygotowanie dla nowego nauczyciela wspomagającego pisemnego zakresu spoczywających na nim obowiązków. Nie jest to co prawda obowiązek przewidziany przepisami prawa, jednak czynność ta pozwoli w sposób jasny skonkretyzować spoczywające na nauczycielu obowiązki (dzięki czemu można będzie uniknąć ewentualnych konfliktów w tym zakresie). Oczywiście przygotowany w ten sposób zakres obowiązków nie będzie wyczerpywał wszystkich zadań spoczywających na pracowniku, ponieważ zakres zadań pracownika zajmującego dane stanowisko może być konkretyzowany nie tylko przez przedstawienie pracownikowi pisemnego zakresu czynności, ale również w drodze poleceń pracodawcy mieszczących się w granicach określonych ustalonych w umowie rodzajem pracy (zajmowanym stanowiskiem), co potwierdzono w wyroku SN z dnia 26 lutego 2003 r. (sygn. akt I PK 149/02). Co do zasady, do podstawowych obowiązków nauczyciela wspomagającego należeć będzie:

- 1) prowadzenie wspólnie z innymi nauczycielami zajęć edukacyjnych oraz wspólne z innymi nauczycielami i specjalistami realizowanie zintegrowanych działań i zajęć określonych w IPET,
- 2) prowadzenie wspólnie z innymi nauczycielami i specjalistami pracy wychowawczej,
- 3) uczestniczenie, w miarę potrzeb, w zajęciach edukacyjnych prowadzonych przez innych nauczycieli oraz w zintegrowanych działaniach i zajęciach, określonych w IPET, realizowanych przez nauczycieli i specjalistów,
- 4) udzielanie pomocy nauczycielom prowadzącym zajęcia edukacyjne oraz nauczycielom i specjalistom realizującym zintegrowane działania i zajęcia, określone w IPET, w doborze form i metod pracy z uczniami niepełnosprawnymi,
- 5) prowadzenie innych zajęć odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów, w szczególności zajęć rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych.

Dokumentacja nauczyciela wspomagającego

Tak jak inni nauczyciele, również nauczyciel wspomagający jest zobowiązany do prowadzenia stosownej dokumentacji, wskazanej w rozporządzeniu MEN z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki doku-

W orzeczeniu może być wprost wskazane, że biorąc pod uwagę potrzeby ucznia, przedszkole powinno zatrudnić dodatkowo nauczyciela wspomagającego (lecz może również zalecać zamiast tego zatrudnienie odpowiedniego nauczyciela specjalisty lub wyłącznie pomocy nauczyciela). Jeżeli zatem w orzeczeniu zaleca się zatrudnienie nauczyciela wspomagającego, to dyrektor nie powinien ograniczać się wyłącznie np. do zatrudnienia dla ucznia pomocy nauczyciela.

mentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. z 2017 r., poz. 1646 z późn. zm.). W rezultacie nauczyciel wspomagający będzie zobowiązany do prowadzenia dziennika innych zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Do dziennika należy wpisywać w porządku alfabetycznym: nazwiska i imiona dzieci oraz oddział, do którego uczęszczają, adresy poczty elektronicznej rodziców i numery ich telefonów, jeżeli je posiadają, indywidualny program pracy z dzieckiem, a w przypadku zajęć grupowych – program pracy grupy, tygodniowy rozkład zajęć, daty i czas trwania oraz tematy przeprowadzonych zajęć, ocenę postępów i wnioski dotyczące dalszej pracy z dzieckiem. Nauczyciel powinien odnotowywać obecność dzieci na zajęciach, a przeprowadzenie zajęć powinien potwierdzić swoim podpisem.

Inne obowiązki związane z zatrudnianiem nauczyciela wspomagającego

Pozostałe obowiązki wynikające z zatrudniania nauczyciela wspomagającego nie będą odbiegać od zatrudniania nauczycieli na innych stanowiskach. Z tego względu dyrektor przedszkola powinien pamiętać o takich kwestiach, jak: przeszkolenie pracownika w zakresie BHP jeszcze przed dopuszczeniem go do pracy, wydanie legitymacji nauczycielskiej (na wniosek nowego nauczyciela) czy poinformowanie nauczyciela o ryzyku zawodowym wiążącym się z wykonywaną przez niego pracą, a także o zasadach ochrony przed zagrożeniami (art. 226 k.p.). Konieczne będzie również założenie akt pracowniczych zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 grudnia 2018 r. w sprawie dokumentacji pracowniczej (Dz. U. z 2018 r., poz. 2369). ■

POZAFINANSOWE DOCENIANIE NAUCZYCIELI JAKO ELEMENT POLITYKI KADROWEJ DYREKTORA PRZEDSZKOLA.

EFEKTYWNE SPOSOBY NA MOTYWOWANIE I NAGRADZANIE PRACOWNIKÓW

Docenienie w pracy jako forma satysfakcji ma ogromne znaczenie w procesie motywowania każdego pracownika. Co do zasady optymalne motywowanie polega na właściwym wykorzystywaniu dostępnych motywatorów. Motywacja stanowi siłę motoryczną wszelkich ludzkich zachowań i działań. Jest niezbędnym i jednym z najważniejszych czynników wzrostu efektywności pracy. Motywacja pracowników składa się jednak z wielu czynników – nie tylko finansowych czy chęci zadowolenia, lecz także z potrzeby osiągnięć i znaczenia pracy.

Jan Lewandowski

Konsultant ds. kadry kierowniczej, ewaluacji, prawa oświatowego i awansu zawodowego. Kierownik Filii DODN w Legnicy. Szkoleniowiec – edukator i wykładowca akademicki, pisze pracę doktorską z zakresu zarządzania szkołą.

Gdy mówi się o metodach zachęcania ludzi do pracy, pierwszym skojarzeniem jest zazwyczaj płacowe motywowanie pracowników. Wysoka pensja, a także różnego typu premie i dodatki bezsprzecznie mają ogromne znaczenie dla poczucia satysfakcji i efektywnego wykonywania obowiązków służbowych. Okazuje się jednak, że pieniądze to nie wszystko. Równie istotne jest pozafinansowe motywowanie pracowników, które może być realizowane na rozmaite spo-

soby. Dlatego systemy motywacyjne powinny oferować szeroką gamę rozwiązań dostosowanych do różnych potrzeb pracowniczych. Należy dążyć do tego, aby proces motywowania pracowników przebiegał w sposób sprawny i przyczyniał się do prawidłowej realizacji zadań i celów danej organizacji. Ważnym elementem skutecznego motywowania pracowników w organizacji jest docenianie ich dokonań i to w różny sposób. Nie chodzi tu jedynie o finansową gratyfikację, ale również o pochwały, a zwłaszcza wyróżnienia. Przełożony powinien zauważać starania swoich podwładnych i zwracać uwagę na ich profesjonalizm i sukcesy. Taki sposób motywowania pracowników wpływa pozytywnie na cały zespół. Motywacja pozafinansowa to nagradzanie pracowników za dobrą pracę poprzez zapewnienie im poczucia pewności, że są częścią całej firmy i nie można się bez nich obejść oraz zagwarantowanie stabilności zatrudnienia i dobrej atmosfery pracy. Narzędzie motywacji pozafinansowej to przede wszystkim elementy mające silnie motywujący charakter, ale bezpośrednio nieprzeliczone na pieniądze.

Odwołują się one do bardziej złożonych potrzeb człowieka, takich jak: potrzeba osiągnięć, przynależności czy też uznania¹. Należy zatem uznać, że docenianie dokonań pracowników stanowi bardzo istotny element nie tylko procesu motywacyjnego, ale również procesu zarządzania zasobami ludzkimi, jakim jest model kapitału ludzkiego. W literaturze przedmiotu docenianie pracowników definiowane jest również jako wyrażanie uznania. Należy jednak zauważyć, że istnieje istotna różnica pomiędzy pochwałą a wyrażeniem uznania. Pochwała może być ustna lub pisemna, natomiast wyrażenie uznania może (a nawet powinno) przyjąć formę dyplomu, medalu, odznaki, pucharu lub innego materialnego dowodu, którym pracownik może się szczycić przed światem zewnętrznym i który pośrednio nobilituje pracownika w oczach odwiedzających go osób trzecich. W niniejszym materiale skoncentrujemy się na takiej właśnie formie wyrażania uznania nauczycielom.

Wyrażanie uznania pracownikom

Należy zauważyć, że w wymiarze indywidualnym przyznane wyróżnienie w sposób pozytywny modyfikuje ludzkie zachowania poprzez polepszenie jego sytuacji bądź usunięcie przeszkody. Jednocześnie wypełnia ono wiele funkcji: umacnia wiarę człowieka we własne możliwości, realizuje potrzebę uznania i sukcesu, zachęca do podejmowania zadań trudniejszych, dostarcza uczucia radości i dobrego samopoczucia, wzmacnia więzi z innymi nagrodzonymi oraz wpływa dodatnio na osoby będące świadkami odznaczania². Odpowiednio prowadzona polityka odnacczeniowa posiada ogromne znaczenie w procesie zarządzania zasobami ludzkimi, a odpowiednio prowadzona polityka nagradzania może wpływać na zachowania tak pracownicze, jak i społeczne. Obie są bardzo ważnym elementem w procesie zarządzania, a dokładnie w procesie prowadzenia polityki kadrowej w przedszkolu. Odznaczenia mają również wymiar nagrody specjalnej, są pożądanym przez wielu dobrem, o które warto zabiegać, stąd też konieczne stało się doprecyzowanie obiektywnych kryteriów ich przyznawania. Warunki te zostały doprecyzowane na poziomie aktów normatywnych różnej rangi. Obecnie możliwość przyznawania nagród i odnacczeń za niezwykle zalety umysłu i charakteru przewidują przepisy Karty Nauczyciela, zwłaszcza te określone w jej Rozdziale 6. Jednak problematyka honorowania odnacczeniami jest dużo bardziej skomplikowana i jej materia wychodzi zdecydowanie poza ten akt normatywny³. Obecnie w naszej rzeczywistości funkcjonuje kilkadziesiąt medali i odnacczeń, które może otrzymać nauczyciel, przy czym najczęściej przyznawane jest resortowe odnacczenie – Medal Komisji Edukacji Narodowej. Jest to najwyższe resortowe odnacczenie, jakie może otrzymać nauczyciel w Polsce. Ponadto nauczycielom mogą być nadawane takie odnacczenia, jak: Medal za Długoletnią Służbę, Krzyże Zasługi, a także najbardziej prestiżowy – Order Odrodzenia

Polski (*Polonia Restituta*). Wymienione odnacczenia różnią się od siebie: klasą i starszeństwem, warunkami ich przyznania, a także odmiennościami w zakresie uprawnień i obowiązków wypływającymi z faktu ich uzyskania⁴. Medale i odnacczenia posiadają bogatą historię, a pewne odrębności wynikają także z uwarunkowań i nie zawsze spisanych zwyczajów sięgających jeszcze okresu międzywojennego.

Obecnie możliwość przyznawania nagród i odnacczeń za niezwykle zalety umysłu i charakteru przewidują przepisy Karty Nauczyciela, zwłaszcza te określone w jej Rozdziale 6. Jednak problematyka honorowania odnacczeniami jest dużo bardziej skomplikowana i jej materia wychodzi zdecydowanie poza ten akt normatywny.

Tradycja wyróżniania nauczycieli i innych osób szczególnie zasłużonych dla rozwoju oświaty i wychowania sięga okresu międzywojennego. Wprawdzie w II RP ustawa o stosunkach służbowych nauczycieli nie przewidywała odrębnego odnacczenia za zasługi dla oświaty i wychowania, to wobec osób związanych z oświatą stosowano odpowiednie przepisy dotyczące poszczególnych orderów i odnacczeń⁵. Wielokrotnie kawalerami i damami orderów byli nauczyciele i wychowawcy oraz osoby tworzące podstawy polskiej państwowości i jej rozwoju na płaszczyźnie naukowej, kulturalnej i społecznej. W warunkach nowego ustroju, na zasadach określonych w ustawie o orderach i odnacczeniach z 1960 r., wyróżnień należało dokonywać „w duchu socjalistycznego nauczania i wychowania”⁶. W 1972 r. wprowadzono nowe uprawnienie nauczycielskie związane z przepracowaniem określonej liczby lat w oświacie. W świetle art. 40 Karty Praw i Obowiązków Nauczyciela⁷ nauczycielom z tytułu dwudziestoletniej nienagannnej pracy pedagogicznej przyznawano Złoty Krzyż Zasługi, jeżeli nie uzyskali oni go wcześniej. Katalog uprawnionych rozszerzono w 1982 r. Natomiast w świetle art. 52 Karty Nauczyciela (wersja z 1982 r.) z racji trzydziestoletniej szczególnie wyróżniającej pracy pedagogicznej nauczycielom nadawany był Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski⁸. Przywilej powyższy przysługiwał także nauczycielom emerytom i rencistom, bez względu na datę przejścia na emeryturę lub rentę. W 1992 r., w związku

z wejściem w życie nowej ustawy o orderach i odznaczeniach, skasowana została możliwość automatycznego otrzymania przez nauczycieli Orderu Odrodzenia Polski i Krzyża Zasługi⁹. Chociaż osoby odznaczone zachowały prawo do posługiwania się orderami i krzyżami, to jednak pozbawiono je wymiernego uprawnienia przysługującego z faktu nadania odznaczenia – tzw. dodatku chlebowego, czyli specjalnych dodatków finansowych do emerytury¹⁰. Obecnie zasady nadania orderów i odznaczeń określa ustawa z 1992 r. określająca funkcjonujące w III RP ordery i odznaczenia wraz z przesłankami ich ewentualnego nadania przez Prezydenta RP¹¹. W dalszym ciągu przewiduje ona możliwość nadania Orderu Odrodzenia Polski oraz Krzyża Zasługi, jednak może to nastąpić tylko na zasadach ogólnych, czyli takich, które obowiązują wszystkich obywateli RP¹². Oznacza to, że obecnie ordery i odznaczenia wymienione w ustawie z 1992 r. można nadawać nauczycielom i innym pracownikom oświaty jedynie w celu wyróżniania ich zasług, cnót obywatelskich i wybitnych osiągnięć.

W sprawach odznaczeń podmiotem inicjującym całą procedurę jest dyrektor przedszkola, który decyduje w sprawach odznaczeń, nagród i innych wyróżnień dla nauczycieli oraz pozostałych pracowników placówki. To on po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej występuje z odpowiednimi wnioskami.

Z kolei od 2007 r., w związku z przywróceniem ustanowionego w 1938 r. odznaczenia Medal za Długoletnią Służbę, możliwe stało się nagradzanie nauczycieli i innych osób zasłużonych dla oświaty, którzy wykonują swoje obowiązki w służbie Państwa wzorowo i wyjątkowo sumiennie. Warunkiem *sine qua non* przedstawienia do odznaczenia jest pozostawanie w służbie zawodowej przez określony w ustawie o orderach i odznaczeniach czas pracy, to jest odpowiednio co najmniej dziesięć, dwadzieścia i trzydzieści lat. Ponieważ Medal za Długoletnią Służbę ma charakter trójstopniowy, to nauczyciel może zostać uhonorowany odpowiednio Złotym, Srebrnym lub Brązowym Medalem za Długoletnią Służbę. Mając na względzie zasadę hierarchiczności polskich odznaczeń państwowych (hierarchiczny układ medali i odznaczeń), należy zauważyć, że fakt uhonorowania nauczyciela wyżej wymienionymi orderami i odznaczeniami powinien być poprzedzony otrzyma-

niem przez niego odznaczeń o charakterze resortowym, zwłaszcza Medalem Komisji Edukacji Narodowej, który jest prestiżowym odznaczeniem za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania. Jest tak dlatego, że wyróżnienia resortowe przyznawane są przez ministra za ponadprzeciętne zasługi położone na polu oświaty i wychowania, natomiast ordery i odznaczenia mają charakter wyjątkowego uznania i nadawane są przez Prezydenta RP jako najwyższe wyróżnienia zasług cywilnych położonych dla chwały i rozwoju Rzeczypospolitej Polskiej. W dalszym ciągu obowiązuje przedwojenna zasada zakazu osobistego starania się dla siebie samego o konkretne odznaczenie, a jej konsekwencją jest art. 68 ust. 5 pkt 3 ustawy Prawo oświatowe¹³ (wcześniej art. 39 ust. 3 o systemie oświaty) konkretyzujący, że w sprawach odznaczeń podmiotem inicjującym całą procedurę jest dyrektor przedszkola, który decyduje w sprawach odznaczeń, nagród i innych wyróżnień dla nauczycieli oraz pozostałych pracowników placówki. To on po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej występuje z odpowiednimi wnioskami¹⁴.

Medal Komisji Edukacji Narodowej

W związku z powyższym w kwestii pozafinansowych wyróżnień zaczniemy właśnie od Medalu Komisji Edukacji Narodowej (w skrócie Medal KEN). Otóż honorowanie nauczycieli Medalem KEN przyjęło się już dawno w polskiej praktyce odznaczeniowej. Możliwość nadań przewidziano w nauczycielskich pragmatykach służbowych z roku 1972 i 1982, chociaż do końca ubiegłego wieku szczegółowe zasady przyznawania Medalu KEN zmieniano pięciokrotnie. Także Karta Nauczyciela we wszystkich swoich wersjach po roku 1989 utrzymała Medal KEN. Obecnie możliwość nagradzania nauczycieli Medalem KEN reguluje art. 51 Karty Nauczyciela. Medal KEN wciąż nadaje minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, czyli obecnie Minister Edukacji i Nauki (wcześniej Minister Edukacji Narodowej), zaś szczegółowe zasady nadań określa stosowne rozporządzenie MEN¹⁵. Obecnie Medal KEN nadaje się nauczycielom i innym osobom za zasługi dla oświaty i wychowania, przy czym muszą mieć one charakter „szczególny”. Medal Komisji Edukacji Narodowej jest najwyższym (i obecnie jedynym), wyjątkowo zaszczytnym odznaczeniem resortowym przyznawanym przez Ministra

Edukacji i Nauki. Przesłanką ogólną umożliwiającą w ogóle uruchomienie trybu postępowania o nadanie Medalu KEN są szczególne zasługi dla oświaty i wychowania, w szczególności w zakresie działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, twórczości dla dzieci i młodzieży oraz kształcenia i doskonalenia nauczycieli. Dla wielu nauczycieli jest to jedyne odznaczenie państwowe i dowód uznania ich trudnej pracy. Warto zauważyć, że po roku 2000 zaostorzono kryterium wobec nauczycieli. Wcześniej wystarczała pięcioletnia wzorowa działalność nauczycielska, obecnie jest to już siedmioletnia praktyka, przy czym staż

ten nie dotyczy wyróżniających się pracowników nadzoru i doradztwa pedagogicznego oraz doskonalenia zawodowego nauczycieli. Medal KEN jest nadawany nie tylko nauczycielom, ale także innym osobom legitymującym się wybitnym uznanym dorobkiem w zakresie oświaty i wychowania. Istota medalu odwołuje się do Komisji Edukacji Narodowej, czyli do pierwszej w Europie państwowej instytucji oświatowej, powołanej w dniu 14 października 1773 r. przez Sejm na wniosek króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Ta pierwotna stylistyka odznaczenia została zachowana. Medal jest wykonywany z metalu koloru jasnobrązowego i ma kształt koła o średnicy 36 mm. Na awersie, czyli stronie licowej znajduje się wizerunek otwartej księgi przełożonej gałązką laurową oraz w otoku napis: „Medal Komisji Edukacji Narodowej”. Natomiast na rewersie umieszczony został trzywierszowy napis: „Rzeczpospolita Polska” (w okresie do 1989 r. napis brzmiał: „Polska Rzeczpospolita Ludowa”), a na dolnej i górnej części napisu liście laurowe. Medal zawieszany jest na czerwonej wstążce o szerokości 35 mm z trzema pionowymi białymi paskami – dwoma umieszczonymi po zewnętrznej stronie wstążki, o szerokości 5 mm, oraz środkowym o szerokości 2 mm¹⁶. Ponieważ Medal KEN jest odznaczeniem resortowym

o charakterze honorowym, nie jest możliwe osobiste uruchomienie trybu nadania przez zainteresowanego. Medal KEN nadaje Minister Edukacji i Nauki z inicjatywy własnej albo na wniosek określonych podmiotów. Wnioskodawcami mogą być ministrowie i kierownicy urzędów centralnych, rektorzy szkół wyższych, wojewodowie, organ sprawujący nadzór pedagogiczny, organy prowadzące przedszkole, szkołę lub placówkę itp. Choć Medal KEN jest prestiżowym odznaczeniem, to jednak z jego otrzymania, podobnie zresztą jak z uhonorowania innymi polskimi znakami zaszczytnymi, nie wynika żadna gratyfikacja finansowa. Nadanie może mieć jednak znaczenie przy ocenie przez organ procesowy ewentualnego roszczenia, jako element świadczący o sylwetce i dotychczasowej postawie nauczyciela. Tak więc z faktem posiadania Medalu KEN nie wiążą się żadne inne tytuły i przywileje.

Co do zasady nauczycielom odznaczenia są przyznawane z okazji Dnia Edukacji Narodowej, ale wcale nie musi to być jedyną regułą.

Obecnie medal ten jest nadawany za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania, w szczególności w zakresie działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, twórczości dla dzieci i młodzieży oraz kształcenia i doskonalenia nauczycieli, m.in.:

- nauczycielom legitymującym się co najmniej siedmioletnią wyróżniającą się działalnością dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, inicjującym i podejmującym nowatorskie formy i metody pracy edukacyjnej,
- działaczom społecznym i związkowym, fundatorom oraz innym osobom, których działalność wydatnie przyczynia się do rozwoju oświaty i wychowania,
- wyróżniającym się pracownikom nadzoru i doradztwa pedagogicznego oraz doskonalenia zawodowego nauczycieli,
- innym osobom legitymującym się wybitnym, uznanym dorobkiem w zakresie oświaty i wychowania.

Medal KEN przyznawany jest na wniosek, który jest składany na specjalnym formularzu – innym niż dla pozostałych medali i odznaczeń państwowych. Jego wzór stanowi załącznik do przedmiotowego rozporządzenia MEN. Co istotne – musi być zaopiniowany przez radę pedagogiczną placówki¹⁷. Fakt ten należy potwierdzić w uzasadnieniu, wpisując zdanie „Wniosek uzyskał pozytywną opinię rady pedagogicznej w dniu....”. Dyrektor powinien zapoznać radę peda-

gogiczną z treścią uzasadnienia składanych wniosków. Rubrykę 9 wniosku wypełnia kurator oświaty. We wniosku dla nauczycieli zawsze należy wskazać dokładny staż pracy pedagogicznej, z wyszczególnieniem wszystkich okresów zatrudnienia. Do wniosku o nadanie Medalu Komisji Edukacji Narodowej nie załącza się zapytania o udzielenie informacji o osobie, a jedynie podpisaną klauzulę informacyjną.

Medal za Długoletnią Służbę

Drugim odznaczeniem najczęściej przyznawanym nauczycielom jest Medal za Długoletnią Służbę. Począwszy od 2007 r., z związku z przywróceniem ustanowionego już w 1938 r. odznaczenia możliwe stało się nagradzanie nauczycieli i innych osób zasłużonych dla oświaty, którzy wykonują swoje obowiązki w służbie Państwa wzorowo i wyjątkowo sumiennie. Warunkiem przedstawienia do odznaczenia jest pozostawanie w służbie zawodowej przez określony czas pracy. Należy jednak mieć na względzie bardzo ważny warunek. Otóż to odznaczenie państwowe jest nadawane nauczycielom (i innym pracownikom również) za wzorowe i wyjątkowo sumienne wykonywanie swoich obowiązków wynikających z pracy zawodowej w służbie Państwu. A to oznacza, że posiadanie tylko odpowiedniego stażu pracy zawodowej nie jest wystarczającym argumentem do nadania tego odznaczenia. Należy zatem wskazać, jakie obowiązki i w jaki sposób były wykonywane oraz jakie są (ewentualnie były) ich efekty. Medal za Długoletnią Służbę ma charakter trójstopniowy:

- III stopień – Medal Brązowy za Długoletnią Służbę – po co najmniej 10 latach wzorowej i sumiennej pracy zawodowej,
- II stopień – Medal Srebrny za Długoletnią Służbę – po co najmniej 20 latach wzorowej i sumiennej pracy zawodowej,
- I stopień – Medal Złoty za Długoletnią Służbę – po co najmniej 30 latach wzorowej i sumiennej pracy zawodowej.

Jest jeszcze jedno zastrzeżenie – z wnioskiem o nadanie medalu wyższego stopnia można wystąpić nie wcześniej niż po upływie 10 lat od nadania poprzedniego medalu.

Krzyże Zasługi

W obszarze odznaczeń państwowych, które mogą być nadawane nauczycielom, znajdują się jeszcze Krzyże Zasługi. I tutaj bardzo ważne zastrzeżenie. Otóż do roku 1992 to odznaczenie było nadawane nauczycielom na podstawie poprzedniej wersji Karty Nauczyciela – za 20 lat wyróżniającej pracy (podobnie jak KKOOP za 30 lat szczególnie wyróżniającej pracy)¹⁸. Natomiast zgodnie z ustawą z 1992 r. ustanowioną przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustawą z dnia 23 czerwca 1923 r. Krzyż Zasługi jest nagrodą (wyróżnieniem) dla

osób, które położyły szczególne zasługi dla Państwa lub obywateli, spełniając czyny przekraczające zakres ich zwykłych obowiązków, a przynoszące znaczną korzyść Państwu lub obywatelom, a także za ofiarną działalność publiczną, ofiarne niesienie pomocy oraz działalność charytatywną. Krzyż Zasługi (podobnie jak Medal za Długoletnią Służbę) dzieli się na trzy stopnie:

- III stopień – Brązowy Krzyż Zasługi,
- II stopień – Srebrny Krzyż Zasługi,
- I stopień – Złoty Krzyż Zasługi,

Należy pamiętać o istotnym zastrzeżeniu – przed nadaniem Krzyża Zasługi wyższego stopnia powinny upłynąć co najmniej 3 lata. Odstępstwo od tej zasady jest dopuszczalne tylko wyjątkowo.

Inne prestiżowe oznaczenia państwowe

W grupie bardzo prestiżowych odznaczeń państwowych przyznawanych nauczycielom znajduje się order, o którym należy jeszcze wspomnieć – to Order Odrodzenia Polski *Polonia Restituta*. Ustanowiony przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustawą z dnia 4 lutego 1921 r. Order Odrodzenia Polski jest nagrodą (wyróżnieniem) za wybitne zasługi położone w służbie Państwu i społeczeństwu¹⁹. Order ten jest nadawany osobom, które zasłużyły się Polsce zwłaszcza poprzez:

- wybitne osiągnięcia w podejmowanej z pożytkiem dla kraju działalności państwowej i publicznej,
- szczególne zasługi dla umacniania suwerenności i obronności kraju,
- szczególne zasługi dla rozwoju gospodarki narodowej, służby publicznej oraz wybitną twórczość naukową, literacką i artystyczną,
- wybitne zasługi dla rozwoju współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami i narodami.

W przypadku nauczycieli order może być nadany za wybitne zasługi dla rozwoju oświaty. Wspomniany Order dzieli się aż na pięć klas:

- klasa I – Krzyż Wielki Orderu Odrodzenia Polski,
- klasa II – Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski
- klasa III – Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski,
- klasa IV – Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski,
- klasa V – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

Nauczycielom z reguły nadawany jest Krzyż Kawalerski, czyli Order Odrodzenia Polski V klasy, w skrócie KKOOP. Oczywiście nie oznacza to, że orderu w pozostałych klasach nie można nadawać nauczycielom, wręcz przeciwnie. Każdy obywatel może mieć nadany order każdej klasy w zależności od zasług, za jakie jest

on nadawany. Należy jednak zaznaczyć, że po zmianach prawa nadanie orderu nauczycielom ma miejsce bardzo rzadko i są to bardzo wyjątkowe sytuacje, gdyż jest to wyjątkowo zaszczytne odznaczenie – jedno z najwyższych. Jednak taka możliwość istnieje i jest uwzględniana w procedurach publikowanych przez kuratorów oświaty.

Każdy wniosek o nadanie orderu lub odznaczenia powinien zawierać szczegółową informację o zasługach i osiągnięciach osoby, której dotyczy, w szczególności niezbędne jest wykazanie zasług po otrzymaniu ostatniego orderu lub odznaczenia. Zwłaszcza wniosek o nadanie orderu należy bardzo dobrze uzasadnić, a uzasadnienie to jest szczegółowo analizowane na kilku szczeblach procedury odznaczeniowej. Wnioskodawca zawsze przedstawia we wniosku informację o karalności osoby, której dotyczy wniosek. Jest to bardzo ważna zasada, której celem jest niedopuszczenie do sytuacji, w której wnioskuje się o odznaczenie dla osoby uprzednio karanej. W przypadku orderu do wniosku należy bezwzględnie dołączyć notatkę informacyjną szerzej opisującą osiągnięcia kandydata (w zwięzłym uzasadnieniu wniosku).

Na zakończenie niniejszych rozważań konieczne należy wspomnieć o jeszcze jednym zaszczytnym, ale bardzo wyjątkowym odznaczeniu. Odznaczeniem tym jest Medal Stulecia Odzyskanej Niepodległości. Został on wprowadzony ustawą z dnia 15 czerwca 2018 r.²⁰. Medal ten jest odznaczeniem o charakterze pamiątkowym, nadawanym obywatelom polskim w okresie trwania Narodowych Obchodów Setnej Rocznicy Odzyskania Niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2018–2022.

Medal był nadawany osobom żyjącym, które poprzez:

- pełnienie nienaganej służby publicznej, cywilnej lub wojskowej,
- walkę o niepodległość oraz działalność na rzecz przemian demokratycznych,
- aktywną działalność zawodową i społeczną,
- twórczość naukową, literacką i artystyczną,

przyczyniły się do odzyskania lub umacniania suwerenności Rzeczypospolitej Polskiej, w tym w szczególności budowania wspólnoty obywatelskiej Polaków i poczucia tożsamości narodowej, rozwoju nauki, rozsławiania dobrego imienia Rzeczypospolitej Polskiej poprzez kulturę i sztukę, rozwoju społecznego i umacniania więzi z Polakami za granicą oraz budowania dobrobytu gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej.

Medal był nadawany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z własnej inicjatywy lub na wniosek Prezesa Rady Ministrów, ministrów, kierowników urzędów centralnych oraz wojewodów. Wytyczne dotyczące postępowania w sprawach związanych z nadawaniem tego medalu Prezydent RP określił w drodze stosownego

rozporządzenia²¹. Wielu nauczycieli zaangażowanych w działalność społeczną i niepodległościową otrzymało to zaszczytne odznaczenie. Jego wyjątkowość polega na tym, że był przyznawany tylko w ściśle określonym przedziale czasowym. Od 1 stycznia 2023 r. to odznaczenie nie jest już przyznawane. Można stwierdzić, że miało ono charakter historyczny i dlatego było limitowane. Lista osób wyróżnionych tym odznaczeniem została zatem definitywnie zamknięta.

Uwagi dotyczące sposobu wypełniania wniosków o nadanie odznaczeń państwowych

- Wniosek należy wypełnić czytelnie, komputerowo, na jednej kartce, dwustronnie i ściśle według wzoru określonego w ustawie (zamieszczonego również na stronie internetowej w kuratoriach). Nie należy zmieniać wielkości czcionki (min. 10) ani szerokości rubryk. Nie należy dołączać dodatkowych kartek z uzasadnieniem.
- We wniosku na początku uzasadnienia należy podać ogólny staż pracy kandydata.
- Uzasadnienia powinny prezentować konkretne, wybitne dokonania kandydatów, adekwatne do klasy wnioskowanego orderu lub odznaczenia, mające miejsce po otrzymaniu ostatnio nadanego orderu lub odznaczenia. Należy absolutnie unikać opisu przebiegu pracy i cech osobowości kandydata. Uzasadnienie nie może być ogólne i lakoniczne. Prezentowane osiągnięcia powinny być określone w czasie, tak aby można było ocenić, czy miały one miejsce po czy przed nadaniem ostatniego odznaczenia.
- Uzasadnienie wniosku musi być podpisane przez aktualnego pracodawcę i zawierać jego pieczęć (w przypadku wniosków kierowanych przez związki zawodowe, poza pieczęcią pracodawcy, uzupełnieniem wniosku może być również pieczęć i podpis osoby, która działa w imieniu związku zawodowego).
- W uzasadnieniu wniosku o nadanie Krzyża Zasługi trzeba wskazać szczególne zasługi wykraczające zdecydowanie poza obowiązki służbowe.
- Należy przestrzegać zasady, aby informacje formalne odpowiadały informacjom zawartym w „Zapytaniu o udzielenie informacji o osobie” (tzw. KRS) – dotyczy to m.in. numeru PESEL, pisowni nazwisk, w tym przybranych, rodowych i nazwisk rodowych matek. Należy zwrócić uwagę, że miejsce zamieszkania nie musi być takie samo jak miejsce zameldowania, o którym mowa we wniosku.
- Wniosek dla nauczyciela musi być zaopiniowany przez radę pedagogiczną. Fakt ten należy potwierdzić w uzasadnieniu, wpisując zdanie „Wniosek uzyskał pozytywną opinię rady peda-

gogicznej w dniu...”. Dyrektor powinien zapoznać radę pedagogiczną z treścią uzasadnienia składanych dla nauczycieli wniosków.

- Rubryk „Nr rejestru” i „Nr pozycji w notatce” nie wypełnia się.
- W rubryce 15 należy podać tylko odznaczenia państwowe nadane przez Prezydenta RP. Jeżeli kandydat nie posiada orderu lub odznaczenia, należy wpisać: nie posiada, nie dotyczy lub wstawić kreskę.
- W rubryce 17 wpisuje się: Medal KEN, odznaki honorowe, nagrody ministra. Nie należy wpisywać numeru legitymacji i daty nadania.
- W rubryce przeznaczonej na podpis należy wstawić datę wypełnienia wniosku, przystawić pieczęć nagłówkową placówki oraz pieczęć imienną i podpis dyrektora.
- W rubryce 19 wniosku o Krzyż Zasługi wpisuje się „niekarany(-a)”, a we wniosku o Medal za Długoletnią Służbę – „niekarany(-a) dyscyplinarnie”.
- W rubryce 20 wniosku o Medal za Długoletnią Służbę wpisuje się „niekarany(-a)”.
- Dwie ostatnie rubryki zostają puste.
- W lewym dolnym rogu wniosku należy wpisać osobę, która zna treść wniosku. Wskazane, aby był to dyrektor szkoły/placówki.

Natomiast do najczęstszych błędów popełnianych przy wypełnianiu wniosków można zaliczyć następujące:

- Wypełnianie wniosków na drukach niezgodnych z obowiązującymi wzorami.
- Pozostawianie pustych rubryk.
- Wypełnianie rubryk zastrzeżonych dla innych organów.
- Podpisanie wniosku przez osobę nieuprawnioną do wnioskowania o przyznanie odznaczenia lub brak pieczęci i podpisu na wnioskach.
- Nieuwzględnianie wymaganego odstępu czasu między odznaczeniami różnej klasy.
- Zbyt krótkie uzasadnienie wniosku, często 2–3 zdania bez podania konkretnych zasług, lub zbyt obszerne uzasadnienie przekraczające pole do jego wpisania.
- Zbyt ogólne uzasadnienie wniosku, które nie odzwierciedla osiągnięć osoby wnioskowanej do odznaczenia. Używanie w uzasadnieniu wniosku zwrotów tj.: „wzorowo wykonuje”, „osiąga wysokie wyniki nauczania”, „zasługuje na odznaczenie”, „wzorowo organizuje”, „wyróżnia się wzorową działalnością”, „stanowi wzór do naśladowania”, bez konkretnych przykładów na ich poparcie.
- Wnioskowanie o odznaczenie wyższe niż przysługuje, bez specjalnego uzasadnienia.
- Przepisywanie w uzasadnieniu zawartych na pierwszej stronie wniosku danych dotyczących pełnionych funkcji, przebiegu pracy zawodowej, zamiast informacji o konkretnych osiągnięciach kandydata.

Podstawowe etapy procedury postępowania przy nadaniu orderu lub odznaczenia

1

Etap

Dotyczy jednostki sporządzającej wniosek (w przypadku nauczycieli najczęściej jest to dyrektor przedszkola) – zadania:

- przygotowanie wniosku wraz z uzasadnieniem i załącznikami (KRK),
- przesłanie wniosku do wnioskodawcy wraz z pismem przewodnim, proponowanym terminem i okolicznościami wręczenia odznaczenia.

2

Etap

Dotyczy wnioskodawcy pierwszego szczebla (w przypadku nauczycieli najczęściej jest to kurator oświaty) – zadania:

- sprawdzenie wniosku pod względem formalnym,
- skierowanie zapytania o karalność do Krajowego Rejestru Karnego,
- skierowanie wniosku do zaopiniowania przez komisję ds. opiniowania wniosków o nadanie orderów i odznaczeń państwowych (w przypadku nauczycieli powołana przez właściwego terytorialnie kuratora oświaty),
- podjęcie decyzji w sprawie podpisania wniosku lub odmowy jego podpisania.

3

Etap

Dotyczy wnioskodawcy drugiego szczebla (w przypadku nauczycieli najczęściej jest to Minister Edukacji i Nauki) – zadania:

- sprawdzenie wniosku pod względem formalnym,
- analiza zapytania o karalność do Krajowego Rejestru Karnego,
- podjęcie decyzji w sprawie podpisania wniosku lub odmowy,
- przesłanie wniosku do Kancelarii Prezydenta RP/poinformowanie zgłaszającego inicjatywę o braku poparcia wniosku.

4

Etap

Dotyczy Kancelarii Prezydenta RP – zadania:

- skierowanie wniosku o order na posiedzenie Kapituły Orderu,
- skierowanie wniosku o odznaczenie na posiedzenie zespołu opiniującego,
- skierowanie zapytania do IPN,
- podjęcie decyzji przez Prezydenta RP w sprawie nadania orderu/odznaczenia,
- wręczenie lub przekazanie orderu/odznaczenia do wnioskodawcy.

Co do zasady nauczycielom odznaczenia są przyznawane z okazji Dnia Edukacji Narodowej, ale wcale nie musi to być regułą. Praktycznie każde wyróżnienie (czy

to nagroda, czy odznaczenie, w tym order) mogą być przyznane w każdym czasie (np. przy okazji jubileuszu placówki), ze szczególnym uwzględnieniem właśnie Dnia Edukacji Narodowej jako resortowego święta wszystkich pracowników oświaty.

Jak wynika z powyższych rozważań, możliwości pozafinansowego satysfakcjonowania nauczycieli jest wiele, tylko trzeba umiejętnie z nich korzystać. No i oczywiście muszą istnieć konkretne merytoryczne przesłanki przemawiające za ich zastosowaniem.

Przypisy:

¹ Zobacz: hierarchia potrzeb wg teorii potrzeb Masłowa – tzw. piramida potrzeb Masłowa.

² Zobacz: Jundził, I., *Nagrody i kary w wychowaniu*, Nasza Księgarnia, Warszawa 1986.

³ Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela ((t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1762 z późn. zm.).

⁴ Tabaszewski R., *Wybrane aspekty nagradzania nauczycieli za zasługi dla oświaty i wychowania*, w: Biradzka E., Kozioł K., Jurek Ł. (red.), *Aktualne problemy szkolnictwa wyższego*, Lublin 2016.

⁵ Ustawa z dnia 17 lutego 1960 r. o orderach i odznaczeniach (Dz. U. z 1960 r. Nr 10, poz. 66).

⁶ Ustawa z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. z 1926 r. Nr 92, poz. 530 z późn. zm.).

⁷ Ustawa z dnia 27 kwietnia 1972 r. Karta Praw i Obowiązków Nauczyciela (Dz. U. z 1972 r. Nr 16, poz. 114).

⁸ Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. z dnia 1 lutego 1982 r. Nr 3, poz. 19) – tekst pierwotny.

⁹ Artykuł 9 ustawy z dnia 16 października 1992 r. przepisy wprowadzające ustawę o orderach i odznaczeniach, uchylające przepisy o tytułach honorowych oraz zmieniające niektóre ustawy (Dz. U. z 1992 r. Nr 90, poz. 451 z późn. zm.). W dniu 23 grudnia 1992 r. przepis ten utracił moc.

¹⁰ Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 lutego 1992 r., sygn. akt K 14/91.

¹¹ Ustawa z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach (Dz. U. z 1992 r. Nr 90, poz. 450 z późn. zm.).

¹² Rozporządzenie Prezydenta RP z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania w sprawach o nadanie orderów i odznaczeń oraz wzorów odpowiednich dokumentów (Dz. U. z 2004 r. Nr 277, poz. 2743 z późn. zm.) oraz rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 grudnia 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego trybu postępowania w sprawach o nadanie orderów i odznaczeń oraz wzorów odpowiednich dokumentów (Dz. U. z 2014 r., poz. 64).

¹³ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. 2021 r., poz. 1082 z późn. zm.) – tekst jednolity z dnia 18 maja 2021 r.

¹⁴ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 22 maja 2013 r., sygn. akt I OSK 202/13.

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 września 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad nadawania Medalu Komisji Edukacji Narodowej, trybu przedstawiania wniosków, wzoru medalu, trybu jego wręczenia i sposobu noszenia (Dz. U. z 2000 r. Nr 99, poz. 1073).

¹⁶ Barański A., Rozwadowska-Skrzeczyńska J., Szymańska M., *Karta Nauczyciela. Komentarz*, WOLTERS KLUWER, Warszawa 2012. Zobacz również załącznik nr 1 do rozporządzenia MEN z 2000 r.

¹⁷ Oczywiście poza jednostkami, w których nie tworzy się rady pedagogicznej.

¹⁸ Zobacz zapisy art. 52 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. 1982 r. Nr 3, poz. 19).

¹⁹ Zobacz art. 12 ustawy o orderach i odznaczeniach.

²⁰ Ustawa z dnia 15 czerwca 2018 r. o ustanowieniu Medalu Stulecia Odzyskanej Niepodległości (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 865).

²¹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 5 września 2018 r. w sprawie nadawania Medalu Stulecia Odzyskanej Niepodległości (Dz. U. 2018 r., poz. 1741).

[illegible]

[illegible]

19. Czy był(-a) karany(-a) sądownie?

Jeżeli nie był(-a) karany(-a), wpisać „niekarany(-a)”.

Jeżeli był(-a) karany(-a), podać za co, kiedy oraz wymiar kary.

Nie podawać informacji o skazaniach, które uległy zatarciu

20. Wnoszę o nadanie (wypełniają organy uprawnione do występowania do Prezydenta RP z wnioskami o nadanie orderów lub odznaczeń)

.. Krzyż Zasługi

(nazwa klasy orderu lub stopnia odznaczenia)

(data)

(pieczęć)

(własnoręczny podpis wnioskodawcy)

21. Ewentualne dodatkowe opinie

22. Opinia Kapituły Orderu (dotyczy wniosku o nadanie orderu)

(data)

(pieczęć Kapituły)

(podpis Kanclerza Orderu lub Sekretarza Kapituły)

Nazwisko, imię i telefon osoby, która sporządziła wniosek:

URLOP BEZPŁATNY NAUCZYZIELI

ZASADY UDZIELANIA, PROCEDURY

Nauczyciele, podobnie jak inne grupy pracowników, mają możliwość skorzystania z urlopu bezpłatnego. Podstawa jego udzielenia jest jednak inna w przypadku nauczycieli zatrudnionych w pełnym wymiarze zajęć i inna w przypadku nauczycieli pracujących jedynie na część etatu. Na jakich zasadach nauczyciele mogą korzystać z urlopu bezpłatnego?

Marcin Majchrzak

Radca prawny, członek Okręgowej Izby Radców Prawnych w Warszawie. Specjalizuje się w tematyce prawa oświatowego oraz prawa pracy.

Podstawa prawna udzielenia urlopu

Jak wspomniano, podstawa prawna udzielenia urlopu bezpłatnego zależy od tego, czy dany nauczyciel jest zatrudniony w pełnym wymiarze zajęć, czy też nie. W przypadku nauczycieli zatrudnionych w pełnym wymiarze zajęć zastosowanie znajdzie art. 68 ust. 1 KN, zgodnie z którym nauczyciel zatrudniony w pełnym wymiarze zajęć może otrzymać urlop płatny lub bezpłatny dla celów naukowych, artystycznych, oświatowych, a bezpłatny z innych ważnych przyczyn. Ponadto z rozporządzenia MEN z dnia 19 grudnia 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad udzielania nauczycielom urlopów dla dalszego kształcenia się, dla celów naukowych, artystycznych, oświatowych i z innych ważnych przyczyn oraz ulg i świadczeń związanych z tym kształceniem, a także organów uprawnionych do ich udzielania (Dz. U. z 2001 r. Nr 1, poz. 5), stosowanego do nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w pełnym wymiarze zajęć w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oraz innych jednostkach organizacyjnych wymienionych w art. 1 ust. 1 KN, wynika, że:

- 1** | Nauczyciel może otrzymać urlop bezpłatny dla celów naukowych, oświatowych, artystycznych albo z innych ważnych przyczyn,
- 2** | Urlop ten udzielany jest przez dyrektora na umotywowany wniosek nauczyciela na czas określony, pod warunkiem że nie spowoduje to zakłócenia toku pracy placówki.

W przypadku nauczycieli zatrudnionych w niepełnym wymiarze zajęć zastosowanie znajdzie art. 174 k.p., zgodnie z art. 91c KN nakazującym w sprawach nieuregulowanych przepisami KN stosowanie przepisów ogólnych prawa pracy. Na marginesie trzeba również dodać, że również w przypadku nauczycieli zatrudnionych w pełnym wymiarze zajęć, jeżeli jakaś kwestia związana z udzielaniem urlopu bezpłatnego nie została określona w art. 68 ust. 1 KN bądź wspomnianym rozporządzeniu MEN z dnia 19 grudnia 2000 r., należy pomocniczo stosować ogólne przepisy prawa pracy dotyczące urlopu bezpłatnego zamieszczone w k.p. oraz wydanych na jego podstawie rozporządzeniach.

Jaki może być cel urlopu?

W przypadku nauczycieli zatrudnionych w pełnym wymiarze zajęć jedną z przesłanek udzielenia urlopu bezpłatnego jest konieczność wykonywania czynności

mających charakter naukowy, oświatowy i artystyczny. W domyśle czynności te będą na tyle absorbujące czasowo, że ich realizacja nie pozwoli jednocześnie nauczycielowi na wykonywanie w tym samym czasie swoich normalnych obowiązków zawodowych wynikających ze stosunku pracy.

Co do zasady rozporządzenie MEN z dnia 19 grudnia 2000 r. przewiduje możliwość udzielenia płatnego urlopu dla celów naukowych, artystycznych lub oświatowych, ale możliwość taka pojawi się wyłącznie z wczas, gdy:

- wymiar urlopu wyniósłby nie więcej niż jeden miesiąc,
- nauczyciel w trakcie urlopu zajmowałby się opracowywaniem środków dydaktycznych, problemów z zakresu teorii lub praktyki pedagogicznej albo innych problemów z zakresu oświaty i wychowania, które mogą mieć znaczenie w unowocześnianiu i doskonaleniu procesu dydaktyczno-wychowawczego oraz systemu oświaty i wychowania,
- z powyższego tytułu nie otrzyma wynagrodzenia.

Jeżeli którakolwiek z powyższych przesłanek nie zostanie spełniona (np. za dodatkowe czynności nauczyciel otrzyma wynagrodzenie), wówczas będzie istniała możliwość skorzystania przez nauczyciela jedynie z urlopu bezpłatnego.

Jeżeli nauczyciel zatrudniony w pełnym wymiarze zajęć nie planuje wykonywać czynności mających cel naukowy, oświatowy lub artystyczny, może starać się o urlop z jakiegokolwiek innej ważnej dla niego przyczyny. Przepisy nie wskazują tu przykładowych przyczyn mogących uzasadniać złożenie wniosku o urlop, co oznacza, że ocena tego, czy waga wskazanej przez nauczyciela przesłanki uzasadnia jego udzielenie, będzie spoczywać na dyrektorsze, jako osobie pełniącej wobec nauczyciela funkcję pracodawcy (zgoda może zostać udzielona, jeżeli nieobecność nauczyciela nie spowoduje zakłócenia toku pracy przedszkola). Podobnie zresztą będzie w przypadku nauczycieli zatrudnionych w niepełnym wymiarze zajęć, którzy mogą uzasadnić potrzebę skorzystania z urlopu bezpłatnego dowolną okolicznością, która jednak będzie następnie podlegać ocenie przez dyrektora (czy w sposób wystarczający uzasadnia ona możliwość czasowego zwolnienia nauczyciela z obowiązku świadczenia pracy, nie prowadząc jednocześnie do dezorganizacji pracy placówki).

Urlop bezpłatny na wniosek nauczyciela i za zgodą dyrektora

Zasadą jest, że urlop bezpłatny jest udzielany pracownikowi wyłącznie na jego pisemny wniosek, o czym wprost przesądza art. 174 § 1 k.p. W związku z tym

przyjmuje się, że wniosek nauczyciela w formie ustnej nie może odnieść skutku w postaci udzielenia mu takiego urlopu. Na stanowisku takim stoją również sądy, przykładowo Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 15 października 1996 r. (sygn. akt III AUa 34/96) stwierdził, że udzielenie pracownikowi urlopu bezpłatnego niezgodnie z przepisem art. 174 § 1 k.p. – z inicjatywy zakładu pracy i bez pisemnego wniosku o udzielenie mu urlopu – jest w świetle prawa bezskuteczne. Jest to forma obrony pracownika przed wysłaniem go na urlop bezpłatny w sytuacji, gdy np. pracodawca nie ma w danym czasie zapotrzebowania na pracę świadczoną przez pracownika, a nie chce z nim rozwiązywać umowy o pracę, w związku z czym trzyma pracownika w „rezerwie”, korzystając z jego pracy w zależności od sytuacji panującej w zakładzie pracy. Pisemny wniosek pracownika ma zmniejszyć przypadki odgórnego wysyłania pracowników na tego typu urlopy przez pracodawców.

Przepisy nie wskazują przykładowych przyczyn mogących uzasadniać złożenie wniosku o urlop, co oznacza, że ocena tego, czy waga wskazanej przez nauczyciela przesłanki uzasadnia jego udzielenie, będzie spoczywać na dyrektorsze, jako osobie pełniącej wobec nauczyciela funkcję pracodawcy (zgoda może zostać udzielona, jeżeli nieobecność nauczyciela nie spowoduje zakłócenia toku pracy przedszkola).

Nauczyciel w pisemnym wniosku kierowanym do pracodawcy powinien określić okres, w jakim chciałby skorzystać z urlopu, powinien więc określić termin jego rozpoczęcia i zakończenia. W przypadku nauczycieli zatrudnionych w niepełnym wymiarze zajęć nie ma teoretycznie prawnego obowiązku uzasadniania wniosku i wskazywania przyczyn, dla których chcieliby z urlopu skorzystać, chociaż oczywiście przyczyny skorzystania z urlopu mogą wpłynąć na decyzję dyrektora o jego udzieleniu (w przypadku nauczycieli zatrudnionych w pełnym wymiarze zajęć przepisy wprost wskazują konieczność przedłożenia umotywowanego wniosku). Decyzja o udzieleniu nauczycielowi urlopu bezpłatnego, po skutecznym złożeniu przez niego pisemnego wniosku, leży bowiem wyłącznie w gestii dyrektora. To on podejmuje decyzję, czy

urlop w danym terminie zostanie nauczycielowi udzielony, czy też nie. Nieudzielenie urlopu nie powoduje także powstania po stronie nauczyciela roszczenia o udzielenie mu w danym terminie urlopu. W przypadku decyzji odmownej nie będzie więc mógł udać się do sądu w celu zmuszenia dyrektora do udzielenia mu takiego urlopu. Możliwe jest natomiast ustalenie wspólnie przez strony stosunku pracy innego terminu, w którym urlop bezpłatny mógłby zostać udzielony, ale musi to znaleźć odzwierciedlenie w zmodyfikowanym wniosku urlopowym pracownika. W efekcie strony stosunku pracy mogą w zasadzie swobodnie określić termin rozpoczęcia oraz zakończenia takiego urlopu, może mieć on dowolną długość, przepisy nie stawiają w tym zakresie żadnych przeciwwskazań. Nie ma również przeciwwskazań, by urlopu bezpłatnego udzielić w czasie trwającego okresu wypowiedzenia.

Urlop bezpłatny a inne uprawnienia pracownicze

Zgodnie z art. 174 § 2 k.p. okresu urlopu bezpłatnego nie wlicza się do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze. Oznacza to, że dla potrzeb obliczania np. prawa do urlopu wychowawczego czas trwania urlopu bezpłatnego traktowany jest jak przerwa w pracy.

Korzystanie z urlopu bezpłatnego przekłada się także na długość przysługującego nauczycielowi urlopu wypoczynkowego (co dotyczy nauczycieli zatrudnionych w placówkach nieferyjnych). Zgodnie z art. 155² k.p. skorzystanie przez pracownika w jednym roku kalendarzowym z urlopu bezpłatnego trwającego co najmniej miesiąc powoduje proporcjonalne obniżenie wymiaru przysługującego temu pracownikowi urlopu wypoc-

czynkowego. W przypadku gdy przed rozpoczęciem urlopu bezpłatnego pracownik nabył już prawo do urlopu wypoczynkowego za ten rok, jego wymiar ulegnie obniżeniu w zależności od długości trwania urlopu bezpłatnego. Dlatego też w pierwszej kolejności pracownik powinien skorzystać z płatnego urlopu wypoczynkowego i dopiero następnie wnioskować o urlop bezpłatny.

W przypadku nauczycieli zatrudnionych w placówkach feryjnych korzystanie z urlopu bezpłatnego nie stanowi co prawda przesłanki do przyznania urlopu uzupełniającego (zgodnie z art. 66 KN), jednak korzystanie z niego nie wpływa również na zmniejszenie przysługującego nauczycielowi urlopu (tak jak to ma miejsce w przypadku nauczycieli zatrudnionych w placówkach nieferyjnych).

Zwolnienie w okresie urlopu bezpłatnego

Okres trwania urlopu bezpłatnego jest usprawiedliwioną nieobecnością w pracy. Stwierdzenie to ma pewne znaczenie w odniesieniu do możliwości dokonywania w tym czasie przez pracodawcę wypowiedzeń stosunku pracy – dużo zależy jednak od podstawy zatrudnienia danego pracownika.

W przypadku nauczycieli zatrudnionych na podstawie mianowania przyjmuje się, że nie są oni objęci ochroną stosunku pracy z art. 41 k.p., jeżeli w trakcie urlopu bezpłatnego zaistnieją podstawy do ich zwolnienia w trybie art. 20 ust. 1 pkt 2 KN. Podobnie przyjmuje się, że ochrona stosunku pracy nie będzie przysługiwać w przypadku nauczycieli zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w placówkach liczących mniej niż 20 pracowników, jeżeli podlegają oni zwolnieniu z przyczyn organizacyjnych. Z kolei nauczyciele zatrudnieni na podstawie umowy o pracę w przedszkolach liczących co najmniej 20 pracowników będą objęci przepisami art. 5 ust. 3 i art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1969 z późn. zm.). W rezultacie w ich przypadku wypowiedzenie będzie dopuszczalne w przypadku urlopu trwającego co najmniej 3 miesiące, jeżeli upłynął już okres uprawniający pracodawcę do rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia, a ponadto właściwa zakładowa organizacja związkowa nie zgłosiła sprzeciwu w zakresie zwolnienia w terminie 14 dni od dnia otrzymania informacji o planowanym wręczeniu wypowiedzenia. Warto również pamiętać, że w dalszym ciągu możliwe będzie dokonanie rozwiązania stosunku pracy z nauczycielem w rezultacie przeprowadzonego postępowania dyscyplinarnego (np. w przypadku nałożenia kary dyscyplinarnej zwolnienia z pracy) czy w ramach porozumienia stron.

Zakończenie urlopu bezpłatnego

Zasadą jest, że urlop bezpłatny kończy się wraz z okresem, na jaki został udzielony. W celu ochrony interesu pracodawcy, w przypadku gdy urlop jest udzielany na dłuższy okres, przepisy przewidują jednak klauzulę, która umożliwia wcześniejsze zakończenie takiego urlopu. Jeżeli urlop jest udzielany na okres dłuższy niż 3 miesiące, strony mogą przewidzieć dopuszczalność odwołania pracownika z takiego urlopu z ważnych przyczyn. Odwołanie jest czynnością jednostronną, której pracodawca może dokonać samodzielnie, w wyniku czego dochodzi do przerwania trwającego urlopu, przy czym pracownik powinien podporządkować się decyzji pracodawcy. Pewne wątpliwości może budzić niejasne sformułowanie „z ważnych przyczyn” uzasadniających odwołanie pracownika z trwającego urlopu bezpłatnego – uznaje się, że są to wszelkie okolicz-

ności, których wystąpienie może spowodować zagrożenie dla interesu pracodawcy (wystąpienie zakłóceń w toku pracy przedszkola), przy czym wezwanie pracownika z powrotem do pracy może takie zagrożenie zmniejszyć bądź wyeliminować. W praktyce może to być np. konieczność zastąpienia przez urlopowanego nauczyciela innego przewlekłe chorego nauczyciela. Należy uznać, że ważnymi przyczynami mogą być wyłącznie takie przyczyny, których dyrektor nie mógł przewidzieć, udzielając nauczycielowi urlopu bezpłatnego na czas przekraczający 3 miesiące. We wszystkich pozostałych sytuacjach, czyli gdy urlop trwa nie dłużej niż 3 miesiące, bądź gdy strony nie zawarły klauzuli umożliwiającej odwołanie pracownika z urlopu trwającego dłużej niż 3 miesiące, przerwanie urlopu jest możliwe wyłącznie na mocy porozumienia stron. Po zakończeniu urlopu bezpłatnego nauczyciel ma obowiązek powrócić do pracy, natomiast dyrektor ma obowiązek dopuścić go do pracy na dotychczasowym stanowisku. W przeciwnym wypadku, zgodnie z art. 81 § 1 k.p., niedopuszczonemu do pracy pracownikowi, jeżeli był gotów do jej wykonywania, przysługuje wynagrodzenie wynikające z jego osobistego zaszczerowania określonego stawką godzinową lub miesięczną, a jeżeli taki składnik wynagrodzenia nie został wyodrębniony przy określaniu warunków wynagradzania – 60% wynagrodzenia. W każdym przypadku wynagrodzenie to nie może być jednak niższe od wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę ustalanego na podstawie odrębnych przepisów. Z drugiej strony, niestawienie się pracownika do pracy po zakończonym urlopie bezpłatnym może być przyczyną uzasadniającą wszczęcie przeciwko nauczycielowi postępowania dyscyplinarnego, chyba że nastąpiła przyczyna uniemożliwiająca mu stawienie się do pracy (np. choroba).

Urlop bezpłatny a ubezpieczenie społeczne i zdrowotne

Należy mieć także na uwadze, że nauczyciel w okresie urlopu bezpłatnego nie podlega ubezpieczeniom społecznym oraz ubezpieczeniu zdrowotnemu z tytułu pozostawania w stosunku pracy u pracodawcy udzielającego urlopu (choć ma możliwość przystąpienia do dobrowolnego ubezpieczenia emerytalnego, rentowego i zdrowotnego w tym okresie). Zgodnie z art. 12 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1732 z późn. zm.) zasiłek chorobowy nie przysługuje za okresy niezdolności do pracy przypadającej w czasie urlopu bezpłatnego. Zatem gdy w czasie trwania urlopu bezpłatnego nauczyciel dostarczy do placówki zwolnienie lekarskie, pracodawca ma obowiązek wypłacenia wynagrodzenia chorobowego tylko za te dni, w które nauczyciel nie przebywał na urlopie bezpłatnym.

Leasing pracowniczy

Szczególnym rodzajem urlopu bezpłatnego jest urlop udzielany na podstawie art. 174¹ k.p. Zgodnie z nim za zgodą pracownika, wyrażoną na piśmie, pracodawca może udzielić pracownikowi urlopu bezpłatnego w celu wykonywania pracy u innego pracodawcy przez okres ustalony w zawartym w tej sprawie porozumieniu między pracodawcami. Chodzi tu więc o swoiste „wypożyczenie” pracownika pomiędzy pracodawcami. W efekcie takiego porozumienia pomiędzy pracodawcami oraz udzielonego w jego rezultacie urlopu bezpłatnego pracownik będzie znajdował się równocześnie w dwóch odrębnych stosunkach pracy, przy czym jeden z nich będzie zawieszony na podstawie udzielonego urlopu bezpłatnego. Zasadniczą różnicą w porównaniu ze zwykłym urlopem bezpłatnym jest obowiązek wliczania czasu trwania urlopu bezpłatnego spowodowanego koniecznością „wypożyczenia” pracownika do okresu pracy pracownika, od którego zależą uprawnienia pracownicze u dotychczasowego pracodawcy.

Kiedy dyrektor musi udzielić urlopu bezpłatnego?

Podstawową zasadą korzystania z urlopu bezpłatnego jest konieczność uprzedniego uzyskania zgody pracodawcy (dyrektora). Istnieją jednak wyjątki od tej reguły, do których zaliczamy:

- art. 17 ust. 2 KN, zgodnie z którym nauczyciele mianowani lub dyplomowani zatrudnieni na stanowisku kuratora oświaty oraz nauczyciele przechodzący do pracy w urzędach administracji rządowej, kuratoriach oświaty, CKE, OKE, specjalistycznej jednostce nadzoru oraz w organach sprawujących nadzór pedagogiczny nad okręgowymi ośrodkami wychowawczymi, zakładami poprawczymi oraz schroniskami dla nieletnich na stanowiska wymagające kwalifikacji pedagogicznych oraz nauczyciele, z którymi został nawiązany stosunek pracy na podstawie wyboru na okres pełnienia funkcji z wyboru, otrzymują urlop bezpłatny na czas zajmowania tych stanowisk lub pełnienia tych funkcji,
- art. 17 ust. 2a KN, zgodnie z którym nauczyciele skierowani przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do pracy w szkołach europejskich otrzymują urlop bezpłatny na czas skierowania,
- art. 70 KN, zgodnie z którym nauczycielowi zatrudnionemu na podstawie mianowania, który wniósł podanie o przeniesienie do miejscowości będącej miejscem stałego zamieszkania współmałżonka, jeżeli podanie o przeniesienie nie może być uwzględnione z powodu niemożności zatrudnienia go w zawodzie nauczycielskim w miejscu stałego zamieszkania współmałżonka, dyrektor przedszkola udziela urlopu bezpłatnego.

JAK WSPIERAĆ PRZEDSZKOLAKA, GDY W JEGO RODZINIE POJAWIA SIĘ MŁODSZE RODZENSTWO?

METODA SELF-REG JAKO SKUTECZNE NARZĘDZIE WSPIERANIA DZIECI W OSIĄGNIĘCIU RÓWNOWAGI EMOCJONALNEJ

Młodszy brat lub siostra w rodzinie przedszkolaka to zmiana nie tylko dla starszego dziecka oraz jego rodziców, ale niejednokrotnie wyzwanie dla nauczycieli przedszkola. W momencie pojawienia się w domu drugiego lub kolejnego dziecka ujawniają się różne trudności opiekuńczo-wychowawcze. Najczęściej przedszkolak doświadcza trudnych emocji oraz przejawia wymagające zachowania, których rodzice nie akceptują i nie zawsze sami potrafią sobie z nimi poradzić. W jaki sposób dyrektor oraz grono pedagogiczne przedszkola mogą wspierać dziecko doświadczające trudności w nowej sytuacji rodzinnej?

Małgorzata Prus

Pedagożka, polonistka i edukatorka. Pracuje jako doradca zawodowy i metodyczny. Specjalizuje się w pracy z młodzieżą szkolną w sferze profilaktyki oraz kompetencji kluczowych, a także w procesowym doskonaleniu kadr oświaty w zakresie rozwoju zawodowego. Ma uprawnienia pedagoga, nauczyciela, coacha, mediatora szkolnego, organizatora rozwoju edukacji, trenera kompetencji kluczowych oraz e-nauczyciela.

Pojawienie się młodszego rodzeństwa w rodzinie sprawia, że starszy brat lub siostra traci uprzywilejowaną pozycję w domu. Wiąże się to z doświadczaniem różnych emocji – od ekscytacji z posiadania rodzeństwa, po zazdrość i złość wywołane obecnością nowego członka rodziny, który cały czas znajduje się w centrum

uwagi wszystkich osób. Trudne emocje przedszkolaka nie zawsze są dostrzegane i rozumiane przez opiekunów, którzy od teraz dzielą swoją uwagę i opiekę pomiędzy dwójkę dzieci. Powoduje to niedosyt u starszego dziecka, którego potrzeby nie są już zaspokajane w takim stopniu, jak to było dotychczas. Dlatego nową sytuację może odczuwać jako odrzucenie i myśleć, że nie jest już kochane.

Co myśli o sobie przedszkolak, który widzi, że wszyscy wokół niego wyrażają radość oraz okazują wiele pozytywnych uczuć nowemu dziecku, a tylko on odczuwa smutek, złość, frustrację lub bezsilność? Najprawdopodobniej towarzyszy mu poczucie straty oraz osamotnienia. Jego reakcją na zmianę sytuacji jest wybór jednej z możliwych dróg: wycofuje się, zamyka w sobie albo wręcz przeciwnie – zaczyna przejawiać zachowania buntownicze lub agresywne, może również oczekiwać opieki analogicznie jak młodsze rodzeństwo: karmienia,

noszenia na rękach, ubierania, zakładania pieluch lub wysadzania na nocnik. Poczucie bycia najważniejszą osobą dla rodziców miało dla dziecka kluczowe znaczenie. Jeśli przedszkolak teraz współdzieli rodziców z młodszym bratem lub siostrą, prawdopodobnie może się z tym bardzo źle czuć.

Niezaspokojone potrzeby dziecka mogą skutkować doświadczaniem przez nie wielu trudnych emocji oraz przejawiać się poprzez trudne zachowania, w tym agresywne. Zachowania agresywne mogą być skierowane w stronę młodszego rodzeństwa, rodziców, samego siebie, a także rówieśników w przedszkolu. Oczekiwanie od syna lub córki, że będą odczuwali same pozytywne emocje, tylko potęguje uczucie frustracji. Podobny efekt może przynieść nadmierne zachęcanie dziecka do pomocy przy niemowlaku albo odwracanie jego uwagi od codziennych spraw rodziny poprzez angażowanie go do różnych aktywności poza domem.

Trudny czas dla przedszkolaka

Choć wielu rodziców bardzo starannie przygotowuje swoje dzieci na spotkanie z nowym członkiem rodziny, to jednak życie weryfikuje nawet najlepsze scenariusze. Dziecięcą integralność trzeba chronić i dbać o nią, a nie programować zgodnie z własnymi oczekiwaniami. Dziecko ma prawo do tego, aby wbrew życzeniom dorosłych wyrażać swoje niezadowolenie ze zmiany, która nastąpiła, okazywać złość z powodu niezaspokajanych w wystarczającym dla niego stopniu potrzeb oraz ignorowania jego pragnień. Dziecko bardzo chce czuć się nadal najważniejsze w relacji ze swoimi rodzicami, dlatego walczy o ich uwagę.

W trudnym dla siebie czasie przedszkolak na różne sposoby stara się zwrócić uwagę swoich opiekunów. Zazwyczaj robi to, co potrafi, co wydaje mu się najlepsze w danym momencie, co zna, co dotychczas działało, co zaobserwował u innych osób. Głośne zabawy, płacz, złość, zachowania agresywne oraz faza regresu to tylko niektóre przejawy mogące pojawić się u dziecka, które odczuwa trudności emocjonalne w związku z pojawieniem się w rodzinie młodszego rodzeństwa. Oczywiście wachlarz emocji, postaw oraz zachowań może być znacznie szerszy, wszystko zależy od osobowości, potrzeb i możliwości psychorozwojowych konkretnego dziecka.

Przykład

Karol to radosny chłopiec, który chętnie bawi się z innymi dziećmi. Przyjaźni się z Michałem i Franciszkiem, z którymi spędza większość czasu w przedszkolu na wspólnym układaniu klocków oraz tworzeniu torów samochodowych. Chłopcy są nierozłączni nawet podczas posiłków. Jednak od kilku tygodni przedszkolak coraz częściej kłóci się z kolegami o zabawki. Jakiś czas bawią się wspólnie, jednak

„Pozytywne emocje dziecka »napętniają bak« energią, która pozwala na radzenie sobie z górkami i dołkami, więc jeśli dzielacie ich uczucie zachwyty i zadowolenia, pomnaża to ich pozytywne samopoczucie. Negatywne emocje wysysają energię, więc jeśli uda wam się złagodzić negatywne uczucia dziecka – nie przez ignorowanie ich ani umniejszanie, ale pomoc w ich przeżyciu – znacząco zmniejszacie obciążenie jego układu nerwowego”.

Stuart Shanker

potem Karol zaczyna wyrwać rzeczy chłopcom, popycha ich i ucieka z autkami albo klockami do kąta, nie pozwalając się dotknąć. W ubiegłym tygodniu ugryzł Michała w rękę, a Frania w nogę.

Opisane symptomy mogą również występować w przedszkolu. Dotychczas spokojne, radosne i uprzejme dziecko zaczyna zachowywać się inaczej. Nauczyciele przedszkola obserwują, że kłóci się z innymi dziećmi, zabiera im zabawki, rzuca przedmiotami, bałagani, płacze, krzyczy. Dochodzi czasem do szarpania, popychania, gryzienia lub innych trudnych sytuacji. Nauczyciele przedszkola wiedzą, że dziecko w ten sposób może wyrażać swoje potrzeby; chce, aby ktoś je zauważył oraz pomógł mu w doświadczaniu smutku, złości, bezsilności oraz poczucia straty. Pojawiające się konflikty oraz trudności na poziomie relacji interpersonalnych z grupą wymagają głębokiego zrozumienia, empatycznej postawy oraz mądrej reakcji nauczycieli przedszkola.

Co może zrobić nauczyciel przedszkola? Przede wszystkim zidentyfikować i zrozumieć emocje dziecka, następnie towarzyszyć mu w ich rozpoznaniu i odczuwaniu. Dobrze, jeśli pomaga mu je przeżyć oraz uczy, jak je kontrolować. Dziecko, które ma poczucie straty rodziców – w znaczeniu ich uwagi, miłości i czasu współdzielonych teraz pomiędzy nim a młodszym rodzeństwem – potrzebuje bardzo dużo wsparcia. Warto pamiętać o tym, że trudności dziecka należy próbować zrozumieć w kontekście tego, co dzieje się w jego rodzinie. Dlatego w procesie wsparcia powinni

uczestniczyć rodzice. Rozmowa z nimi pozwala odnieść emocje i zachowania dziecka do sytuacji w domu i jest to warunek konieczny udzielania przedszkolakowi pomocy.

Gdy w przedszkolu wychowawcy zaobserwują u dziecka określone trudności emocjonalno-społeczne lub niepokojące/wymagające zachowania, powinni poszukać kontaktu z jego rodzicami lub opiekunami. Mogą zachęcić ich do rozmowy z przedszkolnym psychologiem, pedagogiem albo zaproponować konsultacje z psychologiem dziecięcym, wskazać odpowiednią literaturę, pokazać sposoby radzenia sobie w trudnej sytuacji. Przede wszystkim dyrektor przedszkola może zaoferować dziecku oraz jego rodzicom wsparcie specjalistów w osobie psychologa, pedagoga lub innego specjalisty w ramach udzielanej i organizowa-

nej pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Okazane wsparcie ma na celu wspomóc potrzeby oraz rozwój przedszkolaka w trudnej dla niego nowej sytuacji.

Self-Reg, czyli metoda samoregulacji

Dziecko potrzebuje rozmowy o tym, co się zmieniło w jego życiu i jak się z tym czuje, ale sama rozmowa nie wystarczy. Zgodnie z cytowaną koncepcją Sturta Shankera trzeba dążyć do tego, aby złagodzić negatywne uczucia dziecka przez pomoc w ich przeżyciu. Chodzi o to, aby znacząco zmniejszać obciążenie układu nerwowego dziecka poprzez odczuwanie pozytywnych emocji, na przykład radości, zachwyty, zadowolenia. To z kolei pomaga dziecku w osiąga-

niu dobrego samopoczucia oraz lepszym radzeniu sobie z napotykanymi codziennie trudnościami. Jeśli nauczyciele przedszkola nabywają wiedzę oraz rozwijają umiejętności z zakresu samoregulacji, wówczas uczą się, jak wspierać przedszkolaki w jej stosowaniu.

Kanadyjski psycholog Stuart Shanker w poradniku dla rodziców *Self-Reg* próbuje odpowiedzieć na pytanie, jak pomóc dziecku (i sobie) nie dać się stresowi i żyć pełnią możliwości. Zaproponowana przez niego metoda samoregulacji (ang. *self-regulation*) oparta na badaniach naukowych ma pomagać dzieciom w samodzielnej zmianie ich zachowania. „Self-Reg, czyli metoda samoregulacji, pokaże ci, gdzie masz stać – jak patrzeć na zachowanie dziecka z właściwej perspektywy, reagować na jego potrzeby i pomagać mu w radzeniu sobie z sytuacją”. Chodzi o to, aby dzieci potrafiły same identyfikować swoje emocje oraz zarządzać nimi w taki sposób, który pozwoli im na osiągnięcie równowagi. „Pomożecie dzieciom doświadczyć, jak to jest odczuwać spokój i dowiedzieć się, w jaki sposób dotrzeć do tego stanu lub go stworzyć, kiedy poczują, że tego potrzebują”.

Przykład

Lenka to rezolutna dziewczynka, bardzo lubiana przez wszystkie dzieci w przedszkolu. Chętnie dzieli się z koleżankami zabawkami, jest niezwykle pomocna oraz przyjaźnie nastawiona do innych dzieci. Zawsze tryska niespożytą energią, jednak od kilku tygodni sprawia wrażenie wycofanej. W wielu sytuacjach odsuwa się od grupy, mniej się angażuje w zabawy z koleżankami, chętniej spędza czas, samodzielnie rysując lub przeglądając książki z bajkami. Koleżanki zachęcają ją do wspólnej zabawy, ale po kilku minutach aktywności zaczyna się złościć, rzuca zabawkami, robi bałagan i siada sama przy stoliku.

Jak pomóc dziecku, kiedy jego zachowanie jest wyrazem braku zdolności do konstruktywnego zareagowania na to, co się dzieje i co w związku z tym przeżywa? Pytanie to nabiera znaczenia między innymi w kontekście pojawienia się w rodzinie przedszkolaka młodszego rodzeństwa. To duże przeżycie dla starszego dziecka, dlatego swoim zachowaniem komunikuje to, co przeżywa w związku z nową sytuacją. Najczęściej są to

trudne emocje, stąd mogą pojawiać się nieakceptowane zachowania: nadmierne wycofanie, płaczliwość, nieśmiałość, agresja, niszczenie rzeczy, bunt, strach, a także regres (naśladowanie młodszego rodzeństwa, np. picie z butelki, potrzeba karmienia, korzystanie z nocnika, gaworzenie, brak samodzielności podczas ubierania się). Niejednokrotnie mogą występować także częste infekcje lub ujawniać się dolegliwości psychosomatyczne i inne. Zmuszanie dziecka do tego, aby było grzeczne, zachowywało się dobrze, uspokoiło się, zastanowiło się nad swoim zachowaniem, postarało się być lepsze czy postępowało, czuło i myślało zgodnie z oczekiwaniami dorosłych – to wszystko praktyki wychowawcze, które przynoszą doraźne efekty.

„Każde dziecko rodzi się z tą zdolnością do bezinteresownego działania i dbania o szczęście innych. Właściwie jesteśmy do tego przygotowani od poczęcia. Widać to w spontanicznych gestach troski lub pocieszenia od najmłodszych lat – w uścisku, dotyku, dzieleniu się podarunkiem czy zabawką. Badania wykazują, że nawet niemowlęta są zdolne do postrzegania i reagowania na czyjeś cierpienie. W miarę jak rosną, mamy nadzieję,

że nasze dzieci będą się bez problemu dzielić z innymi i myśleć o tym, jak pocieszyć przyjaciela albo powitać nowe dziecko w klasie. Że będą umiały widzieć nie tylko same siebie, ale też szerszy obraz oraz że chętnie będą pomagać innym. Wszystko to wydaje się takie proste. A jednak nasze doświadczenia wciąż pokazują, że kiedy przychodzi co do czego, wybór nie zawsze jest taki prosty”.

Koncepcja Stuarta Shankera jest bliska rodzicom, którzy przeżywają radość z pojawienia się nowego członka rodziny. Wierzą, że ich starsze dziecko współodczuwa razem z nimi. Przecież przygotowali go do tego, pokazywali, jak ma dbać o młodszego rodzeństwo, tłumaczyli, że trzeba dzielić się zabawkami, okazywali wiele czułości, troski i zrozumienia. Tymczasem syn lub córka widzą tylko samych siebie, niezbyt chętnie pomagają, również nie przejawiają większej zdolności do dbania o szczęście innych osób w rodzinie. Podobnie zachowują się w przedszkolu. Czy zatem nauczyciele mogą wspólnie z rodzicami zastanawiać się, czego wyrazem są trudne zachowania dzieci oraz w jaki sposób im pomóc?

Pięć kroków do osiągnięcia równowagi

Przedszkolak, poprzez swoje wymagające reakcje oraz zachowania, chce powiedzieć dorosłym o swoich trudnych przeżyciach oraz niezaspokojonych potrzebach. Choć stresory mające na nie wpływ mogą być bardzo różne, to można przyporządkować je do pięciu podstawowych kategorii: biologiczne, emocjonalne, poznawcze, społeczne, prospołeczne. Warto sprawdzić, jak w przypadku identyfikowania stresorów może pomóc zaproponowana przez Stuarta Shankera metoda Self-Reg. Psycholog jest przekonany, że nie ma „niegrzecznych” dzieci. Natomiast są dzieci, które czują się niekomfortowo i nie potrafią się w danym momencie „grzecznie” zachowywać. Dzieci zachowują się źle, kiedy czują się źle, zwłaszcza w obliczu stresujących je nowych sytuacji, zdarzeń, emocji, osób. Dorośli mają umiejętność samokontroli, natomiast dzieci dopiero uczą się radzenia sobie ze swoimi zachowaniami wywołanymi określonymi stresorami.

Metoda Self-Reg uczy, w jaki sposób samodzielnie regulować trudne emocje, stan pobudzenia oraz poziom energii, co wiąże się między innymi z umiejętnością samodzielnego zaspokajania własnych potrzeb, radzenia sobie ze stresem oraz budowania poczucia satysfakcji. Wydaje się, że nie tylko rodzice, ale również nauczyciele przedszkola mogą czerpać z tej metody, aby pomóc doświadczającemu trudnej sytuacji przedszkolakowi w osiągnięciu równowagi. Osoby stosujące w praktyce Self-Reg do wykonania mają pięć kroków, które mogą zrobić w dowolnej kolejności.

Pierwszy krok metody Self-Reg Stuarta Shankera polega na przeformułowaniu zachowania dziecka w odniesieniu do rozpoznanych symptomów świadczących o doświadczaniu przez nie stresu. To odczytywanie, czym tak naprawdę są te trudne zachowania (określane przez niektórych jako „niegrzeczne”). Drugi krok oznacza zidentyfikowanie stresorów oraz przyporządkowanie ich do określonego obszaru: biologicznego, emocjonalnego, poznawczego, społecznego oraz prospołecznego. Kolejny krok wymaga zredukowania rozpoznanego stresu. Chodzi o to, aby zmniejszyć jego oddziaływanie lub całkowicie go wyeliminować. Następny krok poświęcony jest uświadamianiu sobie sytuacji, w których odczuwa się stres. To inaczej samoświadomość swoich wewnętrznych stanów. Piąty krok to uspokojenie siebie, regeneracja, czyli odpoczynek mający na celu odnowienie zasobów utraconej energii. Trzeba się zorientować w tym, co pomaga się uspokoić.

Przedstawiona w zarysie metoda kanadyjskiego psychologa to niejedyne możliwe narzędzie, które może wykorzystać nauczyciel przedszkola oraz rodzic, udzielając wsparcia dziecku, które w związku z pojawieniem się młodszego rodzeństwa w rodzinie doświadcza trudnych emocji oraz przejawia wymagające zachowania. Każde

dziecko jest inne i ma odmienne potrzeby oraz możliwości, dlatego udzielana mu pomoc nie może odbywać się według jednakowej dla wszystkich instrukcji. Psychologowie przestrzegają przed gotowymi rozwiązaniami, cudownymi receptami, sprawdzonymi sposobami, skutecznymi trikami, których nie brakuje w mediach, poradnikach oraz narracjach różnych ekspertów rzekomo specjalizujących się w pomaganiu dzieciom i ich rodzicom.

Przykład

Jasiu to spokojny chłopiec o pogodnym usposobieniu. Chętnie poznaje nowe wiadomości, zadaje dużo pytań, jest dociekliwy. Ma szerokie zainteresowania. Bardzo wcześnie zaczął mówić, zna już wszystkie litery alfabetu, potrafi czytać oraz zapisać proste słowa. Jasiu przejawia zdolności muzyczne: pięknie śpiewa piosenki, recytuje wiersze, ma bardzo dobrą pamięć, odważnie prezentuje się podczas publicznych występów. Od trzech tygodni posmutniał, często popłakuje, szczególnie rano, kiedy zostaje w przedszkolu. Później uspokaja się i włącza do zabawy z dziećmi. W ciągu dnia potrzebuje kilka razy przytulić się, domaga się noszenia na rękach i sadzania go na kolanach oraz karmienia podczas posiłków.

Pomagając dzieciom, warto sięgać po takie rozwiązania, które przede wszystkim oparte są na naukowych badaniach oraz zgodne z ważnymi dla nas wartościami. Self-Reg jest jedną z wielu koncepcji w obszarze wychowania i opieki nad dziećmi, która pozwala rozszerzyć swój warsztat wychowawczy o nowe metody, którym daleko do etykietowania, stygmatyzowania i dzielenia dzieci na „grzeczne” i „niegrzeczne”. Zgodnie z przedstawioną koncepcją samoregulacji wymagające (niewłaściwe) zachowania dzieci wywołane są określonymi stresorami. Dzięki tak przyjętej perspektywie rodzic, opiekun, nauczyciel przedszkola może koncentrować się na pomaganiu dziecku, a nie wymierzaniu mu kary.

Najczęstsze błędy popełniane przez dorosłych wzmacniające poczucie odrzucenia w przedszkolaku

- **Zaprzeczanie uczuciom.** Stwierdzenia typu: „przecież kochasz swoją siostrzyczkę”, „lubisz dzidziusia, prawda?”, „braciszka trzeba kochać” nie muszą być zgodne z aktualnie doświadczanymi przez przedszkolaka uczuciami względem młodszego rodzeństwa. Dzieci, podobnie jak dorośli, irytują się, kiedy im się coś wmawia. Jeśli dziecko okazuje niechęć względem rodzeństwa, warto się temu bliżej przyjrzeć, a nie zaprzeczać, ignorować lub tłumić emocje. Trzeba pozwolić dziecku na odczuwanie złości, żalu, smutku, frustracji, towarzysząc mu w przeżywanych emocjach oraz dbając o jego poczucie bezpieczeństwa i dobrostan.

- **Wartościowanie emocji.** Negowanie złości, smutku, żalu, bezsilności utwierdza w dziecku przekonanie, że są to „złe emocje” i nie powinien ich okazywać. Akceptowanie tylko „dobrych emocji” może stawiać przedszkolaka w trudnej sytuacji. Dziecko powinno uczyć się akceptacji wszystkich emocji, gdyż przekazują ważne informacje o jego potrzebach. Trudne uczucia wskazują, że potrzeby dziecka są niezaspokojone, natomiast pozytywne emocje wskazują na poczucie satysfakcji i spełnienia. Trzeba pozwolić dziecku zarówno na złość, jak i na radość, towarzysząc mu w identyfikowaniu emocji, wyrażaniu ich oraz rozumieniu informacji, które ze sobą niosą.
- **Ignorowanie potrzeb.** Ciągłe rozmawianie tylko o młodszym rodzeństwie i jego potrzebach może wywołać w przedszkolaku przekonanie, że jego potrzeby nie są już ważne. W prostej linii dziecko może dojść do wniosku, że ono samo nie jest ważne i przestało być kochane. To z kolei rodzi trudne emocje. Przedszkolak odczuwa smutek, żal, rozczarowanie, pojawia się złość. Ma wrażenie, że nikt nie chce już z nim rozmawiać. Trzeba pozwolić starszemu rodzeństwu na wyrażanie swoich potrzeb, towarzysząc mu w ich spełnianiu oraz mądrze wyznaczając granice.
- **Przywoływanie do porządku.** Reakcje dziecka na nową sytuację w rodzinie mogą okazać się trudne do zrozumienia oraz zaakceptowania przez dorosłych. Zachowanie przedszkolaka wymagające ciągłego zaangażowania rodziców i nauczycieli przedszkola nie może stać się pretekstem do karcenia, strofowania czy wpędzania w poczucie winy. Niezgodne z oczekiwaniami dorosłych, wymagające stałej uważności postawy i zachowania przedszkolaka to nie manipulacje, tylko sygnał wskazujący, że potrzebuje pomocy, a nie reprymendy czy chwili w odosobnieniu, aby przemyśleć swoje zachowanie. Trzeba pozwolić dziecku na wyrażanie siebie, towarzysząc mu w doświadczanych trudnościach oraz ucząc samoregulacji.
- **Odmawianie wsparcia.** Kiedy dziecko słyszy: „uspokój się”, „idź do swojego pokoju”, „do kąta”, „albo przestaniesz płakać, albo...”, „długo to jeszcze potrwa?”, „jesteś niegrzeczny(-a)”, „usiądź na krześle i popatrz, jak inne dzieci grzecznie się bawią” itp., wówczas tak naprawdę zostaje pozostawione przez osobę dorosłą samo ze swoimi przeżyciami. Zamknie się w sobie, zawiedzione i rozczarowane taką postawą, i już nigdy więcej nie opowie nam o swoich problemach. Trzeba pozwolić dziecku na otwarcie się, spełniając jego potrzeby związane z otrzymywaniem wsparcia od dorosłych, aby miało do nich zaufanie oraz czuło się w ich obecności bezpiecznie.
- **Utrata kontroli.** Dzieci uczą się przez obserwowanie dorosłych i naśladowanie ich. Dziecko widzi pozytywne zachowania osoby dorosłej, a także negatywne, kiedy złości się, irytuje, traci cierpliwość, krzyczy, jest niespokojna, popycha, rzuca

przedmiotami, traci panowanie nad sobą. Trudno mu zrozumieć, dlaczego rodzice, opiekunowie, nauczyciele mogą okazywać niezadowolenie i brak empatii, a jemu nie wolno tego robić. Trzeba pozwolić dziecku na rozumienie emocji dorosłych, tłumacząc mu ich trudne przeżycia oraz praktykując spokój i uważność.

- **Nadmierne angażowanie.** Dziecko niekoniecznie musi mieć ochotę na pielęgnowanie i opiekowanie się młodszym rodzeństwem, które zajmuje cały czas rodziców. Jeśli ciągle musi podawać butelkę, pieluszkę, pajacyki, kocyki, trzymać za rączkę, spacerować z wózkiem, wówczas niechęć przedszkolaka do brata albo siostry może narastać. Być może dziecko potrzebuje w tym czasie poukładać puzzle z mamą albo składać klocki z tatą. Prawdopodobnie chce, aby było tak jak dawniej, zanim pojawił się brat lub siostra. Trzeba pozwolić dziecku na zajmowanie się samym sobą, towarzysząc mu w jego doświadczeniach oraz dając mu swoją obecność i uważność.

„Jak można wyciszyć szalejące dzieci inaczej niż przez zamrożenie ich krzykiem albo groźbą kary? Najlepiej zacząć od zadbania o własny spokój: skupić się na oddechu, policzyć w myślach do dziesięciu (albo odliczyć wspak do stu), przekierować swoją uwagę na jakieś przyjemne, relaksujące wspomnienie. Pobudzony rodzic nie wyciszy pobudzenia dziecka” – radzi facilitatorka metody Self-Reg Agnieszka Stążka-Gawrysiak. Krzyk i kary to dwie metody, które działają szybko, ale na krótko. Spokój, uważność oraz umiejętność przekierowania uwagi na pozytywne przeżycia to techniki gwarantujące sukces w dłuższej perspektywie. Warto je sprawdzić na sobie, aby móc je zaproponować przedszkolakom.

W jaki sposób konsekwencje, kary i nagrody mogą sprawdzić się w pracy z przedszkolakiem, który doświadcza trudnych emocji i przejawia wymagające zachowania w związku ze zmianą wywołaną pojawieniem się młodszego rodzeństwa? Może zamiast restrykcyjnych nakazów i zakazów oraz dyscyplinujących rozmów lepiej wspólnie z przedszkolakiem poszukać pozytywnych emocji, które „napełnią bak” energią i wpłyną na ich pozytywne samopoczucie? Negatywne emocje powodują negatywne zachowania, pozbawiają energii oraz blokują konstruktywne działania. Warto szukać pozytywnych, spokojnych, radosnych, twórczych aktywności i sposobów, które wywołują na twarzy dziecka uśmiech, zamiast łez.

Warto przeczytać:

1. Shanker S., Barker T., *Self-Reg. Jak pomóc dziecku (i sobie) nie dać się stresowi i żyć pełnią możliwości*, Warszawa 2016.
2. Shanker S., *Samoregulacja w szkole. Spokój, koncentracja i nauka*, Warszawa 2019.
3. Stążka-Gawrysiak A., *Self-Regulation. Opowieści dla dzieci o tym, jak działać, gdy emocje biorą górę*, Kraków 2020.
4. Stążka-Gawrysiak A., *Self-Regulation. Szkolne wyzwania*, Kraków 2020.
5. Stążka-Gawrysiak A., *Self-Regulation. Nie ma niegrzecznych dzieci*, Kraków 2021.

JAK ZAPLANOWAĆ PROMOCJĘ PRZEDSZKOLA?

PORADNIK DLA DYREKTORA

Jako dyrektorzy przedszkoli często stajemy przed dylematem, jak odpowiednio wypromować placówkę. Co zrobić, aby to o naszym przedszkolu się mówiło, a przy tym nie przesadzić z reklamą i nie zatracić jakości pracy?

Kogo warto zaangażować do działań promujących, z kim nawiązać współpracę?

Joanna Hersztek

Nauczycielka wychowania przedszkolnego w Niepublicznym Przedszkolu Dwujęzycznym „Szczęśliwe Dziecko” w Mielcu. Posiada stopień nauczyciela mianowanego. Absolwentka studiów podyplomowych z zakresu Zarządzania Oświatą, a także Kursu Nauczyciela Montessori I stopnia. Od ponad ośmiu lat pracująca w zawodzie, od czterech lat również na stanowisku dyrektora ds. pedagogicznych.

Promocja placówki, szczególnie niepublicznej, to zadanie nie tylko dyrektora przedszkola. Podstawą jest plan, a także odpowiednia organizacja działań i akcji promujących placówkę. W takie działania warto włączyć cały zespół nauczycieli i pracowników, który odpowiedzialny będzie za poszczególne wydarzenia. Czuwać nad wszystkim może zespół ds. promocji. Pozwala to nauczycielom i specjalistom na pokazanie warsztatu własnej pracy i swoich umiejętności, a zarazem efekty tej pracy są wyraźnie widoczne dla placówki. Promowanie przedszkola może być jednym z zadań dyrektora wpisanym do planu pracy przedszkola, z wyznaczeniem konkretnych osób odpowiedzialnych za to z każdej grupy. Dyrektor wspólnie

z osobami odpowiedzialnymi za promocję może na podstawie kalendarza imprez i uroczystości oraz codziennych zajęć edukacyjnych planować działania na najbliższy miesiąc, a w dalszej kolejności – sprawdzać jakość i sposób ich wykonania. Warto postawić na współpracę ze środowiskiem lokalnym, pokazanie nowoczesnych metod pracy, znalezienie tego, co nas wyróżnia, a także umiejętne trafienie do swojej grupy odbiorców.

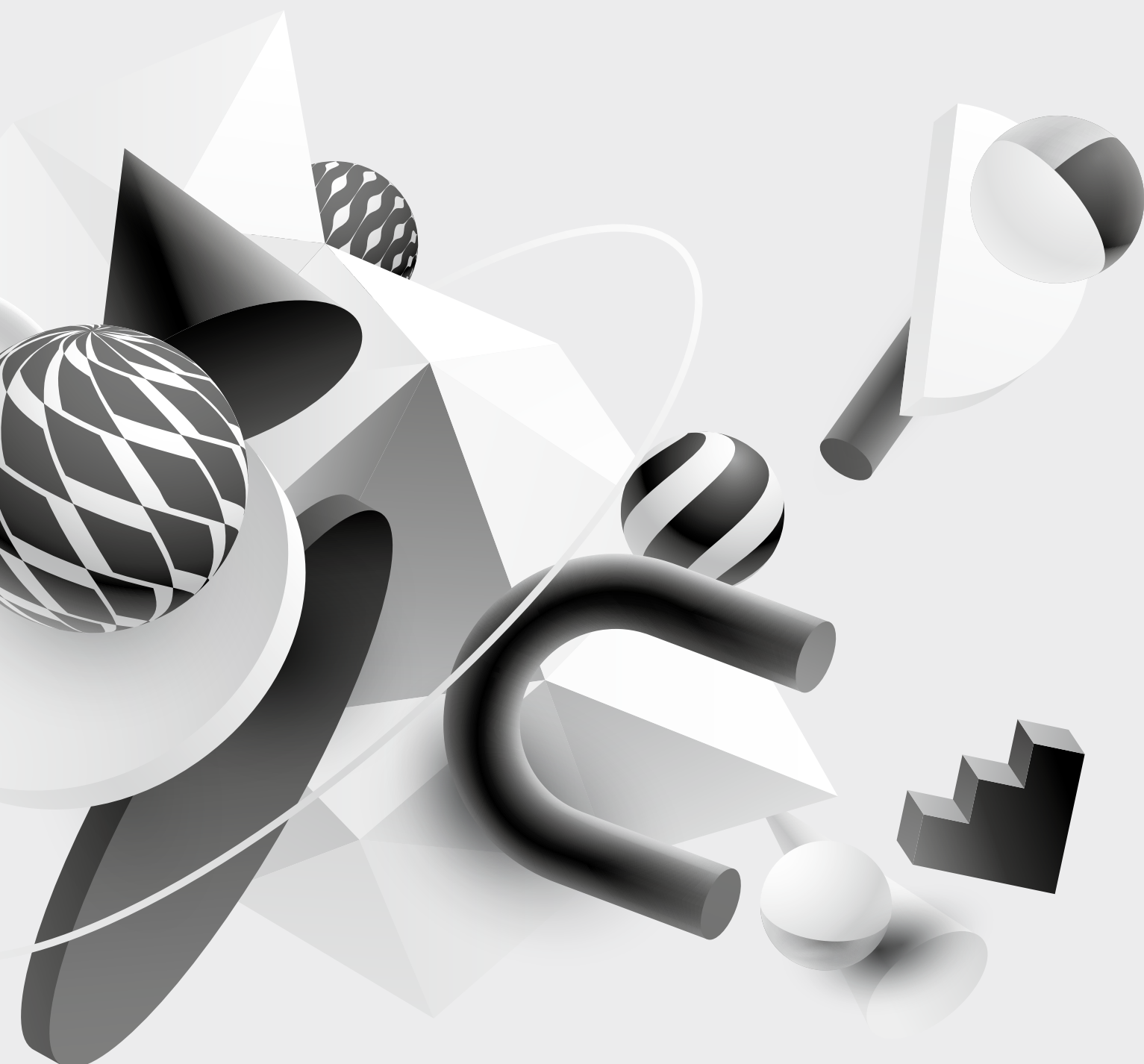
Innowacyjne formy pracy

Social media stosowane w promocji przedszkola nie są już niczym nowym i zaskakującym. Strona internetowa, profil na Facebooku czy Instagramie są już właściwie wymogiem naszych czasów. Natomiast sposób ich prowadzenia sprawia, że możemy promować naszą placówkę we właściwy sposób. W związku z tym w przedszkolu, podobnie jak w dobrej firmie, powinna być wyznaczona osoba odpowiedzialna za promocję w social mediach. Dobry fotograf i grafik to połowa sukcesu, bowiem każdy potencjalny klient w pierwszej kolejności będzie spoglądał na estetykę i jakość reklamy. Nowoczesne formy promocji to równie istotna kwestia. Współcześni rodzice przedszkolaków

to w większości pokolenie młodych ludzi, dla których instagramowa rolka, aplikacja do obsługi przedszkola czy udostępnianie postów to codzienność.

Strona internetowa

Obecnie obserwujemy nieco mniejsze zainteresowanie stronami internetowymi – częściej w poszukiwaniu ciekawych wydarzeń z życia przedszkola kierujemy się w stronę social mediów. Jednak chcąc uzyskać konkretne informacje (dane kontaktowe, kwestie płatności, organizacja pracy, lokalizacja, kadra, filozofia przedszkola), nasi odbiorcy zaglądają na stronę internetową placówki. Takie właśnie kwestie powinny się tam znaleźć, w estetycznej oprawie i z szybkim dostępem.

Facebook

Facebook stał się podstawowym narzędziem promocji i komunikacji placówek z odbiorcami. Warto zadbać o odpowiednio zorganizowaną i zaplanowaną promocję przedszkola na Facebooku. Portal ten daje nam wiele możliwości – od oficjalnego fanpage przedszkola, po zamknięte dla rodziców grupy. Warto z tego skorzystać, bowiem nie wszyscy rodzice godzą się na publikację wizerunku swojego dziecka w ogólnodostępnych mediach. Przy rozwiązaniu łączącym grupy zamknięte i ogólny fanpage mamy problem rozwiązany. Jakościowe zdjęcia wykonywane przez fotografa lub konkretnych nauczycieli z pewnością przyciągną uwagę odbiorców. Do tego odpowiednie grafiki, dopasowany tekst i post mamy gotowy. W całości działań reklamowych i promocyjnych ważna jest regularność, dzięki czemu nasza docelowa grupa odbiorców może spodziewać się postów, a my nie tracimy z nimi kontaktu.

Instagram

Instagram oferuje nam udostępnianie szybkich postów i relacji w postaci stories, czyli krótkich filmików z życia przedszkola. To niezwykle interesująca opcja dla nowoczesnych rodziców, którzy na Instagramie spędzają mnóstwo czasu, a dodatkowo mogą pochwalić się tym, co robi w przedszkolu ich dziecko, udostępniając post. Fajne? Dla obecnego – młodego i nowoczesnego odbiorcy z pewnością tak.

Aplikacja

Aplikacja do obsługi przedszkola? Czemu nie! Do dyspozycji mamy aplikacje, które nie tylko sprawiają, że nasze przedszkole staje się wyjątkowe, ale dzięki nim rodzice mają dostęp do szybkich płatności za przedszkole, wglądu w obecności, zjedzone posiłki, sen czy inne powiadomienia, takie jak spacer czy brakujące ubranka. Do tego aplikacja zapewnia szybki kontakt z wychowawcą grupy, powiadomienia – to atuty aplikacji, które rodzice bardzo sobie cenią. Korzystanie z danej aplikacji może stanowić dobrą reklamę dla obu stron.

Elektroniczne formy dokumentów

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom rodziców, którzy żyją w ciągłym biegu i brak im czasu na wszystko, warto również pomyśleć o elektronicznej formie wypełniania wszelkich dokumentów. To rozwiązanie ułatwia współpracę, usprawnia przekaz danych, ale jest również świetną reklamą dla placówki pod względem nowoczesności i wyjścia naprzeciw oczekiwaniom klientów.

Współpraca

Planując działania reklamowe i promocyjne przedszkola, warto zwrócić uwagę na odpowiednią współpracę zarówno pomiędzy nauczycielami a dyrekcją, jak i między

placówką i rodzicami. Każdy z nas jest istotnym elementem promocji placówki. Jasno określone zasady i terminy realizacji zadań promocyjnych (przesyłanie zdjęć, tekstów, organizacja ciekawych zajęć czy imprez) oraz odpowiednie informowanie o nich wszystkich zainteresowanych doprowadzają się do zasadniczej kwestii – komunikacji.

Znajdź swoje zalety

Zanim ustalicie plan działania, warto przemyśleć i znaleźć zalety swojej placówki. Dlaczego właśnie wy? Zwróćcie uwagę na istotne kwestie:

- **Liczebność grup.** Liczba dzieci przypadająca na jednego wychowawcę jest istotną kwestią, która może stanowić element promocji. Wychowawca grupy jest w stanie lepiej poznać swoich podopiecznych, rozpoznać ich potrzeby, zdolności oraz indywidualizować podejście do dziecka w mniejszej grupie. Dzieci w takim systemie uczą się bardziej efektywnie.
- **Dwujęzyczność przedszkola** bądź dodatkowe języki obce są podstawowym elementem promocji w dzisiejszych czasach. Takie placówki zwracają większą uwagę na kwestię nauki języków obcych, zatrudniając nauczycieli, lektorów czy native speakerów. Program: od zajęć kilka godzin w tygodniu do dwujęzyczności, gdzie dziecko w naturalny sposób ma kontakt z językiem i nabywa nowe umiejętności – to wyjątkowa zaleta. Co warto podkreślić, często jest to standard wliczony w czesne.
- **Wykwalifikowana kadra.** Nauczyciele, oprócz wymaganych studiów z zakresu pedagogiki przedszkolnej, uzupełniają swoje wykształcenie o studia podyplomowe, uzyskują awans zawodowy, uczestniczą w dodatkowych szkoleniach i kursach, które pomagają im prowadzić atrakcyjniejsze zajęcia. Chwalmy się tym!
- **Zajęcia dodatkowe,** które oferują przedszkola, są niezwykle przyciągające. To właśnie na to między innymi zwracają uwagę rodzice. Co więcej, zajęcia te bardzo często znajdują się w podstawowej ofercie przedszkola i nie trzeba za nie dodatkowo płacić. Zumba, tańce, aerobik, basen, rytmika, programowanie, szycie, sensoplastyka – dzięki takim zajęciom nie ma czasu na nudę. Warto to pokazać. Osoby prowadzące zajęcia niejednokrotnie są osobami z zewnątrz i z chęcią wypromują swoją działalność na łamach przedszkolnych social mediów.
- **Godziny otwarcia przedszkola** dostosowane do potrzeb rodziców sprawiają, że rodzic nie martwi się tym, że po pracy nie zdąży odebrać dziecka. O tym też warto mówić!
- **Autorskie programy lub przedszkola prowadzone według zasad wybranej filozofii** lub z jej elementami. Montessori, Froebel, pedagogika waldorfska – te nazwy nikogo już nie dziwią, a do edukacji wnoszą nowe, ciekawe rozwiązania, które są coraz częściej wybierane przez rodziców i warto je promować.

- **Wakacje** to czas, kiedy niepubliczne przedszkola są otwarte, pracują bez żadnych zmian. Przedszkola publiczne często decydują się na miesięczne dyżury. Warto w tym czasie postawić na promocję działań podejmowanych na rzecz przedszkola. Wszelkie atrakcje, które dzieją się w lipcu i sierpniu, są interesujące dla widzów.
- **Specjaliści.** Logopeda, psycholog, nauczyciel współorganizujący kształcenie specjalne, terapeuta integracji sensorycznej – w wielu przedszkolach to standard. Ci specjaliści pracują na bardzo wysokim poziomie, często prowadząc również własną działalność w tym kierunku. Połączenie promocji przedszkola poprzez te osoby będzie korzystne dla obu stron – pokazanie wysokiej jakości pracy specjalistów, a także promocja prywatnych gabinetów tych osób.

Organizacja wydarzeń

Kalendarz imprez i uroczystości to istotny element pracy każdego przedszkola. Solidnie opracowany przed rozpoczęciem roku przedszkolnego sprawia, że można znakomicie zaplanować również promocję poszczególnych dni tematycznych czy wydarzeń. Dzień Kota, Dzień Dyni, wigilia w przedszkolu – każda okazja jest dobra do wykonania fotorelacji, która szybko udostępniona rodzicom sprawi, że otrzymamy szybką reakcję i dużą liczbę udostępnień.

Oprócz wewnętrznych imprez, warto również rozejrzeć się po okolicy. Nawiązanie współpracy z lokalnymi przedsiębiorstwami czy instytucjami odbędzie się z korzyścią dla obu stron. Warto takie osoby przekonać do współpracy. Niewielkie cukiernie z pewnością skorzystają na organizacji warsztatów pieczenia pierniczek, jeśli później w mediach społecznościowych przedszkola pojawi się wzmianka na ich temat. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku lokalnego kina, restauracji, siłowni czy piekarni. W okolicy z pewnością można znaleźć wiele miejsc, które również szukają możliwości promocji i reklamy. Zadowoleni rodzice przedszkolaków będą polecać i odwiedzać miejsca, gdzie czas spędziły ich zachwycone dzieci. Wniosek jest jeden – jest to korzyść dla każdej ze stron. Nasze przedszkole warto promować również, zapraszając wyjątkowych gości. Teatrzyki to klasyka, natomiast idąc z duchem czasu, warto organizować mobilne koncerty, pokazy brzuchomówców, tancerzy, egzotyczne zwierzęta czy mobilne planetarium – taka oferta jest niezwykle bogata i na pewno zainteresuje odbiorców. Nasze przedszkolaki w swoim środowisku będą mogły obcować z osobami czy wydarzeniami, których na co dzień nie mogą doświadczać. A zadowolone przedszkolaki to zadowoleni rodzice, którzy z pewnością polecać przedszkole i pochwalą się innym tym, czego doświadczają ich dzieci.

Wycieczki i wyjścia zorganizowane stają się coraz częściej normą. Warto pokazać odbiorcom, że 3-latki wybierające się do kina czy teatru to u nas już norma.

Wycieczka autobusowa to niezwykle cenne doświadczenie, dzięki czemu my pokazujemy, jak zorganizowaną placówką jesteśmy, a zarazem promujemy w mediach społecznościowych konkretne miejsca. Dzieci zbierają niezbędne w rozwoju doświadczenia, a nasze przedszkole staje się otwarte na zupełnie nowoczesny rodzaj edukacji.

Rodzice a promocja przedszkola

Współpraca z rodzicami stanowi niezwykle istotny element w życiu każdej placówki. Nie ukrywajmy więc, że tak naprawdę dobra współpraca z rodzicami stanowi dla nas największą reklamę. Zadowolone przedszkolaki to zadowoleni rodzice, a zadowoleni rodzice mówią o nas i promują przedszkole, które wybrali dla swojej pociechy. O czym warto pamiętać współpracując z rodzicami? Przede wszystkim wychodźmy naprzeciw ich potrzebom. Codzienny kontakt i wsłuchiwanie się w potrzeby naszych odbiorców dadzą nam gotowy obraz tego, jak promocja naszego przedszkola działa i co jeszcze możemy poprawić.

Zapraszamy rodziców do przedszkola i angażujemy ich we wszystkie możliwe akcje. Zajęcia otwarte na nowo wracają do placówek, co niezwykle cieszy rodziców i dzieci. Dla nas jest to okazja do pokazania warsztatu pracy podczas zajęć edukacyjnych, ciekawych rozwiązań i udowodnienia, że to jest właśnie miejsce najlepsze dla dzieci. Oprócz tego ważne są wszelkie wydarzenia typu obchody świąt narodowych, dni tematyczne, występy przedszkolaków – im więcej się o nas mówi, im więcej osób nas zobaczy, tym lepiej. Rodzice, którzy czują się częścią większej społeczności, mogą w niej aktywnie uczestniczyć i mieć na nią świadomy wpływ, stają się naszymi sprzymierzeńcami. Takie matki i ojcowie będą pragnęli razem z nami promować przedszkole i budować to miejsce dla swojego dziecka. To oni są odzwierciedleniem naszej pracy – zawsze warto poprosić ich o wystawienie opinii o przedszkolu na stronie internetowej, w mediach społecznościowych czy w serwisie Google. Pozwoli nam to na lepsze pozycjonowanie przedszkola w wynikach wyszukiwania i zwyczajne pochwalenie się pochlebnymi opiniami, co z pewnością wpłynie dobrze na promocję naszej placówki.

Czy obawiać się konkurencji? Między innymi właśnie dlatego warto zaplanować odpowiednie działania reklamowe i promocyjne przedszkola. Będąc krok przed innymi, możemy wyznaczać nowe trendy i pokazywać, jak rozwija się nasza placówka. Czy warto poświęcić czas i zaplanować promocję naszego przedszkola? Oczywiście. Codzienna praca nauczycieli i specjalistów, wysiłek wkładany w edukację, ale też wizerunek naszej placówki warte są zaprezentowania obecnym i przyszłym rodzicom naszych wychowanków. Wiara w to, że to, co robimy, jest najlepsze, powinna kierować naszymi działaniami obejmującymi promocję przedszkola.

NAJCIEKAWSZE PROGRAMY EDUKACJI FILMOWEJ DLA PRZEDSZKOLAKÓW

Coraz więcej wychowawców i pedagogów docenia znaczenie edukacji filmowej na różnych etapach nauczania. Coraz częściej zdajemy sobie również sprawę, że przesyciona materiałami audiowizualnymi rzeczywistość niejako wymaga od wychowawców uzbrojenia swoich podopiecznych w odpowiednie narzędzia do interpretacji i świadomego odbioru nagrań oraz filmów. Nieznajomość środków filmowych i technik oddziaływania medialnego jest dziś pewną formą analfabetyzmu.

Katarzyna Kebernik

Edukatorka filmowa w zespole Ferment Kolektiv i redaktorka portalu Film w Szkole, gdzie poleca wartościowe kino dla najmłodszych. Z wykształcenia pedagogożka, oligofrenopedagożka i literaturoznawczyni. O filmach – nie tylko tych dla dzieci – pisze m.in. dla miesięcznika „KINO” i portalu film.org.pl. Laureatka II miejsca w Konkursie o Nagrodę im. Krzysztofa Mętraka dla młodych krytyków filmowych (2020) i zwyciężczyni konkursu Krytyk Pisze FKA (2020).

Oprócz tego kino ma niezwykłą moc przekazywania małym widzom ważnych prawd za pomocą wciągającej opowieści. Dobry film dla dzieci uwrażliwia, rozwija wyobraźnię oraz funkcje poznawcze, a także koi smutek i przenosi na chwilę do kolorowego świata marzeń. Dlatego już wychowawcy przedszkolni zaczynają interesować się edukacją filmową, często mierząc się jednak z dylematem – gdzie szukać materiałów i wskazówek dydaktycznych?

Z pomocą przychodzą gotowe programy edukacyjne oferujące starannie wyselekcjonowane filmy o licznych walorach artystycznych i poznawczych, a także pomoce dydaktyczne dla nauczycieli: scenariusze lekcji, karty pracy, prelekcje wideo, gry i zabawy. Wychowawca przedszkolny biorący udział w takim zorganizowanym projekcie otrzymuje zatem wszystko, co potrzebne do

przeprowadzenia merytorycznych zajęć dookoła obejrzanego filmu. Koszt udziału jest zazwyczaj porównywalny z ceną ulgowego biletu szkolnego.

Jakie inicjatywy są szczególnie warte uwagi? W tym tekście skupiamy się na ogólnopolskich programach edukacyjnych, ale coraz więcej tego typu projektów powstaje lokalnie. Zapytaj w swoim ulubionym kinie lub najbliższym domu kultury, czy są w nich organizowane jakieś okołofilmowe aktywności i spotkania dla przedszkolaków. Zachęcamy do kontaktu także z małymi kinami – bardzo często pracują w nich pasjonaci, którzy starannie dobierają repertuar i są otwarci na różne dodatkowe działania związane z filmem.

Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej

Kino Dzieci, podlegające pod Stowarzyszenie „Nowe Horyzonty”, to największy w Polsce dystrybutor ambitnego kina dla najmłodszych. Nic dziwnego, że organizacja zdecydowała się na skomponowanie własnego programu edukacyjnego, skierowanego do różnych grup wiekowych. Tak powstały Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej. Dużym udogodnieniem jest możliwość uczestnictwa w programie także stacjonarnie, bez wychodzenia z budynku przedszkola. Wszystkie tytuły są dostępne zarówno w wersji kinowej, jak i online za pośrednictwem VOD. Wychowawca zapisujący się do projektu decyduje, czy jego podopieczni będą oglądać filmy wspólnie w przedszkolnej sali, w domu razem z rodzicami, czy wybiorą się na wspólny seans do najbliższego kina biorącego udział w projekcie.

W roku szkolnym 2022/2023 grupy przedszkolne miały do wyboru udział w dwóch cyklach: Chodzę do Kina oraz Filmowe Przygody (można także uczestniczyć w obu równocześnie). W ramach każdego z nich dzieci oglądają siedem filmów w okresie od października do kwietnia, po jednym na miesiąc. Seans poprzedza kilkuminutowa prelekcja edukacyjna dotycząca zagadnienia pojawiającego się w filmie i powiązanego z podstawą programową. W tegorocznej edycji są to m.in. stereotypy i pochopne ocenianie innych (przed filmem *Gordon i Paddy*) czy zachęta do podróży i zdobywania nowych doświadczeń (przed *Mama Mu wraca do domu*). Oprócz tego do każdego filmu przygotowano materiały edukacyjne do wykorzystania w trakcie zajęć wedle uznania nauczyciela oraz warsztaty plastyczne. Pomoce są bezpłatnie dostępne na stronie: nhf.pl w zakładce „Materiały dydaktyczne”. Na stronie znajdują się też wszystkie informacje odnośnie do zapisów. Program spotkań jest co roku aktualizowany, co pozwala uczestniczyć w nim więcej niż raz z tą samą grupą dzieci.

Filmy w aktualnym repertuarze: *Kacper i Emma – najlepsi przyjaciele*, *Gordon i Paddy*, *Kacper i Emma – zimowe wakacje*, *Pettson i Findus – wielka wyprawadźka*, *Mama Mu wraca do domu*, *Pettson i Findus – najlepsza Gwiazdka*, *Magiczne święta Kacpra i Emmy*, *Wielka wyprawa Molly*, *Ella Bella Bingo*, *Kacper i Emma na safari* oraz odcinki seriali *Basia i Wiking Tappi*.

Programy edukacyjne Multikina

Multikino ma do wyboru trzy programy edukacyjne dla przedszkolaków. Opiekę nad grupami szkolnymi sprawują w tej sieci tzw. specjaliści do spraw kluczowych klientów i to z nimi należy ustalać szczegóły wizyty w kinie – lista numerów telefonów i e-maili do pracowników poszczególnych kin znajduje się na stronie Multikina. Tak prezentuje się sama oferta:

Moja Pierwsza Wizyta w Kinie

To bardzo przyjemny sposób na wprowadzenie w świat kina nawet najmniejszych dzieci. Moja Pierwsza Wizyta w Kinie to tak naprawdę zorganizowana wycieczka po tym miejscu. Na wejściu grupę przedszkolaków wita pracownik kina, który oprowadza dzieci po budynku. Tłumaczy, na czym polega praca biletera i innych osób, pokazuje różne zakamarki obiektu, zdradza kulisy funkcjonowania kina. Następnie grupa wchodzi do sali i zajmuje miejsca przed wielkim ekranem, gdzie ogląda edukacyjne wideo dotyczące *savoir-vivre'u* obowiązującego podczas projekcji filmu i dowiaduje się kilku ciekawostek na temat samego kina. Potem na tej samej sali jest wyświetlany film lub blok animacji krótkometrażowych, łącznie trwających ok. godziny. Na zakończenie wycieczki przedszkolaki otrzymują dyplomy, naklejki i certyfikaty „prawdziwego kinomana”.

Filmy w aktualnym repertuarze: *Jeżyk i przyjaciele*, blok z odcinkami serialu *Bing*, blok polskich animacji krótkometrażowych *Bajki z Polski*, filmy z serii *Kacper i Emma*, *Ella Bella Bingo*.

Filmowe Poranki w Multikinie

To wydarzenie docelowo jest polecane rodzicom, ponieważ odbywa się w soboty i niedziele rano. Ze względu jednak na to, że jest odpowiednie nawet dla malutkich dzieci (już od drugiego roku życia), może się okazać przydatne także dla opiekunów pracujących w weekendy i wychowawców najmłodszych grup. Maluchy oglądają krótki (ok. 60 min) blok animacji przy nie do końca zgaszonym świetle oraz wyświetlany nieco ciszej niż podczas regularnej projekcji.

Aktualnie w ofercie projektu są odcinki serialu *Bing*.

Kino ma niezwykłą moc przekazywania małym widzom ważnych prawd za pomocą wciągającej opowieści. Dobry film dla dzieci uwrażliwia, rozwija wyobraźnię oraz funkcje poznawcze, a także kołże smutek i przenosi na chwilę do kolorowego świata marzeń.

Akademia Filmowa Multikina

Ma formułę bardzo podobną do Nowych Horyzontów Edukacji Filmowej – przedszkolaki oglądają prelekcję i film, a nauczyciel otrzymuje bezpłatne scenariusze lekcji przygotowane przez specjalistów, które może zrealizować z grupą po seansie. Akademia Filmowa Multikina jest jednak nie cyklem spotkań, tylko katalogiem filmów dostępnych na zamówienie. Nauczyciel wybiera z repertuaru Akademii interesujący go tytuł i ustala ze specjalistą ds. kluczowych klientów Multikina indywidualny termin wizyty. Jedyny wymóg to zebranie grupy minimum 20 uczniów na pojedynczym seansie. Wychowawca sam decyduje też, jak często bierze udział w projekcie, i nie ma obowiązku zapisywania się z góry na określoną liczbę spotkań. Aktualnie filmy dla przedszkoli są dostępne w sześciu pakietach tematycznych Akademii Filmowej Multikina z przygotowanymi do nich materiałami: wychowanie do wartości, edukacja polonistyczna, edukacja psychologiczna, edukacja ekologiczna, edukacja zdrowotna oraz edukacja historyczna.

Filmy w aktualnym repertuarze: *Nasze magiczne Encanto, Paddington 2, Szybcy i śnieżni*, blok *Baśnie i bajki polskie, Mój przyjaciel Ufik, Munio: Strażnik Księżycy, Jakub, Mimmi i gadające psy, Mały książę*.

Kino na Temat Junior

Kolejną dużą siecią kinową, która inwestuje w projekty adresowane strictly do grup przedszkolnych, jest Helios. Kino na Temat to flagowy program edukacji filmowej w ofercie tej sieci, a Kino na Temat Junior to jego wersja dla najmłodszych dzieci – uczniów przedszkolnych oraz klas I-III, dla których przygotowano wspólną ofertę.

W repertuarze programu znajdziemy przede wszystkim filmowe hity z bieżącego repertuaru, dlatego oferta zmienia się z miesiąca na miesiąc. Oprócz nowości w repertuarze uwzględniono też kilka filmów dostępnych przez cały rok, np. *Przytul mnie. Poszukiwacze miodu*. Podobnie jak projekty edukacyjne Multikina Kino na Temat Junior jest dostępne na indywidualne zamówienie nauczyciela.

Wsparciem dydaktycznym towarzyszącym projekcji filmu są specjalne warsztaty na wybrany temat, które odbywają się przed seansem. W ramach gier i zabaw animator przeprowadza także konkursy dla maluchów, w których można wygrać drobne upominki. Oprócz atrakcyjności warsztatów dużą ich zaletą jest elastyczność – edukatorzy mogą przygotować zajęcia na temat, na którym zależy zamawiającemu pokaz wychowawcy.

Filmy w stałym repertuarze na rok szkolny 2022/2023: *Ogliki, Pamiętniki Tatusia Muminka, Przedszkolaki, Przytul mnie. Poszukiwacze miodu, Szkoła magicznych zwierząt, Mama Mu wraca do domu*. Do tego dochodzą najciekawsze filmy z bieżącego repertuaru, wybierane przez edukatorów koordynujących projekt.

Helios, podobnie jak Multikino organizuje Filmowe Poranki – pokazy animacji dla najmłodszych dzieci w przyjaznych warunkach (przygaszone światło, nieco cichszy dźwięk). Poranki odbywają się rzadziej niż te w Multikinie, bo co drugą niedzielę, ale za to seanse poprzedzają łamigłówki z nagrodami, które czasem przeprowadza maskotka całego wydarzenia – sowa HelioSówka.

KinoPrzedszkole

Oferta KinoSzkoly kojarzy się przede wszystkim z szerokim wyborem przystępnych cenowo webinarów i szkoleń dla pedagogów. Oprócz tego firma prowadzi projekty edukacyjne skierowane do uczniów wszystkich etapów nauczania. KinoPrzedszkole to cykl spotkań ze starannie wybranymi filmami dla dzieci powyżej czterech lat. W ciągu roku szkolnego odbywa się ich dziewięć – od października do czerwca, po jednym na miesiąc. W ramach każdego takiego spotkania

Gotowe programy edukacyjne oferujące starannie wyselekcjonowane filmy o licznych walorach artystycznych i poznawczych, a także pomoce dydaktyczne dla nauczycieli.

przedszkolaki oglądają blok filmów krótkometrażowych i odcinków seriali, który łącznie trwa nie dłużej niż 70 min. Wszystkie animacje w sieci dotyczą także „tematu miesiąca” – w tym roku szkolnym były to np. ekologia i dbanie o środowisko, więź z babcią, zdrowe odżywianie, motywy morskie, radzenie sobie z nudą. Wspólny seans poprzedzają zajęcia aktywizujące prowadzone przez animatora. Wykaz wszystkich kin biorących udział w projekcie oraz informacje kontaktowe znajdują się na stronie: kinoszkola.pl.

Filmy w aktualnym repertuarze: odcinki z serii *Rodzina Treflików, Agatka, Mami Fatale, Baśnie i bajki polskie, Hip hip hurra, Kaktus i Mały, Pamiętnik Florki, Basia i Przytul mnie*.

Lekcje w Kinie

Lekcje w Kinie, czyli program prowadzony przez Centrum Edukacji Filmowej, wyróżniają się nieco na tle innych wymienionych projektów. Przede wszystkim w ofercie teoretycznie nie ma spotkań adresowanych strictly do przedszkolaków. Są natomiast wydarzenia przeznaczone dla uczniów zerówek i klas I-III, które nadają się również dla starszych grup przedszkolnych. Ponadto film oglądany w ramach Lekcji w Kinie jest tylko dodatkiem do zajęć prowadzonych przez prelegenta. Na stronie nie znajdziemy nawet informacji o tym, jakie filmy oglądają dzieci w ramach danego spotkania. To tytułowa „lekcja w kinie” stanowi główną atrakcję – w jej ramach odbywają się pełnoprawne, kilkudziesięciominutowe zajęcia na konkretny temat. Nauczyciel uczestniczący w projekcie otrzymuje także scenariusz lekcji do przeprowadzenia z podopiecznymi przed wizytą w kinie.

W roku szkolnym 2022/2023 najmłodsze dzieci mogą uczestniczyć w dwóch Lekcjach w Kinie, obu dostępnych na indywidualne zamówienie nauczyciela. Pierwsza z nich dotyczy tworzenia filmów animowanych – przybliży warsztat ilustratora i pokazuje proces powstawania kreskówek. Druga z oferowanych lekcji skupia się na temacie wody i życia w morzach, rzekach i oceanach; przekonuje do oszczędzania zasobów i troski o środowisko.

Wszystkie potrzebne informacje na temat projektu znajdują się na stronie: lekcje.info.pl.

REALIZACJA POMOCY PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ W AKTUALNEJ RZECZYWISTOŚCI OŚWIATOWEJ

Zagadnienie pomocy psychologiczno-pedagogicznej zostało uznane przez Ministra Edukacji i Nauki za jedno z najważniejszych w ostatnim czasie. Wpływ na to miały niewątpliwie zjawiska społeczne, które pojawiły się w efekcie sytuacji pandemicznej wywołanej wirusem COVID-19 i wojną w Ukrainie. Dokonane istotne zmiany prawne w oświacie mają wpływ na realizację zadań dyrektora i nauczyciela w różnych obszarach. Należy się zatem zastanowić nad tym, jak wprowadzane reformy wpływają między innymi na zasady pracy z uczniem o szczególnych potrzebach edukacyjnych.

Jan Lewandowski

Konsultant ds. kadry kierowniczej, ewaluacji, prawa oświatowego, awansu zawodowego. Kierownik Filii DODN w Legnicy. Szkoleniowiec – edukator, wykładowca akademicki, pisze pracę doktorską z zakresu zarządzania szkołą.

Aby prawidłowo organizować w przedszkolu działania związane z pomocą psychologiczno-pedagogiczną, należy przyrzeć się zmienionym, jak i obowiązującym aktom prawnym dotyczącym podejmowania zadań oświatowych w tym zakresie. Można odnieść wrażenie, że regulacje te są niejako rozdzielne, jednak gdy czytelnik wnikliwie zapozna się z treścią zapisów merytorycznych, to bez problemu zorientuje się, że są one ze sobą bardzo mocno powiązane. Wszystkie zmiany (te wcześniejsze i te ostatnie) mają charakter komplementarny i dotyczą również uczniów ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi (bardzo szeroko rozumianymi) oraz zadań nauczycieli pracujących z uczniami ze stwierdzonymi niepełnosprawnościami również w warunkach pandemicznych i tych będących ich konsekwencją. Dotyczy to również uczniów zdolnych, a raczej szczególnie uzdolnionych. Praca z uczniami o określonych uzdolnieniach to przecież również działanie na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w przedszkolu

Ostatnio przyjęte zmiany systemowe w oświacie nie wpływają w sposób bezpośredni na podstawowe zadania związane z pomocą psychologiczno-pedagogiczną, tylko je trochę inaczej sytuują, oczywiście z wyjątkiem pojawienia się nowego stanowiska, jakim jest pedagog specjalny. Nie należy stanowiska pedagoga specjalnego utożsamiać z dotychczasowym rozumieniem tego określenia, które dotyczyło nauczycieli posiadających wiedzę i doświadczenie do pracy z uczniem z niepełnosprawnością lub z dysfunkcją (np. oligofrenopedagog – to pedagog specjalny pracujący z uczniami z niepełnosprawnością intelektualną). Z tego też względu wskazane jest przypomnienie zasad tej pomocy – na czym polega i jak powinna być prawidłowo realizowana, aby można było ją przetransponować na aktualne szkolne warunki realizacyjne.

Zgodnie z obecnie obowiązującymi regulacjami i zasadami pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana uczniowi w przedszkolu polega na:

- rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia,
- wspieraniu rodziców i nauczycieli w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu ich umiejętności wychowawczych w celu zwiększenia efektywności pomocy udzielanej uczniom,

- rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych uczniów w celu wspierania potencjału rozwojowego ucznia i stwarzania warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu przedszkola, szkoły i placówki oraz w środowisku społecznym.

Zwracam uwagę na szczególne podkreślenie znaczenia warunków realizacyjnych oraz na ocenę efektywności udzielanej pomocy. Ma to istotny wpływ na sposoby realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Teraz należy zapewnić nie tylko odpowiednie formy i metody pracy z uczniem z niepełnosprawnością, ale również odpowiednie warunki, w jakich ta pomoc jest realizowana. Obecnie istnieje obowiązek systematycznej oceny efektywności jej udzielania i to nie tylko na koniec, ale również w trakcie procesu pomocowego.

Należy również zwrócić uwagę na poszerzony katalog głównych przyczyn inicjowania działań pomocowych – specjalne potrzeby rozwojowe i edukacyjne dziecka wynikają w szczególności z:

- niepełnosprawności,
- niedostosowania społecznego,
- zagrożenia niedostosowaniem społecznym,
- zaburzeń zachowania lub emocji,
- szczególnych uzdolnień,
- specyficznych trudności w uczeniu się,
- deficytów kompetencji i zaburzeń sprawności językowych,
- choroby przewlekłej,
- sytuacji kryzysowych lub traumatycznych,
- niepowodzeń edukacyjnych,
- zaniechań środowiskowych związanych z sytuacją bytową ucznia i jego rodziny, sposobem spędzania czasu wolnego i kontaktami środowiskowymi,
- trudności adaptacyjnych związanych z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanych z wcześniejszym kształceniem za granicą,
- innych potrzeb dziecka.

Katalog ten został powiększony o trzy nowe pozycje: zaburzenia zachowania lub emocji, szczególne uzdolnienia oraz deficyty kompetencji i zaburzenia sprawności językowych. Są to bardzo ważne aspekty sformułowane na podstawie przeprowadzonych badań i wskazujące na istotne przyczyny powstawania zaburzeń w funkcjonowaniu uczniów. Z tego też względu należy zwrócić na nie szczególną uwagę. Problemy emocjonalne mają poważny wpływ na funkcjonowanie dziecka w przedszkolu i na jego możliwości percepcyjne. Podobnie problemy ze sprawnością językową wpływają na relacje i komunikację zarówno pomiędzy uczniami, jak i między uczniami a nauczycielami.

Z mocy prawa rzeczywistymi realizatorami pomocy są nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści wykonujący w placówce zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w szczególności psycholodzy, w tym pedagodzy specjalni, pedagodzy, logopedzi, terapeuci i doradcy zawodowi.

Mając na względzie efektywność pomocy psychologiczno-pedagogicznej, przy organizowaniu tego typu pomocy należy kierować się dziewięcioma podstawowymi zasadami:¹

1 | **Zasada indywidualizacji pracy z uczniem** – realizowana zarówno na obowiązkowych, jak i dodatkowych zajęciach edukacyjnych, odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia.

2 | **Zasada „pomoc bliżej ucznia”** – wspieranie ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w przedszkolu, do którego uczęszcza, w środowisku jego nauczania i wychowania.

3 | **Zasada „pomoc bliżej rodzica”** – wspieranie rodziców ucznia prowadzone w formie porad, konsultacji, warsztatów i szkoleń przez nauczycieli i specjalistów zatrudnionych w przedszkolu, w środowisku nauczania i wychowania dziecka. Wspieranie rodziców jest ukierunkowane na rozwiązywanie problemów wychowawczych i dydaktycznych. Powinno podnosić ich umiejętności wychowawcze, a w konsekwencji – zwiększać efektywność pomocy psychologiczno-pedagogicznej realizowanej dla konkretnych uczniów.

4 | **Zasada „pomoc bliżej nauczyciela”** – wspieranie nauczycieli pracujących z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi przez innych nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i specjalistów w środowisku funkcjonowania ucznia oraz przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne. Wspieranie nauczycieli (podobnie jak rodziców uczniów) jest ukierunkowane na doskonalenie ich kompetencji potrzebnych do skutecznej pomocy uczniom ze specjalnymi potrzebami (w tym umiejętności prowadzenia obserwacji i diagnozy pedagogicznej), ale i bardzo skonkretyzowanymi potrzebami edukacyjnymi.

5 Elastyczność i adekwatność planowanych i realizowanych działań w zależności od stwierdzonych potrzeb ucznia – likwidacja dotychczas istniejących barier formalnoprawnych (np. odejście od określania minimalnej liczby uczniów na zajęciach).

6 Instytucjonalne i osobowe partnerstwo – spójność przepisów regulujących funkcjonowanie instytucji-partnerów (np. przedszkole i poradnia psychologiczno-pedagogiczna, przedszkole i jednostka samorządu terytorialnego jako organu prowadzącego publiczną placówkę), budowanie sieci podmiotów współpracujących na rzecz zwiększania efektywności pomocy udzielanej uczniowi (np. przedszkole – rodzice – poradnia psychologiczno-pedagogiczna – placówki doskonalenia nauczycieli – inne przedszkola, szkoły i placówki oraz instytucje i placówki działające na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży w tym pozarządowe).

7 Aktualizacja w klasyfikacji specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów – terminologia oraz filozofia zmiany zgodne ze stanem najnowszej wiedzy psychologicznej, pedagogicznej, socjologicznej, medycznej itp.

8 Zaufanie do profesjonalizmu nauczycieli i wychowawców – pierwszych diagnostów specjalnych potrzeb edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych i rozwojowych swoich podopiecznych.

9 Zaufanie do przedszkola – swoistej instytucji „szybkiego reagowania” zarówno na specjalne potrzeby uczniów sklasyfikowane w rozporządzeniach, jak i na potrzeby nieokreślone, trudne do skodyfikowania.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczną w placówce organizuje dyrektor, wskazując równocześnie okres, na jaki jest ona udzielana uczniowi. Niezwykle ważne jest również to, że korzystanie z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolu jest dobrowolne i nieodpłatne. Ponadto wszystkie działania w tym względzie mają charakter ewidentnie uspołeczniony, przede wszystkim z powodu podmiotów, które są upoważnione do udzielania tego typu działań pomocowych czy wręcz wspierających. Z mocy prawa rzeczywistymi realizatorami pomocy są nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści wykonujący w placówce zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w szczególności psychologowie, w tym pedagodzy specjaliści (nowość od września 2022 r.), pedagodzy, logopedzi, terapeuci i doradcy zawodowi. Takie pozycjonowanie rzeczywistych realizatorów pomocy jednoznacznie wskazuje, że obecnie jednym z podstawowych obowiązków nauczyciela jest podejmowanie i realizacja zadań z zakresu

pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Wynika to również z art. 42 KN.

Z uwagi na nowe stanowisko pedagogiczne w placówce – pedagog specjalny – należy zwrócić uwagę na jego wyjątkowe zadania w procesie pomocowym.

Zgodnie z nowymi regulacjami zadania pedagoga specjalnego są następujące:

Współpraca z nauczycielami, wychowawcami grup wychowawczych lub innymi specjalistami, rodzicami oraz uczniami w:

- rekomendowaniu dyrektorowi przedszkola do realizacji działań w zakresie zapewnienia aktywnego i pełnego uczestnictwa uczniów w życiu placówki oraz dostępności, o której mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami,
- prowadzeniu badań i działań diagnostycznych związanych z rozpoznawaniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola,
- rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych uczniów,
- określaniu niezbędnych do nauki warunków, sprzętu specjalistycznego i środków dydaktycznych, w tym wykorzystujących technologie informacyjno-komunikacyjne, odpowiednich ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne ucznia.

Wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w:

- rozpoznawaniu przyczyn niepowodzeń edukacyjnych uczniów lub trudności w ich funkcjonowaniu, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu placówki,
- udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w bezpośredniej pracy z uczniem,
- dostosowaniu sposobów i metod pracy do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz jego możliwości psychofizycznych,
- doborze metod, form kształcenia i środków dydaktycznych do potrzeb uczniów.

Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom, rodzicom uczniów i nauczycielom.

Współpraca, w zależności od potrzeb, z innymi podmiotami.

Współpraca z zespołem w zakresie opracowania i realizacji indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym zapewnienia mu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Przedstawianie radzie pedagogicznej propozycji w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli przedszkola w zakresie zadań określonych w pkt 1-5.

Z powyższych zapisów wynika jednoznacznie, że pedagog specjalny powinien wspomagać nauczycieli i wychowawców w ich obowiązkach i zadaniach pomocowych, a nie ich wyręczać. To nie jest osoba do zastępowania nauczycieli, ale do wspierania ich w realizacji obowiązków zawodowych w tym szczególnym zakresie. Zwracam również uwagę na fakt, że obecnie pełni on również rolę swego lidera doskonalenia zawodowego w zakresie wiedzy i umiejętności związanych z praktyczną realizacją pomocy psychologiczno-pedagogicznej. To do jego zadań należy przeprowadzenie diagnozy potrzeb szkoleniowych nauczycieli w przedmiotowym zakresie oraz monitorowanie tego procesu doskonalenia i ocena jego efektywności. Interesujące jest również to, że niektóre z tych zasad stanowią kryteria szczegółowe obecnej formuły oceny pracy nauczyciela, podobnie jak niektóre zadania nauczycieli i wychowawców.

Niezwykle ważnym zagadnieniem jest inicjowanie działań pomocowych. Zgodnie z obowiązującymi zasadami inicjatorami wszelkich działań związanych z pomocą psychologiczno-pedagogiczną mogą być:

- sam zainteresowany uczeń,
- rodzice ucznia,
- dyrektor placówki,
- nauczyciel, wychowawca grupy wychowawczej lub specjalista, prowadzący zajęcia z uczniem,
- pielęgniarka środowiska nauczania i wychowania lub higienistka szkolna,
- poradnia,
- asystent edukacji romskiej,
- pomoc nauczyciela,
- pracownik socjalny,
- asystent rodziny,
- kurator sądowy,
- organizacja pozarządowa, inna instytucja lub podmiot działający na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.

Jak wynika z powyższego zestawienia, spektrum osób i instytucji zaangażowanych w realizację tej pomocy jest znaczne i dość zróżnicowane, co powinno gwarantować jej wszechstronny i wieloaspektowy charakter.

W sposób bardzo precyzyjny określone zostały również formy, w jakich pomoc psychologiczno-pedagogiczna powinna być udzielana. Są one następujące:

Pedagog specjalny powinien wspomagać nauczycieli i wychowawców w ich obowiązkach i zadaniach pomocowych, a nie ich wyręczać. To nie jest osoba do zastępowania nauczycieli, ale do wspierania ich w realizacji obowiązków zawodowych w tym szczególnym zakresie.

-
- klasy terapeutyczne (tylko w szkołach) – do 15 uczniów w klasie;
 - zajęcia rozwijające uzdolnienia – do 8 uczniów w grupie;
 - zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się – tylko w szkołach;
 - zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze (tylko w szkołach) – do 8 uczniów w grupie;
 - zajęcia specjalistyczne, np.:
 - korekcyjno-kompensacyjne – do 5 uczniów w grupie,
 - logopedyczne – do 4 uczniów w grupie,
 - socjoterapeutyczne – do 10 uczniów w grupie,
 - inne zajęcia o charakterze terapeutycznym – do 10 uczniów w grupie;
 - zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodem (tylko szkoły);
 - zindywidualizowana ścieżka realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych;
 - zindywidualizowana ścieżka kształcenia – tylko w szkołach;
 - porady, konsultacje, warsztaty i szkolenia.

Zajęcia rozwijające uzdolnienia organizowane są dla uczniów szczególnie uzdolnionych i prowadzone są zwłaszcza przy wykorzystaniu aktywnych metod pracy. Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne przeznaczone są dla uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub specyficznymi trudnościami w uczeniu się.

Zajęcia logopedyczne przeznaczone są dla uczniów z zaburzeniami mowy, które powodują zaburzenia komunikacji językowej oraz utrudniają naukę. Natomiast wszelkie zajęcia socjoterapeutyczne oraz inne zajęcia o charakterze terapeutycznym organizuje się zawsze dla uczniów z niepełnosprawnościami i zaburzeniami utrudniającymi funkcjonowanie społeczne. Pamiętajmy o tym, że porady i konsultacje dla uczniów oraz porady, konsultacje, warsztaty i szkolenia dla rodziców uczniów i nauczycieli powinny być prowadzone przez odpowiednich nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych oraz specjalistów.

Indywidualizacja pracy z uczniem

Mając na względzie podstawowe założenia związane z organizacją pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a głównym z nich jest jak najdalej posunięta indywidualizacja pracy z uczniem, określone zostały rodzaje odpowiednich działań pedagogicznych realizowanych przez nauczycieli, wychowawców grup oraz poszczególnych specjalistów, których celem jest w szczególności:

1 | rozpoznanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych, oraz zaplanowanie sposobów ich zaspokojenia, w tym:

- w przedszkolu – obserwacja pedagogiczna zakończoną analizą i oceną gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnoza przedszkolna),
- w klasach I-III szkoły podstawowej – obserwacje i pomiary pedagogiczne mające na celu rozpoznanie u uczniów ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się,
- w szkole ponadpodstawowej – doradztwo edukacyjno-zawodowe;

2 | rozpoznanie zainteresowań i uzdolnień uczniów, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych, oraz zaplanowanie wsparcia związanego z rozwijaniem zainteresowań i uzdolnień uczniów.

Należy zaznaczyć, że zindywidualizowana ścieżka kształcenia jest organizowana dla uczniów, którzy mogą uczęszczać do przedszkola lub szkoły, ale ze względu na trudności w funkcjonowaniu wynikające w szczególności ze stanu zdrowia nie mogą realizować wszystkich zajęć wychowania przedszkolnego lub zajęć edukacyjnych wspólnie z oddziałem przedszkolnym lub szkolnym i wymagają dostosowania organizacji i procesu nauczania do ich specjalnych potrzeb edukacyjnych. Obejmuje wszystkie zajęcia, które są realizowane:

- wspólnie z oddziałem przedszkolnym oraz
- indywidualnie z uczniem.

Jednak objęcie ucznia zindywidualizowaną ścieżką wymaga uzyskania konkretnej opinii publicznej poradni. Przed wydaniem takiej opinii poradnia psychologiczno-pedagogiczna, we współpracy z przedszkolem oraz rodzicami ucznia, przeprowadza analizę funkcjonowania ucznia uwzględniającą efekty udzielanej dotychczas przez przedszkole pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Poradnia psychologiczno-pedagogiczna wydaje opinię w odpowiedzi na odpowiedni wniosek zawierający określone informacje. To oznacza, że nie może być to „zwykłe pismo” z prośbą o wydanie stosownej opinii, ale do takiego wniosku obowiązkowo należy dołączyć dokumentację określającą:

- trudności w funkcjonowaniu ucznia w placówce,
- w przypadku ucznia obejmowanego zindywidualizowaną ścieżką ze względu na stan zdrowia –

także wpływ przebiegu choroby na funkcjonowanie ucznia w przedszkolu oraz ograniczenia w zakresie możliwości udziału ucznia w zajęciach wychowania przedszkolnego lub zajęciach edukacyjnych wspólnie z oddziałem przedszkolnym,

■ w przypadku ucznia uczęszczającego do przedszkola – także opinię nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem o funkcjonowaniu ucznia w przedszkolu.

Przedmiotowa opinia poradni psychologiczno-pedagogicznej zawiera wszystkie niezbędne informacje o uczniu oraz wskazuje:

- zakres, w jakim uczeń nie może brać udziału w zajęciach wychowania przedszkolnego lub zajęciach edukacyjnych wspólnie z oddziałem przedszkolnym,
- okres objęcia ucznia zindywidualizowaną ścieżką, nie dłuższy jednak niż rok szkolny,
- działania, jakie powinny być podjęte w celu usunięcia barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola.

Należy pamiętać o tym, że zindywidualizowanej ścieżki nie organizuje się dla (zgodnie z zasadą wyłączającego działania prawa):

- uczniów objętych kształceniem specjalnym oraz
- uczniów objętych indywidualnym obowiązkowym rocznym przygotowaniem przedszkolnym albo indywidualnym nauczaniem.

Dyrektor placówki jest decydentem w zakresie sprawnego organizowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, jednak w swoich decyzjach zawsze musi opierać się na konkretnych informacjach uzyskanych w drodze postępowania rozpoznawczego. A to właśnie nauczyciele, wychowawcy grup wychowawczych oraz specjaliści w przedszkolu rozpoznają odpowiednio: indywidualne potrzeby rozwojowe i indywidualne potrzeby edukacyjne oraz indywidualne możliwości psychofizyczne uczniów, w tym ich zainteresowania i uzdolnienia. Dopiero w przypadku stwierdzenia konieczności objęcia danego ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną wychowawca oddziału lub dyrektor przedszkola planuje i koordynuje udzielanie uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formach określonych potrzebami ucznia.

Co oznacza stwierdzenie konieczności objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną?

Otóż w tym względzie nie jest wymagane orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej ani nawet jej opinia. Wystarczy diagnoza pedagogiczna przeprowadzona przez nauczyciela. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna może zostać zainicjowana również

w innych przypadkach. Na przykład może to przebiegać w następujący sposób – gdy nauczyciela (wychowawcę) zaniepokoi funkcjonowanie ucznia na zajęciach szkolnych, powinien on obowiązkowo przeprowadzić obserwację pedagogiczną funkcjonowania tego ucznia, wykorzystując w tym celu specjalnie przygotowany prosty arkusz obserwacyjny. Takie obserwacje powinny być przeprowadzone dwa, a nawet trzy razy. Wynika to z zasad triangulacji obiektywizującej proces badawczy (w tym wyniki obserwacji) oraz z faktu, że pojedyncze badanie nie zawsze jest miarodajne. Dopiero gdy wyniki przeprowadzonych obserwacji będą ze sobą zbieżne, podobną obserwację powinien (tym samym arkuszem) przeprowadzić inny nauczyciel uczący w danej klasie (z zastrzeżeniem, że tego nauczyciela nie wolno informować ani o powodach tej obserwacji, ani tym bardziej o wcześniejszych wynikach – chodzi o to, aby ten nauczyciel nie sugerował się naszymi uwagami, a jego obserwacja była bardziej obiektywna). Gdy wyniki i tej obserwacji będą podobne do poprzednich, należy opracować arkusz diagnostyczny i sformułować odpowiednie wnioski.

Dalsze postępowanie powinno przebiegać w sposób następujący Po jednoznacznym stwierdzeniu, że uczeń wymaga objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną ze względu na potrzeby rozwojowe lub edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne, odpowiednio nauczyciel, wychowawca lub specjalista niezwłocznie udzielają tej pomocy w trakcie bieżącej pracy z uczniem i informują o tym:

- wychowawcę oddziału – w przypadku szkoły i placówki, w której funkcjonuje szkoła,
- dyrektora – w przypadku przedszkola i placówki, w której nie funkcjonuje szkoła.

Z kolei wychowawca oddziału lub dyrektor przedszkola informuje innych nauczycieli pracujących z danym uczniem o potrzebie objęcia tego ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w trakcie ich bieżącej pracy z nim – oczywiście jeśli stwierdzi taką potrzebę. Tak więc tego typu postępowanie jest działaniem alternatywnym, a nie obligatoryjnym.

Nauczyciel, wychowawca lub dyrektor po stwierdzeniu konieczności objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną koniecznie ustalają:

- formy jej udzielania,
- okres ich udzielania,
- wymiar godzin, w których poszczególne formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej będą realizowane.

Te trzy elementy stanowią podstawę planu pracy z uczniem o stwierdzonych określonych potrzebach edukacyjnych. Te same elementy powinny następnie zostać odnotowane we właściwej dokumentacji szkolnej. Natomiast sama realizacja tak zaplanowanych działań musi być monitorowana, a następne oceniona

pod względem uzyskanej efektywności podejmowanych działań. Jest to istotne, gdyż przy planowaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej obowiązkowo współpracuje się z rodzicami ucznia (informując ich o wszystkim) oraz zawsze uwzględnia się wnioski dotyczące dalszej pracy zawarte w dokumentacji przebiegu nauczania, a także działalności wychowawczej i opiekuńczej. Pamiętajmy, że dyrektor może w uzasadnionych przypadkach wyznaczyć inną osobę do koordynowania udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Wynika to z faktu, iż ostatecznie to on ustala wymiar godzin na realizację poszczególnych form pomocy, biorąc pod uwagę wszystkie godziny,

które w danym roku szkolnym mogą być przeznaczone na realizację tych form oraz wyznaczając najbardziej odpowiednie do wykonania tego zadania (tych zadań) osoby. To przecież dyrektor decyduje o przydziale i równomiernym rozłożeniu zadań i obowiązków nauczycieli.

Należy przy tym pamiętać, że zawsze o potrzebie objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną informuje się jego rodziców. Taka konieczność wynika wprost z władzy rodzicielskiej jednoznacznie opisanej w Kodeksie opiekuńczym i rodzinnym² oraz ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej³.

O ustalonych dla danego ucznia: formach, okresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, wymiarze godzin, w których poszczególne formy pomocy będą realizowane, dyrektor placówki niezwłocznie informuje pisemnie (w sposób przyjęty w danej placówce) rodziców ucznia. Jednak obowiązek ten wcale nie oznacza konieczności uzyskania bezwzględnej zgody rodziców na realizację zadań w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Należy ich jedynie obowiązkowo powiadomić o działaniach podejmowanych w stosunku do ich dziecka. Jednak rodzice mają pełne prawo nie wyrazić zgody na podejmowanie takich działań. Wówczas swoją dekla-

rację o braku zgody na objęcie ich dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną powinni złożyć na piśmie. Jest to bardzo ważne, gdyż podejmowane działania to nie jest aktywność jednego człowieka, nawet specjalisty – z reguły pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest organizowana i udzielana we współpracy z:

- rodzicami ucznia,
- poradniami psychologiczno-pedagogicznymi,
- poradniami specjalistycznymi,
- placówkami doskonalenia nauczycieli,
- innymi przedszkolami, szkołami i placówkami,
- organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.

Oznacza to, że nad poprawą funkcjonowania ucznia o specjalnych potrzebach pracuje cały sztab ludzi, których działania muszą być skoordynowane.

Nauczyciele i specjaliści prowadzący zajęcia specjalistyczne dla każdego ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (niepełnosprawnego, niedostosowanego społecznie, zagrożonego niedostosowaniem społecznym) opracowują indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny oraz dokonują okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia i w miarę potrzeb modyfikują IPET.

Standardowa struktura IPET obejmuje następujące elementy:

1. Zakres dostosowania wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania.
2. Rodzaj i zakres zintegrowanych działań: rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych lub socjoterapeutycznych.
3. Formy i metody pracy z uczniem.
4. Formy, sposoby i okres udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
5. Działania wspierające rodziców ucznia.
6. Zajęcia rewalidacyjne i resocjalizacyjne oraz inne odpowiednie dla ucznia.
7. Zakres współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami.

Należy wspomnieć o jeszcze jednym aspekcie całej sprawy, a mianowicie o właściwym dokumentowaniu działań związanych z realizacją pomocy psychologiczno-pedagogicznej (§ 22). Powinno ono odbywać się w oparciu o art. 47 ust. 1 pkt 7 ustawy Prawo oświatowe oraz § 11 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji⁴. Chodzi oczywiście o tzw. dzienniki innych zajęć. Zgodnie z tym aktem prawnym: „Przedszkole, szkoła i placówka prowadzą dzienniki innych zajęć niż zajęcia, które są wpisywane odpowiednio do dziennika zajęć przedszkola, dziennika lekcyjnego, dziennika zajęć w świetlicy i dziennika zajęć

Zgodnie z § 19 rozporządzenia przedszkole, szkoła i placówka gromadzi w indywidualnej teczce dla każdego dziecka, ucznia lub wychowanka objętego pomocą psychologiczno-pedagogiczną dokumentację badań i czynności uzupełniających prowadzonych w szczególności przez pedagoga, logopedę, doradcę zawodowego, terapeutę pedagogicznego, lekarza oraz innego specjalistę, a także inną dokumentację związaną z udzielaniem pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

wychowawczych, jeżeli jest to uzasadnione koniecznością dokumentowania przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej, w szczególności zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej”. I dalej: „Do dzienników innych zajęć wpisuje się w porządku alfabetycznym nazwiska i imiona odpowiednio dzieci, uczniów lub wychowanków oraz oddział, do którego uczęszczają, adresy poczty elektronicznej rodziców i numery ich telefonów, jeżeli je posiadają, indywidualny program pracy z dzieckiem, uczniem, słuchaczem lub wychowankiem, a w przypadku zajęć grupowych – program pracy grupy, tygodniowy plan zajęć, daty i czas trwania oraz tematy przeprowadzonych zajęć, ocenę postępów i wnioski dotyczące dalszej pracy z dzieckiem, uczniem, słuchaczem lub wychowankiem oraz odnotowuje się obecność dzieci, uczniów, słuchaczy lub wychowanków na zajęciach”.

I jeszcze jeden aspekt dotyczący dokumentów powstających przy realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej, ale dokumentów, których nie umieszcza się w dzienniku innych zajęć. Otóż zgodnie z § 19 wspomnianego rozporządzenia przedszkole, szkoła i placówka gromadzi w indywidualnej teczce dla każdego dziecka, ucznia lub wychowanka objętego pomocą psychologiczno-pedagogiczną dokumentację badań i czynności uzupełniających prowadzonych w szczególności przez pedagoga, logopedę, doradcę zawodowego, terapeutę pedagogicznego, lekarza oraz innego specjalistę, a także inną dokumentację związaną z udzielaniem pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Pamiętajmy, żeteczka taka zawiera dane wrażliwe, które bezwzględnie podlegają ochronie prawnej zgodnie z ustawą o ochronie danych osobowych⁵. W związku z powyższym musi być ona prowadzona

w szczególny sposób. Zwracam uwagę na podstawowe elementy tego procesu:

1. Strona tytułowa (umieszczamy na niej tylko imię i nazwisko ucznia, klasę oraz numer sprawy). Numer sprawy nadawany jest zgodnie z instrukcją kancelaryjną i uzgodnionym z archiwum jednolitym rzeczowym wykazem akt – JRWA.
2. Gromadzenie dokumentów (dokumenty w teczkę gromadzone są chronologicznie).
3. Spis dokumentów (wszystkie dokumenty zgromadzone w teczkę muszą być spisane – zaewidencjonowane na wewnętrznej stronie teczek).
4. Numerowanie pism (każdy z dokumentów w teczkę musi mieć naniesiony numer sprawy, a dodatkowo – numer kolejny wynikający z kolejności pism przechowywanych w aktach danej sprawy).
5. Zasady ochrony danych – RODO (tylko osoby upoważnione mają do nich dostęp).
6. Przechowywanie dokumentacji (w sposób uniemożliwiający dostęp do niej osobom trzecim).

Skoro o upoważnieniach mowa, to przy ich wydawaniu należy kierować kilkoma wskazaniem:

1. Kto? (dyrektor jako administrator danych).
2. Komu? (wychowawcy, nauczycielom i innym specjalistom pracującym z tym konkretnym uczniem).
3. Jak? (na piśmie).
4. Rejestr upoważnień (wszystkie upoważnienia muszą być skrupulatnie ewidencjonowane).
5. Oświadczenia (każda osoba upoważniona przez dyrektora do dostępu do określonej grupy danych osobowych powinna złożyć odpowiednie oświadczenie).

Jak wynika z powyższych rozważań, każdy zapis dotyczący pomocy psychologiczno-pedagogicznej znajdujący się w regulach prawnych ma swoje praktyczne znaczenie i nie wolno go lekceważyć.

Podstawy prawne:

1. Ustawa z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1762 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2230).
3. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1082 z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2020 r., poz. 374).
5. Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie systemu ochrony zdrowia związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz. U. z 2020 r., poz. 567).
6. Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2020 r., poz. 568).
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1280).
8. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lipca 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych

- przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2022 r., poz. 1594).
9. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 września 2022 r. w sprawie organizowania i prowadzenia zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość (Dz. U. z 2020 r., poz. 1903).
10. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 sierpnia 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz. U. z 2021 r., poz. 1519).
11. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 sierpnia 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz. U. z 2021 r., poz. 1525).
12. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 sierpnia 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 (Dz. U. z 2021 r., poz. 1525).
13. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 września 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. z 2021 r., poz. 1618).
14. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1309).
15. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 4 września 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. z 2020 r., poz. 1538).
16. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 26 sierpnia 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. z 2021 r., poz. 1571).
17. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. z 2017 r., poz. 1646).
18. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 sierpnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. z 2019 r., poz. 1664).
19. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. z dnia 2019 r., poz. 1788).

Przypisy:

- ¹ Materiały edukacyjne Ministerstwa Edukacji i Nauki, konferencja dla psychologów i pedagogów, Szklary Górne.
- ² Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r., poz. 1359 – t.j. z dnia 15 lipca 2020 r.) ze zmianami dokonanymi między innymi ustawą z dnia 7 października 2022 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r., poz. 2140).
- ³ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 447 z późn. zm.).
- ⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. z 2017 r., poz. 1646 z późn. zm., – zwłaszcza z dnia 29 sierpnia oraz 11 września 2019 r.).
- ⁵ Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1000 z późn. zm.).

SPONSORING BEZ TAJEMNIC PORADNIK DLA DYREKTORA

Sponsor, mecenas, darczyńca, partner, grantodawca – w gąszczu określeń, które dość powszechnie uważane są za synonimy, nietrudno się pogubić. Być może najłatwiej byłoby stosować jedno, uniwersalne i – co najważniejsze – bezpieczne określenie. Darczyńca a sponsor to pojęcia wręcz biegunowo odległe, dlatego dla pełnego zrozumienia omawianego zagadnienia – sponsoringu bez tajemnic – konieczne jest wyjaśnienie kilku kwestii, a następnie ich uporządkowanie w logicznie spójną całość.

Michał Twardosz

Fundraiser, publicysta, magister nauk politycznych i administracji, aktywny wolontariusz, wiceprezes Polskiego Stowarzyszenia Fundraisingu i członek Polsko-Czeskiego Towarzystwa Naukowego.

W końcu nie jeden raz, na przykład w trakcie barwnych finałów Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy lub lokalnych młodzieżowych turniejów piłkarskich, słyszeliśmy ze sceny szczere, płynące prosto z serca słowa podziękowania dla „darczyńcy, który sponsoruje to wyjątkowe wydarzenie”. Jestem przekonany, że bez wieloletniego doświadczenia w pracy organizacji pozarządowej i widoku kontrolera lub urzędnika skarbowego przed oczyma na samą myśl o wypowiedzeniu na głos takich słów nie sposób dostrzec różnicy, a w rzeczywistości jest ogromna.

Kim jest sponsor?

Na pytanie „Kim jest sponsor?” z łatwością odpowiedzi udzieliłby Wergiliusz, Horacy a nawet sam rzymski cesarz Oktawian August. Brzmi zaskakująco, choć nie powinno. Mimo że sponsor (jako postawa lub działanie) zyskał na popularności dopiero w pierwszej połowie XX wieku, to jego korzeni możemy doszukać się w kolebce cywilizacji – starożytnym Rzymie. Wyraz „sponsor”, pochodzący z łaciny, w wolnym tłumacze-

niu oznacza „poręczyciel” i nierozdzielnie związany jest z żyjącym w I wieku p.n.e. Gajuszem Cilnuszem Mecenasem. Ten znaczny rzymski obywatel, polityk i bliski przyjaciel cesarza był darczyńcą – sponsorem artystów, hojnie finansującym ich twórczą pracę. To między innymi dzięki niemu Wergiliusz i Horacy nie musieli martwić się o kwestie tak przyziemne, jak choćby pieniądze potrzebne na utrzymanie. Wieloletnia hojność i zaangażowanie Mecenasa sprawiły, że jego nazwisko stało się synonimem protektora sztuki i jej hojnego darczyńcy. Dlatego też zestawienie sponsora i mecenatu nie jest przypadkowe. Sponsor, rozumiany już jak najbardziej współcześnie, wywodzi się bezpośrednio od starożytnego mecenatu. W dużym uproszczeniu możemy napisać: Gajusz Cilnusz Mecenas składał uroczyste przyrzeczenie, w którym zobowiązywał się przekazać (lub przekazywać) określoną sumę pieniędzy na rzecz danego artysty, a w zamian otrzymywał prawo do napawania się radością i zachwycania się jego dziełami. Łaciński rzeczownik *sponsum* oznaczający uroczyste przyrzeczenie lub zobowiązanie i opisane już powyżej pojęcie sponsor, czyli poręczyciel, z biegiem czasu zaczęły służyć do opisywania człowieka, który finansuje jakieś działanie, oczekując czegoś w zamian. Współcześnie najczęściej takim oczekiwaniem jest wsparcie komunikacji z otoczeniem, budowa pozytywnego wizerunku lub szeroko rozumiana promocja.

Sponsor vs. darczyńca

Po uprzednim uporządkowaniu kwestii pochodzenia i wąskiego podstawowego znaczenia [przyp. autora – sponsor to człowiek, który finansuje jakieś działanie,

oczekując czegoś w zamian] wyrazu sponsor, niezbędne jest wyjaśnienia różnicy pomiędzy nim a darczyńcą i w dalszej kolejności zbudowanie odniesienia do realiów polskiej placówki oświatowej.

W art. 888 Kodeksu cywilnego czytamy, że „darowizna to forma umowy, w której darczyńca zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia na rzecz obdarowanego, kosztem swego majątku. Innymi słowy, darowizna jest przekazanie komuś swojej własności, czemu nie towarzyszy oczekiwanie zapłaty albo chęć uzyskania jakiegokolwiek korzyści”¹. Odwrotnie jest w przypadku kwestii sponsora i sponsoringu. Profesor Henryk Mruk, jeden z najwybitniejszych polskich badaczy tych zagadnień, wyjaśnia, że: [sponsoring] „stanowi finansowe, usługowe lub rzeczowe wsparcie innego podmiotu, którego celem jest zapewnienie przedsiębiorstwu osiągnięcia korzyści rynkowych”². Innymi słowy, darowizna jest działaniem jednokierunkowym, w którym darujący nie otrzymuje od obdarowanego żadnej – oprócz moralnej – zapłaty, a sponsoring jest świadczeniem dwustronnym, w którym to obie strony podejmują wzajemne zobowiązanie ukierunkowane na korzyść. To właśnie dzięki tym zobowiązaniom organizacja, szkoła, przedszkole, ale także właściwy urząd rozeznaje, czy działanie jest wyrazem wielkoduszności (darowizna), czy też zwykłym biznesem (sponsoring).

Warto przyjrzeć się temu zagadnieniu z perspektywy dyrektora placówki. Gdy rodzic-przedsiębiorca przekazuje pieniądze na organizację festynu, a jednocześnie poprosi, aby umieścić tam banner z logotypem własnej firmy, wygospodarować pięć minut na jego przemówienie i rozdać uczniom firmowe gadżety, to z całą pewnością możemy mówić o sponsoringu. Jednak gdy ten sam rodzic zaproponuje pieniądze na ten sam cel i w zamian poprosi o oznaczenie, że to właśnie on sfinansował festyn, a co więcej, nawet gdy zaproponuje, że przekaze gadżety dla uczniów i baner reklamowy, to działanie uznamy za darowiznę. Darczyńca bowiem ma prawo stawiać warunki przekazania a później sposobu realizacji darowizny, które w rzeczywistości nie są tożsame z oczekiwaniami (korzyści) sponsora. Warto o tym pamiętać, bo w przypadku darowizn instytucjonalnych, np. od dużych fundacji skarbu państwa, nie raz spotkamy się z długą listą naszych obowiązków, w tym z koniecznością oznaczania logotypu darczyńcy i umieszczania informacji o udzielonym wsparciu. Nie jest to jednak sponsoring, ponieważ to darczyńca jednostronnie wymaga określonego działania. W przypadku umów sponsoringowych każde świadczenie (inaczej wymaganie) jest dwustronne i w praktyce może przypominać zwyczajny cennik usług, ponieważ to właśnie pieniądze są najczęstszym świadczeniem: dystrybucja gadżetów reklamowych firmy wśród uczestników pikniku – 1500 zł, umieszczenie banneru reklamowego na ogrodzeniu – 2000 zł itd.

Darowizna jest działaniem jednokierunkowym, w którym darujący nie otrzymuje od obdarowanego żadnej – oprócz moralnej – zapłaty, a sponsoring jest świadczeniem dwustronnym, w którym to obie strony podejmują wzajemne zobowiązanie ukierunkowane na korzyść. To właśnie dzięki tym zobowiązaniom organizacja, szkoła, przedszkole, ale także właściwy urząd rozeznaje, czy działanie jest wyrazem wielkoduszności (darowizna), czy też zwykłym biznesem (sponsoring).

Sponsoring a szkoła publiczna

Sponsoring jako taki jest dla polskiego ustawodawcy kwestią niemal niewidoczną. Na próżno szukać jego definicji albo przepisów określających zasady jego prowadzenia. W kodeksie cywilnym, który szczegółowo reguluje choćby kwestię darowizn, nie ma o sponsoringu żadnej wzmianki. W ustawie Prawo oświatowe również nie znajdziemy choćby najbardziej pobieżnej informacji na ten temat. Nawet tzw. ustawa o VAT, która w gruncie rzeczy wymaga, aby podporządkować się jej zapisom, o czym piszę w dalszej części artykułu, nie wprowadza terminu sponsoringu i wprost nie odnosi się do niego. Ta niecodzienna sytuacja sprawia, że obowiązująca wykładania prawa uznaje – zgodnie ze starą rzymską maksymą – to, co nie jest zakazane, jest dozwolone. I tak sponsoring może być źródłem finansowania niektórych potrzeb przedszkola. Duży nacisk należy jednak położyć na wyraz **niektórych**, ponieważ w przypadku innych przepisów i wynikających z nich obowiązków ustawodawca nie był już skory do pozostawienia tak dużego pola swobody, jak w przypadku umów sponsoringowych. W tym kontekście najważniejsza jest ustawa o finansach publicznych z dnia 27 sierpnia 2009 r. Dokument ten, o znaczeniu konstytucyjnym, w zasadzie jednoznacznie rozwiewa wątpliwości wynikające z opisanych powyżej, dość dziurawych przepisów. Organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego, np. rada gminy lub miasta, decyduje na mocy uchwały o utworzeniu wyodrębnionego rachunku dochodów własnych jednostki budżetowej. Z artykułu 223 ust. 2 pkt 3³ tej ustawy dowiadujemy się:

- to organ stanowiący JST określa „źródła, z których dochody są gromadzone na rachunku”,

- jakie może być przeznaczenie dochodów, „z tym że dochody wraz z odsetkami nie mogą być przeznaczone na finansowanie wynagrodzeń osobowych”.

Oznacza to, że przedszkole może zawierać umowy sponsoringowe rozumiane jako świadczenia reklamowe, o ile zdecyduje o tym rada gminy lub miasta. Trzeba też pamiętać, że środki w ten sposób pozyskane nie mogą być przeznaczone, nawet w najmniejszej części, na finansowanie wynagrodzeń kadry. Szczegółowe wytyczne dotyczące sposobu i trybu wydatkowania środków również powinien określić organ stanowiący JST. W przeciwnym wypadku placówka, która pozyska środki od sponsora, zobowiązana jest do ich przekazania wprost do budżetu JST.

Nie ma sponsoringu bez umowy

Wielu Czytelników z pewnością pamięta, m.in. ze wcześniejszych artykułów dotyczących fundraisingu, że w przypadku darowizn, zwłaszcza tych opiewających na znaczne kwoty pieniędzy, sporządzenie umowy jest nie tylko dobrą praktyką, ale i gwarantem bezpieczeństwa dla obu stron. W przypadku sponsoringu jest to jednak nie tylko dobra praktyka, co po prostu obowiązek wynikający z prawa. To właśnie na podstawie zapisów umowy właściwy urząd, ale także my sami, rozeznamy, czy nasze zobowiązanie jest w istocie sponsoringiem czy też jednak darowizną, a w zależności od rozeznania zostanie naliczony – lub też nie – należny podatek. W dodatku umowa powinna możliwie najbardziej szczegółowo regulować kwestie obustronnej współpracy. W tym aspekcie najważniejsze jest określenie wzajemnych praw i obowiązków, czyli czego dokładnie dotyczyć będzie współpraca, jak promowany będzie sponsor, jakie działanie podejmie sponsorowany itp. W dalszej kolejności dobrym pomysłem jest zabezpieczenie wynagrodzenia i zasady jego wypłacania. Nie należy również zapominać o tzw. sile wyższej, zdarzeniach losowych lub zdarzeniach niezależnych od sponsorowanego i precyzyjnie określić sposób postępowania np. w sytuacji odwołania imprezy. Dobrze przemyślana, skonsultowana z fundraiserem i poprawnie przygotowana przez eksperta (np. radcę prawnego) umowa zapewni obu stronom poczucie bezpieczeństwa, ułatwi komunikację, w końcu doskonale znane będą wszystkim oczekiwania i obowiązki, a tym samym znacząco zwiększy się szansa na długofalową współpracę, co z kolei pozwoli dywersyfikować budżet lub podejmować działania, na które dotychczas brakowało środków.

Między sponsoringiem a reklamą

Od wielu lat w debacie publicznej pojawia się kwestia tzw. agresywnej reklamy i jej wpływu na uczniów. Czytelnika nie zaskoczy fakt, że przepisy nie regulują tego, jaka reklama i w jakiej formie może być umieszczona w przestrzeni edukacyjnej. Cała odpowiedzialność, jak

zazwyczaj, spoczywa na dyrektorach. A ci w prywatnych rozmowach żalą się, że część skierowanych do uczniów ofert, potencjalnie wartościowych, a na pewno atrakcyjnych, w rzeczywistości jest niekiedy formą nachalnej promocji produktu lub usługi. Obecność organizacji pozarządowych w murach przedszkola już nieraz była przedmiotem refleksji resortu edukacji lub Sejmu. Niezależnie od jej efektów, a nawet samego przebiegu, warto docenić, że to zjawisko zostało dostrzeżone. W przypadku biznesu zdaje się, że tak nie jest. Sponsoring, czyli kolejna szansa na bogatszą placówkę, obarczony jest pewnym zagrożeniem. Jednym z nich jest zjawisko zbliżone do greenwashingu. Termin ten, pochodzący z języka angielskiego, oznacza nieuczciwe działanie firmy, która, aby przekonać do zakupu swojego produktu klienta poszukującego ekologicznych rozwiązań, stwarza nieprawdziwe wrażenie, że produkt był wytworzony zgodnie z naturą. Niejako analogicznie, eduwashing może oznaczać nieuczciwe działanie osadzone w kontekście edukacyjnym, którego celem będzie zysk, a oficjalną narracją chęć pomagania uczniom lub rozwój edukacji jako takiej. Sponsoring, który wprowadzi nieuczciwą firmę w bezpieczne mury przedszkola, podkopie jego autorytet i uwiarygodni firmę-oszusta. Choć panaceum nie sposób wskazać, to jednak nie ma wątpliwości, że tylko popularyzacja sponsoringu i wytworzenie dobrych powszechnych praktyk mogą pomóc uniknąć zagrożeń.

Sponsoring wciąż się rozwija

Według szacunków firmy Sponsoring Insight tylko w 2022 r. sponsoring w sporcie wart był ponad 1,22 mld zł. Polski champion, multienergetyczny koncern PKN Orlen sponsoruje rocznie średnio ponad 5 tys. różnych wydarzeń sportowych, kulturalnych i społecznych. Nowy Ład wprowadził tzw. ulgę sponsoringową, która co prawda obejmuje niewiele obszarów życia społecznego i pomija szkolnictwo, to jednak dobrze obrazuje tendencje – sponsoring wciąż się rozwija i pomimo relatywnie słabej kondycji części polskich przedsiębiorstw nieustannie pobijane są nowe rekordy wysokości środków przekazywanych na ten cel. Obawy, które jeszcze kilka lat temu paraliżowały przedsiębiorców i odkładały w czasie decyzje o podpisaniu umowy sponsoringowej, odeszły w niepamięć. Szkoła i przedszkole, jak mało które środowisko, ma ogromny potencjał sponsoringowy – to przestrzeń szczególnej uwagi rodziców-konsumentów i potencjalnych klientów. To w dodatku hub skupiający niekiedy kilkaset osób. Choć same zalety szkoły i przedszkola jako instytucji i potencjalnego sponsorowanego wymagają omówienia w osobnym artykule, to żywię nadzieję, że ten pomógł choć w pewnym stopniu poznać sponsoring i sprawić, że jest choć trochę mniej tajemniczy.

Przypisy:

¹ Twardosz M., „Monitor Dyrektora Przedszkola” nr 137.

² Mruk H., *Marketing. Satysfakcja klienta i rozwój*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012, s. 163.

³ <https://lexlege.pl/ustawa-o-finansach-publicznych/art-223/>

I Ogólnopolski Kongres Emocje i Zdrowie Psychiczne Dziecka

REGULACJA TRUDNYCH EMOCJI U DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM I WCZESNOSZKOLNYM ORAZ NARZĘDZIA WSPIERAJĄCE ZDROWIE PSYCHICZNE NAJMŁODSZYCH

Wśród prowadzących m.in.:

dr Aleksandra Piotrowska

Przemysław Staroń

Tamara Kasprzyk

Monika Kalinowska

Magdalena Kosowska

dr Marta Majorczyk

Justyna
Kapuścińska-Kozakiewicz

Zarejestruj się

www.kongresemocje.pl

KALENDARIUM

MAJ 2023

Maj	Zadania
	Złożenie do Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych informacji o zatrudnieniu, kształceniu lub działalności na rzecz niepełnosprawnych (INF-1)
24 maja	Wpłata na PFRON oraz złożenie deklaracji miesięcznych wpłat na PFRON (DEK-I-b)
	Wpłata zryczałtowanego podatku dochodowego oraz zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych

Ponadto w maju

- Pamiętajmy o kolejnych procedurach związanych z rekrutacją do placówki.
- Pamiętajmy o wywieszeniu flagi państwowej z okazji Święta Flagi i Święta 3-go Maja.
- Przygotowujemy decyzje kadrowe na nowy rok szkolny.

**zaufany
terapeuta**

PATRONAT: **charaktery**

Bezpiecznie, komfortowo, online.

Zarezerwuj wizytę u jednego ze specjalistów z obszaru:

Kariera i rozwój zawodowy

Agnieszka Ciesielska-Quesada
Trenerka mentalna, pedagożka

Marcin Brzeziński
Coach

Dorota Izworska
Psychoterapeutka, coach

Trauma

Marta Kotas
Psychoterapeutka,
psychotraumatolożka

Agata Majewska
Psychotraumatolożka, terapeutka
dzieci i młodzieży, konsultantka rodzicielska

Sylwia Zduńczyk
Psychoterapeutka w trakcie certyfikacji,
coach, interwentka kryzysowa

Trudności emocjonalne

Barbara Szczukin
Psycholożka, psychoterapeutka

Magdalena Przybylak
Psychoterapeutka, terapeutka
par i rodzin, mediatorka

Małgorzata Rohowska
Psychoterapeutka

Lęki

Marta Szatner-Maciejewska
Psycholożka, psychoterapeutka

Justyna Bułdys
Coach, psycholożka, interwentka kryzysowa,
terapeutka par, terapeutka

Dorota Golańska
Coach, terapeutka par i rodzin,
trenerka mentalna, terapeutka

Zarezerwuj wizytę na: zaufanyterapeuta.eu

Ciekawość dziecka to poznawanie świata,
zdrowy rozwój emocjonalny i społeczny.

Z NAMI pomożesz dziecku STAĆ SIĘ ODKRYWCĄ!

**DOSTĘPNE TAKŻE
W PRENUMERACIE**

Wychowaj z nami szczęśliwe i mądre dziecko
**Jedyny magazyn psychologiczny
dla dzieci w wieku 5-11 lat**

Dowiedz się więcej:

www.malecharaktery.pl